

Universitetet
i Stavanger

FAKULTET FOR UTDANNINGSVITENSKAP OG HUMANIORA

MASTEROPPGAVE

Studieprogram: HiMas master i historie og historiedidaktikk	Høstsemesteret, 2021 Åpen/ konfidensiell
Forfatter: Thorbjørn Svarstad Nybø (signatur forfatter)
Veileder: Alexandre Dessingué	
Tittel på masteroppgaven: Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett Engelsk tittel: Stones of Strength and Memory	
Emneord: Stonelifting, Styrkeidrett, Styrketradisjoner, Manndomsprøver, Skottland, Minner, Fysisk Kultur	Antall sider: 102 + vedlegg/annet: 107 Stavanger,

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett

Hvordan styrketradisjoner overlever overgangen til moderne idrett

Forord

Da jeg gikk ut av videregående, trodde jeg aldri jeg skulle sette meg på skolebenken igjen. Langt mindre trodde jeg at det var en masteroppgave i historie som skulle være enden på min tid som student ved UiS. I den anledning vil jeg gjerne takke alle forelesere jeg har hatt på UiS for spennende og lærerike fag. Det siste året har vært spennende, det har vært et år i isolasjon fra med studenter og veiledere, hvor de sosiale og akademiske interaksjonene har foregått via Zoom, Teams og E-post. Covid-19 har virkelig gjort studieåret 2020/2021 til en minneverdig opplevelse, som antagelig ingen av oss historie studentene kommer til å glemme. Jeg har lært mye om hvor viktig det er å ha det sosiale og faglige samholdet med medstudenter, nå som vi ikke har møttes til vanlige forelesninger. Noe som har ført til at jeg setter enda større pris på tiden jeg har hatt som student ved UiS.

Jeg vil spesielt benytte anledningen til å takke Alexandre Dessingué for hjelp og støtte under arbeidet med prosjektet. Uten hans veiledning vill denne oppgaven aldri blitt ferdig, ei heller påbegynt.

Jeg vil også takke min forlovede Nina Uthaug, som tålmodig har støttet meg, kjeftet på meg når jeg ikke har gjort nok arbeid, hjulpet med korrektur og rettskriving og generelt latet som om hun var interessert i steiner og steinløfting.

Jeg vil også takke alle som på andre måter har bidratt til ferdigstillingen av prosjektet, om det er gjennom hjelp med korrektur, rettskriving eller som bare tålmodig har hørt på meg snakke om steinløfting, styrkeidrett og fysisk kultur, det siste året.

Stark Centers ansatte fortjener også en enorm takk, for sin hjelp med tilgang til arkiver og kunnskap om kilder. Uten denne hjelpen og veiledningen hadde det vært vanskelig å vite hvor jeg skulle begynne prosjektet.

Hundvåg, 12/11/2121

Thorbjørn Svarstad Nybø

Sammendrag

Denne oppgaven utforsker sammenhengen mellom moderne styrkeidretter og historiske styrketradisjoner. Gjennom å se nærmere på historisk skotsk steinløfting og de moderne tolkningene av denne tradisjoner, trekkes paralleller mellom andre steinbaserte styrkeidretter og konkurranse grener. Igjennom oppgaven utforskes løfterens rolle som deltaker i tradisjoner og gjennomføringen av historiske bragder. Tilskueren og observatørens rolle innen steinløfting drøftes også.

Oppgaven viser at selve steinen eller løftet ikke nødvendigvis er det sentrale elementet i bevaringen av historisk skotsk steinløfting, men heller forståelsen blant deltakeren om rollen de og steinen har i et historisk og kulturelt perspektiv.

Abstrakt

This thesis explores the connection between modern strength sports and historical strength traditions. By taking a closer look at historical Scottish stone lifting and the modern interpretations of this tradition, parallels are drawn between other stone-based strength sports and competition branches. The assignment explores the role of the lifter as a participant in traditions and the implementation of historical achievements. The role of the spectator and the observer in stone lifting is also discussed.

The thesis shows that the stone or lift itself is not necessarily the central element in the preservation of historical Scottish stone lifting, but rather the understanding among the participant about the role they and the stone have in a historical and cultural perspective.

Innhold

FAKULTET FOR UTDANNINGSVITENSKAP OG HUMANIORA	1
Forord.....	3
Sammendrag	4
Abstrakt.....	4
Kapittel 1: Introduksjon og problemstilling.....	8
Introduksjon til styrkeidrettens verden	8
Steinløfting i Skottland	9
Skandinavisk steinløfting.....	11
Baskisk steinløfting og bygdesport.....	12
De skotske lekene og manndomssteinene	13
Problemstilling.....	15
Tidligere forskning.....	16
Skotsk kulturarvs arbeid.....	16
Idrett spesifikke studier.....	17
Oppgavens struktur	17
Kapittel 2: Teori: Minner, tradisjoner og ritualer	18
Mellom to tradisjoner.....	18
Gruppen	19
Tradisjoner og minner.....	19
Udødelighet og det kollektive minnet.....	20
Kritikk av minneteori som faglig tradisjon	21
Det kommunikative og Det kulturelle minnet.....	22
Ritualer og kulturarv	24
Nytte for oppgave	25
Kapittel 3: Metode	26
Bakgrunn.....	26
Begrunnelse.....	27
Forklaring.....	28
Litteraturstudie	28
Forarbeid.....	29

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett
Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

Utvalg.....	30
Arkivmateriale	32
Artikler	34
Aviser	36
Bøker.....	37
Stones of Strength	37
Stonelifting.....	38
Physical culture in Ireland.....	39
Film	40
Stoneland	40
Nettsider	41
Forklaring	42
Oversikt over kildegrunnet.....	43
Arkivmateriale	43
Artikler	43
Bøker	43
Resterende kilder	43
Statistikk.....	44
Deskriptiv statistikk.....	44
Løftelister	44
Trendstatistikk	45
Google resultater	45
Kapittel 4: Funn	48
Lærdom fra de skriftlige kildene.....	48
Gjennomgang av arkivmateriale	48
Artikler	52
Bøker	54
Stoneland	56
Hva tallene kan fortelle oss.....	58
Løftelister	58
Årstall.....	59

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett
Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

Kjønn	65
Popularitet i dag.....	68
Kapittel 5: diskusjon	77
Styrketradisjoner	77
Hvilke plass har styrketradisjoner i dagens samfunn, og hvordan overlever de overgangen mellom fortid og moderne idrett?	78
Må en styrketradisjon forsvinne for å kunne omformes til en moderne idrett?	79
Steinløfting i dag.....	82
Kvinner og Mannsdomssteiner	88
<i>Hvilken plass er det for kjønnsroller inn utøvelsen av ritualene, da steine ofte omtales som «Manhood Stones» eller «Cluch Cuid Fir». Hvordan mottas kvinner som ønsker å forsøke å løfte steinene?</i>	88
Kvinner som bevarer	92
Steinløfting som varemerke	94
Stoneland.....	97
Kapittel 6: Oppsummering og Konklusjon	99
Bibliografi.....	103
Vedlegg.....	107

Kapittel 1: Introduksjon og problemstilling

Introduksjon til styrkeidrettens verden

Styrke har alltid vært fascinerende for mennesker, det har vært legender knyttet til styrke siden antikken. Den greske mytologiske helten Herkules og bibelhistorien om Samson gir oss en ide om hvor fascinerte mennesker har vært av disse sterke skikkelsene opp gjennom i historien.¹

Allerede i middelalderen finner man beskrivelser av konkurranser knyttet til styrke, som i dag har gitt opphavet til moderne styrkeidrett. Allerede i de først moderne olympiske leken konkurrerte man i det som i dag er kjennet som vektløfting, en idrettsgren som fortsatt har plass blant de olympiske lekene. Vektløfting sammen med styrkeløft er de to mest kjente styrkeidrettene eller kraftsportene i dag, og det har vært internasjonale konkurranser i begge grenene siden midten av 1950-tallet. Siden 1950-tallet har styrkeidrett og styrketrening fått en større plass i hverdagen til mange mennesker verden over. Gjennom 70-tallet og 80-tallet økte interessen for styrkeidrett i takt med eksponeringen idretten fikk gjennom OL og andre internasjonale konkurranser. En annen faktor som spilte inn på styrkeidrettens popularitet, som også kan gjenspeile antikkens fascinasjon med menneskets fysikk, er action heltene fra 80-tallet. Arnold Schwarzenegger, Sylvester Stalone, Dolph Lundgreen,² sammen med mange flere, satte standarden for den moderne action helten og ble en del av moderne mytiske figurer med styrke som trekkplaster. I nyere tid har filmer som 300,³ satt standarden for kroppsidealet innen film og hverdagen.⁴ Trenden markedsføringen til filmen 300, skapte også plass for en ny type styrkeidretter i form av Crossfit.⁵ Populariteten til Crossfit har også vært med på å øke interessen for de klassiske styrkeidrettene som Vektløfting og Styrkeløft, noe som har ført til at flere mennesker enn noen gang bruker styrketrening som rekreasjonsform og treningsform, men hvor kommer styrkeidretten fra?⁶

All moderne kraftidrett har felles opphav i de klassiske *Strongman*-opptredenene fra slutten av 1800-tallet og begynnelsen av 1900-tallet. Disse omreisende artistene innen styrke hentet inspirasjon for sine opptredener fra historiske, mytiske og legendariske styrkeoppvisninger, eller ved å gjøre umenneskelige prestasjoner av styrke, som å løfte hester eller tilby pengepremier til publikum om de kunne gjenskape opptredenen. Den kanskje mest betydningsfulle av disse omreisende artistene, *Eugene Sandow*, omtalt som opphavet til både moderne *Bodybuilding* og *Strongman*, uttalte at han sammenliknet seg selv med

¹ Crowther, N. (1999). Sports, nationalism and peace in ancient Greece. *Peace Review*, 11(4), 585-589. <https://doi.org/10.1080/10402659908426311>

² Freedman, C. (2004). Polemical Afterword: Some Brief Reflections on Arnold Schwarzenegger and on Science Fiction in Contemporary American Culture. *PMLA/Publications of the Modern Language Association of America*, 119(3), 539-546.

³ Wallensten, J. (2007). Special Reviews Section: 300 six packs: pop culture takes on Thermopylae: 300 (USA, 2006, Warner Bros.), directed by Zach Snyder, screenplay by Zach Snyder, Kurt Johnstad and Michael B. Gordon, based on the graphic novel by Frank Miller and Lynn Varley. *European Journal of Archaeology*, 10(1), 79-81.

⁴ Nikoloutsos, K. P. (2013). Reviving the Past: Cinematic History and Popular Memory in "The 300 Spartans" (1962). *The Classical World*, 106(2), 261-283. <http://www.jstor.org.ezproxy.uis.no/stable/24699761>

⁵ McGarry, K. (2010). Sport in transition: emerging trends on culture change in the anthropology of sport. *Reviews in Anthropology*, 39(3), 151-172.

⁶ Andreasson, J., & Johansson, T. (2014). The Fitness Revolution: Historical Transformations in the Global Gym and Fitness Culture. *Sport science review*, 23(3-4), 91-112.

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett
Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

Michelangelos statue av David. I sine opptredener brukte Sandow lys, skygge og kalk for å fremstille seg selv så lik en marmorstatue som mulig.⁷

På samme tid som disse omreisende artistene og utøverne på mange måter gav opphavet til moderne styrkeidrett og kroppsideal, er det en annen type kraftidrett som har vært like viktig for mytene som har oppstått rundt umenneskelige styrkebragder. Bygdeidrett har vært en viktig bidragsyter til disse mytene spesielt i Europa hvor man har flere idrettstradisjoner som baserte seg på gårdsarbeid, og som fortsatt holdes i live. Fra disse uorganiserte konkurransene mellom innbyggerne i landsbyer og tettsteder har det oppstått historier om menn som er større enn fjell og sterkere enn okser, om kvinner som kan melke flere kyr enn noen andre, eller løfte kjeler med kokende vann så lett som ingenting, bragder som å flytte steinblokker større enn hus eller trær tykkere enn en manns liv.⁸

Å flytte steiner ut av dyrkbar mark har i generasjoner vært en sentral del av det å drive jordbruk, noe blant annet steingardene på Jæren eller steinhyttene og husene i Skottland og på Island vitner om. Alle de nevnte områdene deler det man kan kalle geografiske fellestrekk med morenejord etter forrige istid som utgangspunkt for jordbruket. Det er jordsmonn som ofte er næringsrik, men med et stort innhold av stein.

Denne oppgaven tar for seg selve steinflyttingen eller steinløftingen er, som en del av kulturelle tradisjoner og ritualer, men også som idrett og underholdning. Den vil også se på hvordan tradisjoner basert i hverdagslige gjøremål og bygdeunderholdning har endret seg over tid, samt hvordan deltagelse i disse tradisjonene kan forstås i et større perspektiv.

Steinløfting i Skottland

Steinløfting er i sin enkelhet å løfte stein, enten i konkurranse eller som en del av kulturell tilhørighet i form av en styrkeprøve eller styrketradisjon. Steinene som brukes til disse konkurransene er gjerne spesifikke steiner, med bestemt fasong og vekt. Steinene som brukes har gjerne en spesiell tilknytning til det lokale landskapet eller bygden, hvor styrkeprøven har oppstått. Steinløfting som styrkeprøve har vært en del av ritualer som manndomsprøver eller er blitt en del av tidlige bygdekonkurranser. Proto-idrett eller bygdeidretter finnes det eksempler på fra hele verden og er ofte knyttet til lokale legender eller bestemte gjøremål.⁹ Steinene brukt i flere steinløfter tradisjoner er ofte ovale eller runde i fasongen, for å gjøre styrkeprøven vanskeligere.

Det er i dag to mulige teorier for hvordan steinløfting har begynt, ikke som moderne tradisjon, men heller som et antatt førstestadium. Den ene teorien er knyttet til de megalittiske prosjektene i steinalderen, og at det gjennom byggingen av disse har oppstått en form for konkurranse, som en del av ritualene rundt

⁷ Chapman, D. L. (1994). *Sandow the magnificent: Eugen Sandow and the beginnings of bodybuilding* (Vol. 114). University of Illinois Press.

⁸ Rural sports Finch, C., Mahoney, M., Townsend, M., & Zazryn, T. (2003). Rural sports and recreational injuries in Australia: what do we know? *Australian Journal of Rural Health*, 11(3), 151-158.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1046/j.1440-1584.2003.00500.x>

⁹ Collins, T., Martin, J., & Vamplew, W. (2005). *Encyclopedia of Traditional British Rural Sports*. Routledge.
<https://books.google.no/books?id=NWu6sLJn7-kC>

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett
Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

byggingen av monumentet. Ifølge denne teorien, handler steinløfting eller steinflytting om å definere plass i byggearbeidets hierarki.¹⁰

Den andre teorien, som har større utbredelse, er knyttet til jordbruket og våronna, hvor teleløsningen bringer opp nye steiner som må flyttes eller omgås før pløying og såing av dyrkbar mark. Gjennom det kollektive arbeidet med jordbruket, som man antar har vært etablert i antikken, vil det være naturlig at det oppstår konkurranser knyttet til flere av de tradisjonelle oppgavene i jordbruket.¹¹

Det en med sikkerhet vet i dag er at steinløfting har vært en konkurranseform i Europa siden det antikke Hellas¹², og at det antagelig stammer fra en eldre tradisjon. Samtidig er det globale elementer ved steinløfting som gjør at det finnes liknende tradisjoner og konkurranser i land som India, Japan¹³ og Korea,¹⁴ noe som styrker antakelsen om at konkurranseformen må ha oppstått i forbindelse med globale fenomener.¹⁵ Når man ser på hvordan de fleste av disse løftesteinene, man i dag vet om, blir løftet eller flyttet, ser man at utførelsen har likehetstrekk over hele verden.

Utøveren begynner løftet med steinen liggende på bakken. Løfteren tar deretter grep rundt steinene slik at brystet rører ved «toppen» av den. Videre bøyer løfteren seg slik at hoften åpner seg og knærne kommer på utsiden av albuer og steinen. Ved å få hoften så lavt som mulig, ruller løfteren steinen opp i fanget og låser knærne under steinen. Deretter reiser løfteren seg opp til en stående posisjon med steinen i et grep tilsvarende en «bjørneklem». De fleste steinløftertradisjoner krever at steinen løftes til hoften eller midjen, hvor den skal holdes en vis tid før steinen legges ned på bakken.

Som i de fleste idretter er det variasjoner for hvilken teknikk eller krav som stilles til gjennomføring av et godkjent løft. Hvor noen tradisjoner krever at steinen løftes til midjen, krever andre tradisjoner at steinen skal løftes over hode, mens andre igjen krever at steinen skal plasseres på en søyle. Disse lokale forskjellene i hvordan steinene skal løftes, er med på å gjøre steinløfting utfordrende.

Dermed er det ikke alltid nok at deltakeren har den tilstrekkelige fysiske styrken til å løfte «løftesteinen», deltakeren må også være i stand til å gjennomføre løftet på spesifisert måte ifølge de lokale tradisjonene. Om løfteren/deltakeren ikke greier dette, vil ikke løftet godkjennes, om løftet ikke godkjennes må man i flere av tradisjonene vente en periode, eller karantene tid, før man får prøve styrkeprøven igjen. Det er uklart om denne karantene tiden mellom løftene er til for at deltakeren skal få tid til å trene på løftet, eller for at deltakeren skal kunne vise seg verdig til å delta i tradisjonen igjen.¹⁶

¹⁰ Dorka, U. E. (2002). Lifting of stones in 4th dynasty pyramid building. *Göttinger Miszellen*(189), 11-22.

¹¹ Collins, T., Martin, J., & Vamplew, W. (2005). *Encyclopedia of Traditional British Rural Sports*. Routledge. <https://books.google.no/books?id=NWu6sLj7-kC>

¹² Crowther, N. B. (1977). Weightlifting in Antiquity: Achievement and Training. *Greece and Rome*, 24(2), 111-120. <https://doi.org/10.1017/S0017383500018416>

¹³ Guttmann, A., & Thompson, L. (2001). *Japanese Sports: A History*. University of Hawai'i Press. <https://books.google.no/books?id=IbOau1trIMMC>

¹⁴ Nemeth, D. The Lifting-Stones of Cheju Island.

¹⁵ Burdette, J. (2019). *Weights of the World: An Examination of the Evolutionary Histories of the Atlas Stone and Gada, and the Philosophy of Resistance Training*. eScholarship, University of California.

¹⁶ Ibid.

Skandinavisk steinløfting

Den nordligste europeiske formen for steinløfting finner man i Skandinavia hvor det er spor etter tradisjonene i Sverige og Danmark, samt en til dels levende tradisjon på Island. På bakgrunn av utbredelsen i Skandinavia, kan det tenkes at dette har vært en norrøn konkurranseform som har bredd seg utover landmassen under folkevandringstiden, eller merovingertiden. Samtidig er det vanskelig å si noe om tradisjoner og utbredelse med sikkerhet da det er lite eller ingen skriftlige kilder fra perioden som skildrer eller beskriver steinløfting. Samtidig er det i dag en interesse flere steder i Skandinavia for å finne uttrykk for eller steiner fra disse tradisjonene. Det er i dag en løftestein ved *Frilandsmuseet i København* hentet dit fra Færøyene, samt flere steder i Sverige hvor det finnes drängstener, en tilsvarende løftestein for gårdsgutter og arbeidere.¹⁷

Av de skandinaviske steinløftertradisjonene er det den Islandske som har fått mest oppmerksomhet i moderne tid, dette skyldes to forbundene, men separate faktorer. Styrkeidretten *Strongman* har stor oppslutning på Island i dag, dette skyldes at flere vinnere av konkurransen *Worlds Strongest Man*, kommer fra Island. Idretten økte i popularitet på øyen etter bruken av *Húsafell* steinen, en av de Islandske løftesteinene. Steinen ble brukt som en av øvelsene i konkurransen *Worlds Strongest Man* i 1992, da den ble avholdt i Reykjavik.¹⁸ *Húsafell* steinen er en 186kg tung stein og skal ha blitt brukt som port i saueinnhegningen til bonden og presten Snorri Björnsson, ifølge legenden er styrkeprøven å løfte steinen og gå med den rundt innhegningen. Noe Björnsson skal ha invitert alle som ville jobbe på gården hans til å gjøre.¹⁹ Den andre faktoren som har gjort Islandsk steinløfting kjent i dag er dokumentarfilmen *Fullsterkur* fra 2018.²⁰ I filmen ble flere Islandske Strongmanutøvere intervjuet om hvilken rolle den islandske steinløftertradisjonen hadde for dem. Disse intervjuene kombinert med en reise rundt øyen for å besøke de åtte lokasjonene hvor man finner de islandske løftesteinene utgjør hovedinnholdet i filmen.

Den islandske steinløftingen har på grunn av *Strongman* og de islandske deltakerne i sporten, ikke forsvunnet fra styrkemiljøets bevissthet på samme måte som andre Europeiske steinløftertradisjoner. Denne plassen i styrkemiljøet kan være en forklaring på hvorfor så mange personer fra Island deltar i *Strongman*. Island er også det landet blant de europeiske nasjonene med en steinløftertradisjon, med færrest innbyggere. Det er også det landet som har motstått endring mest med sin posisjon i ytterkanten av Europa. Det kan derfor tenkes at tradisjoner på Island har en større plass i befolkningen.

¹⁷ <https://www.hembygd.se/jamshog/drang>

¹⁸ <https://www.theworldsstrongestman.com/events/stone-carry/>

¹⁹ https://liftingstones.org/articles/husafell_stone

²⁰ <https://www.youtube.com/watch?v=79Tcsg2Yac8&t=1s>

Baskisk steinløfting og bygdesport

I Baskerland har tradisjonen for steinløfting tatt en annen retning enn på Island. Hvor det på Island kun handler om å løfte spesifikke steiner, har det i Baskerland oppstått en større bygdesportskultur, hvor steinløfting bare er en av øvelsene det konkurreres i. Innen Baskisk Strongman eller Herri Kirolak som det heter på baskisk, er det tradisjonelle jordbruksoppgaver det konkurreres innen. Konkurransen inneholder alt fra pløying med okse, vedhogging, ambolt bæring, til steinløfting.²¹ Det som også skiller baskisk steinløfting fra de andre europeiske tradisjonene, samt asiatiske og afrikanske tradisjoner, er formen på steinene.²² Hvor det i resten av Europa brukes runde eller ovale steiner, brukes det i den baskiske steinløftertradisjonen bearbejdede steiner med forskjellige geometriske former. Årsaken til denne forskjellen i utforming av steiner fra resten av verden og Baskerland har sin bakgrunn i baskisk byggeteknikk, da den tradisjonelle byggeteknikken i Baskerland er steinhus bygget med tilsvarende steiner som brukes i baskisks steinløfting.²³ Konkurransen har dermed tatt inn elementer fra lokale håndverkstradisjoner slik at steinene som løftes oftest er rektangulære, trapesformede og søyleformede, dermed endres også teknikken for å løfte steinene. Samtidig endres selve formålet med løftet da størrelsen på steinen fort blir ukontrollerbar i en rektangulær form, slik at det oftere i baskisk steinløfting også er et element av å bære steinen en bestemt distanse eller over tid. På denne måten har tradisjonen tatt et mer moderne konkurranseuttrykk enn det man ser i de andre løftetradisjonene hvor løftet har en større personlig horisont fremfor en idrettsbasert betydning.²⁴

Herri Kirolak handler dermed mer om underholdning og mellom menneskelige konkurranser enn de andre steinløftertradisjonene. Selv om Island steinløfting i hovedsak også omhandler mellommenneskelig konkurranse, er dette mer ett resultat av hierarkiet mellom menn, fremfor underholdning.²⁵ Samtidig er Herri Kirolak bare en del av større festival: *Aste Nagusia* ofte oversatt til «den store uken», hvor hver by i Baskerland har sine egne tradisjoner og konkurranser knyttet til festivalen. Herri Kirolak er en av disse konkurransene, men det konkurreres også i dans, sang og andre tradisjonelle kulturuttrykk.²⁶ Man kan derfor tenke på Herri Kirolak på samme måte som «*the heavys*» i de skotske *Highland Games*, eller selve styrkekonkurransene i en større kulturell kontekst. Samtidig er

²¹ <https://www.traditionalsports.org/traditional-sports/europe/herri-kirolak-basque-country.html>

²² Prabucki, B. (2014). Basque festival Aste Nagusia as an interesting example of cultural and sport tourism attraction. *New Trends in Tourism Research-A Polish Perspective*, 1.

²³ Ibid.

²⁴ Dashper, K., Fletcher, T., & McCullough, N. (2014). *Sports Events, Society and Culture*. Taylor & Francis. <https://books.google.no/books?id=2xAWBAAAQBAJ>

²⁵ Artola, M. E. Herri kirolak: sports activities which specifically contribute to the promotion and enjoyment of the emotion of sports. *Euskal jokoa eta jolasa*, 159.

²⁶ WALTON, J. K. (2011). Sport and the Basques: Constructed and Contested Identities, 1876–1936. *Journal of Historical Sociology*, 24(4), 451-471. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/j.1467-6443.2011.01414.x>

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett
Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

det disse styrkekonkurransene de fleste forbinder med de baskiske festivalene og de skotske lekene, slik at det er disse som trekker flest tilskuere og blir mest markedsført til turister.²⁷

Som Islandssteinløfting fikk også Herri Kirrolak, oppmerksomhet og økt interesse etter utgivelsen av dokumentarfilmen *Levantadores* i desember 2015.²⁸ Den økte interessen for de baskiske bygdeidrettene kommer til syne i hvordan regionen markedsføres til turister.²⁹

De skotske lekene og manndomssteinene

I Skottland er det to former for tradisjonell steinløfting. Den første er «putting» som kan oversettes til kasting eller støting, og som forekommer som en del av *Highland Games* rundt om i det skotske høylandet. Formålet med øvelsen er å støte en stein lengst mulig, med tilsvarende teknikk som i den olympiske grenen kulestøt. Hovedforskjellen mellom de to øvelsene er formen på steinen eller kulen. Hvor en kule tiltenkt kulestøt har en bestemt diameter og vekt³⁰ er det i hver enkelt konkurranse i *Highland Games* en egen stein knyttet til den lokale konkurransen. Steinene er ofte hentet fra en elv eller et vann i nærheten av konkurranseplassen, og den veier mellom 16 lbs (7,25 kg) og 30 lbs (13,6 kg) for menn slik at steinene ikke er samme størrelse eller form i de forskjellige lekene.³¹

De skotske manndomssteinene

Clach Cuid Fur, som de heter på gælisk, er løftesteiner brukt av de skotske høylandsklanene som en del av en manndomsprøve. Kunne de unge mennene løfte steinene som spesifisert kunne de kalle seg menn og ble en av klanens krigere. Disse steinene har også fungert som en måte å finne medlemmer til høvdingens hird eller permanente militære styrke. Dermed er alle de skotske manndomssteinene tilknyttet landeiendommer og klanområder, som klanens "games arena" eller tilsvarende. Av disse steinene er de fleste fortsatt kjente i dag og til dels i bruk som en del av lokale styrkeprøver uten organisering. Noen av dem har også blitt brukt i *Highland Games* som en del av styrkeprøvene innenfor lekene, og som element i konkurransen.

Dinnie Stones

Dinnie Stones er oppkalt etter den første som løftet dem, Donald Dinne, en britisk omreisende performer og strongman på slutten av 1800-tallet. Han var omtalt som en av de første sportskjendisene for sine oppvisninger for det offentlige og de adelige.

I 1860 skal Dinnie ha løftet to steiner med en total vekt av 332,49kg og båret dem en distanse på 17 fot og 1,5 tommer over bredden av Potarch-broen i Aboyne-området som en del av en oppvisning han gjorde på den lokale markedsdagen. Frem til i dag er det bare seks andre menn som har gjennomført den samme bragdene, Robert Dinnie, faren til Donald, skal ifølge Donald ha gjennomført samme bragd da han som

²⁷ García, C. (2012). The Use of Sports as a Tool of Public Diplomacy in Regions or "Stateless Nations": The Case of the Basque Country in Contemporary Spain. *Journal of Sports Media*, 7(2), 115-128.

²⁸ <https://www.youtube.com/watch?v=vck32S27RmM>

²⁹ <https://bestofspain.es/index.php/en/culture/traditions-and-festivals/herri-kirolak>

³⁰ 11 - 13cm og 7,26kg

³¹ Brewster, M., Connell, J., & Page, S. J. (2009). The Scottish Highland Games: evolution, development and role as a community event. *Current Issues in Tourism*, 12(3), 271-293. <https://doi.org/10.1080/13683500802389730>

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett
Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

steinarbeider og murer brukte steinene som motvekter til en løfteinnretning under byggingen og vedlikeholdet av broen på begynnelsen av 1840-tallet.

Den første moderne gjentagelsen av bragden ble gjort av Jack Shanks, en belfastfødt irsk politimann, som løftet steinene i 1973 etter gjenoppdagelsen av steinene gjort av David P. Webster sommeren 1953.

Webster skal ifølge han selv ha gjenfunnet steinene etter tips fra sin far, som var sjåfør og guide for guidede bussturer i Aboyne-området. Samtidig som man etter Donald Dinnies oppvisning visste at steinene ble kastet fra broen, var det knyttet usikkerhet til hvor steinene hadde landet. Gjennom sommeren 1953 foretok Webster flere turer til området sammen med venner og kollegaer fra «*The Spartan Club*» før han ved en tilfeldighet fant den største av steinene ved elvebredden under brohodet i slutten av juli eller begynnelsen av august. Etter å ha funnet steinen, skal Webster ha kontaktet den sterkeste av utøverne på klubben Jimmi Woods, og fått han til å møte ham på broen med en vektstang så de kunne løfte steinen opp til vertshuset, hvor steinen fortsatt ligger i dag.³²

I tiden før steinene ble funnet var det allerede økt interesse for disse manndomsprøvene ved The Spartan Club, et treningssenter med søkelys på Vektløfting, Bodybuilding, Highland Games, og det som senere skulle bli Styrkeløft og Strongman. Webster, som på dette tidspunktet eide og drev senteret, forsøkte å få flere av de lokale utøverne interessert i steinene, som en oppvisning av styrke. Ved å selge steinene inn som en styrkeoppvisning for utøverne og lage en liste over hvem som hadde klart å løfte steinene, skapte Webster en intern konkurranse på senteret, noe som gjorde at flere av steinene ble gjenfunnet, blant disse er Inver-steinen, Dinnie-steinene og McGlashen-steinen.³³

Gjenoppdagelsen av Dinnie-steinene, var på mange måter startpunktet av en renessanse for skotske steinløfting. Dinnie-steinene ble dermed utgangspunktet for en ny styrkeprøve med deltagere fra hele Storbritannia, som alle forsøkte å gjenta Donald Dinnies bragd fra 1860-tallet. I denne perioden er det som kanskje er det mest interessante er at interessen for de andre skotske steinene økte samtidig. På samme tid er det ikke før steinene blir innlemmet i The Aboyne Highland Games på midten av 1980-tallet, at interessen får internasjonal oppmerksomhet. På 1980-tallet for Strongman var en periode hvor idretten vokste betraktelig, med flere utøvere og flere nasjoner representert i idretten, og både Dinnie-steinene og Inver-steinen ble brukt i konkurranser. På dette tidspunktet begynte også den fornyede interessen for de islandske steinene. Etter at finalen i World Strongest Man ble arrangert på Island i 1992 ble Husafell-steinen første gang brukt i moderne konkurranse. Under denne finalen var det islendingen Jon Pall Sigmarson som gikk av med seieren sammenlagt, men hvor han også dominerte de andre deltagerne ved å bære Husafell-steinen over en distanse som fortsatt ingen har klart å gjenta.³⁴

³² David P. Websters upublisert selvbiografi, Stark center for sports and physical culture

³³ IBID.

³⁴ <http://theworldsstrongestman.com/history/>

Problemstilling

Det tiltenkte utgangspunkt for oppgaven skulle være en komparativ analyse av likheter og forskjeller mellom moderne nasjonale tradisjoner av steinløfting og kulturarvsidretter, med utgangspunkt i den norrøne tradisjonen, den keltiske tradisjonen og den baskiske tradisjonen. Etter nøye vurdering og søk etter tilstrekkelig kildegrunnlag for en slik oppgave, valgte jeg å fokusere utelukkende på den keltiske tradisjonen i form av de skotske styrkesteinene. Grunnen for denne avgjørelsen er som følger:

- Kildegrunnlaget for den norrøne tradisjonen er mangelfullt i beste fall, og ikke tilstedevarende i verste fall. Det finnes skriftlige kilder på Island datert til 1000-tallet og i Sverige datert til 1500-tallet, men det finnes ingen tidligere forskning på emnet, eller videre arbeid knyttet til det.
- Den baskiske tradisjonen er utelukket av liknende årsaker, men ikke på grunn av manglende kildegrunnlag. Årsaken er en språklig barriere, da baskisk ikke er et språk jeg behersker, samt manglende oversettelser fra originalkildene.
- De skotske steinene har et rikt kildemateriale, i tillegg er det et språklig grunnlag jeg behersker. Samtidig har det vært tidligere arbeid knyttet til fenomenet, og det er en voksende internasjonal interesse for tradisjonen generelt, men i Skottland spesielt, mye takket være arbeidet til amatører og entusiaster.

Problemstillingen jeg jobber under, og forskningsspørsmål jeg ønsker å besvare er beskrevet under:

Hvilken plass har styrketradisjoner i dagens samfunn, og hvordan overlever de overgangene mellom fortid og moderne idrett?

For å svare på dette spørsmålet har jeg formulert tre underspørsmål til å bryte opp besvarelsen:

1. Er dagens steinløftere deltagere «lojale» til fortiden og tydelig forankret i kulturell tradisjon og et ritual, eller er det et forsøk på å gjenopplive fortiden gjennom moderne tolkninger av historiske ritualer?
2. Hvilken plass er det for kjønnsroller i disse ritualene, da steinene ofte omtales som «*Manhood Stones*» eller «*Cluch Cuid Fir*». Hvordan mottas kvinner som ønsker å forsøke å løfte steinene?
3. Hvordan fungerer overgangen mellom kulturarv og moderne idrett etter at tradisjonen har blitt innlemmet i konkurranser som *Highland Games*, *World Strongest Man* og *Arnold Strongman Classic*? Vil kommersialisering av steinløfting føre til en forvitring av de tradisjonelle aspektene ved ritualet?

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett
Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

For å besvare disse spørsmålene vil jeg i løpet av oppgaven benytte meg av litteræranalyse av tidligere forskning på emnet, og medieanalyse av tradisjonen med et spesielt søkelys på når deltakere er omtalt i aviser, og eller er med på intervjuer. Jeg kommer også til å benytte meg av kvalitativstatistisk analyse av tidligere deltageres nasjonalitet og suksessrate for løft, samt søkemotortall fra google. Jeg velger å bruke søkemotortall i oppgaven da Google i dag har i overkant av 90% av søketrafikken i verden gjennom sin søkemotor «Google.com», og dette sammen med en antagelse om at populariteten til tradisjonene faller sammen med planlagt reklame for kommersielle produkter, slik at søkemotorresultater vil gi et innblikk i bevisstheten til tradisjonen sammen med interessen for den, nasjonalt i Skottland, men også internasjonalt.

I den andre delen av oppgaven vil jeg fremlegge resultatene jeg finner gjennom analyse av kildematerialet og datagrunnlaget jeg tar for meg slik at den avsluttende delen av oppgaven vil være en drøfting av funnene jeg gjør, samt en konklusjon som på best mulig måte kan belyse og besvare spørsmålene jeg har stipulert over.

Tidligere forskning

Steinløfting er et tema og emne det ikke er knyttet mye tidligere forskning til, da temaet er lite kjent eller har fått manglende oppmerksomhet tidligere. Samtidig som det kan hevdes å være et svakt grunnlag av tidligere forskning å jobbe ut fra, er det fortsatt forskning på temaet funnet i tre forskjellige kategorier, som også er hvordan de kommer til å bli presentert under. Disse kategoriene eller fagfeltene er det den rent idrettsspesifikke forskningen som har gjort mest arbeid knyttet til steinløfting da de biologiske påkjenningene steinløfting påfører kroppen er spesifikke til øvelsen. Samtidig kan den biomekaniske analysen av steinløfting overføres til andre kraftidretter. Dette er ikke for å si at det ikke har vært viktig forskning knyttet til andre fagfelt, men heller en observasjon om manglende bruk av forskning eller interesse fra andre disipliner.

Skotsk kulturarvs arbeid

Fagområdet skotsk kulturarv og historie har gitt steinløfting begrenset med plass da det ofte faller innunder *Highland Games*, eller som en del av den skotske klankulturen. På denne måten er det ikke noe eget dedikert arbeid gjort på området utover det amatører og entusiaster har gjennomført. Igjenom arbeidet til disse entusiastene er det kommet en rekke internettsider, samt tre bøker som er tilgjengelig.

Av bøkene som er skrevet omhandler de fleste av dem steinløfting som en mindre del av boken, da av bøkene som omhandler emnet i stor grad setter søkelys på personer som *Donald Dinnie* eller stevner og konkurranser som de forskjellige *Highland Games* konkurransene rundt om i det skotske høylandet.

Det er to bøker publisert som utelukkende omhandler steinløfting, den ene skrevet av *Peter Martin og Steve Jeck* med tittelen: «*Of Stones and Strength*»³⁵, samt boken til *Martin Jancsics og Bill Crawford* med tittelen: «*Stonelifting: An Ancient Test of Strength Revived*»³⁶. Begge bøkene omhandler

³⁵ Jeck, S., & Martin, P. (1996). *Of Stones and Strength*. IronMind Enterprises.

<https://books.google.no/books?id=EYpGAAAACAAJ>

³⁶ Crawford, A. M. J. C. A. B. (2018). *Stonelifting: An Ancient Test of Strength Revived*. PENGUIN RANDOM HOUSE SOUTH AFR. <https://books.google.no/books?id=bcxYvQEACAAJ>

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett
Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

steinløftingens historie og tradisjon i Skottland, samt informasjon om steinene og trening knyttet til løftingen av dem. Samtidig som disse bøkene eksisterer er det liten eller ingen oppmerksomhet knyttet til dem for utenforstående, slik at kunnskapen og entusiasmen for feltet holdes innenfor en etablert interessegruppe.

Utover disse bøkene er det flere biografier omhandlende *Donald Dinnie* og *David P. Webster* *obe*, som begge har sentrale rolle forbundet til steinløftingens historie og moderne utførelse. Da bøkenees søkelys er på personene fremfor steinene virker de mer som et litterært bakteppe fremfor som en sentral del i bøkene, noe som vanskeliggjør å omtale dem som tidligere forskning på området steinløfting.

Dermed er det tidligere forskningsgrunnlaget gjort på fagfeltet skotsk kulturarv og historie heller begrenset, samtidig som det finnes nedtegnelser knyttet til steiner og deres opprinnelse. På denne måten kan man hevde at det tidligere arbeidet er mangelfullt selv om det er tilstedeværende, da fokuset denne tidligere forskningen har hatt i større grad har vært på overlappende temaer fremfor steinløfting spesifikt, slik at å forske på hvordan steinløfting har utviklet seg og brukes i dag, vil være med å bidra til det eksisterende arbeidets kunnskap og utforskning.

Idrett spesifikke studier

Idrett spesifikke forskningsområder som biomekaniske og styrkeutvikling har gjort en del forskning på stress og akkumulert resistans i konkurransøvelsen steinløfting eller atlasstein, for sporten *Strongman*. Denne forskningen gir et innblikk i hvordan de ulike kreftene som påvirker kroppen gjennom utførelsen av løftet kan brukes til å forbedre idrettsprestasjoner i øvelsen Atlas steiner. Da denne oppgaven har et søkelys på de kulturelle aspektene av steinløfting fremfor de rent idretts spesifikke elementene, er det lite av denne forskningen som er relevant da de to forskjellige fagfeltene har liten eller ingen overlappende resultater eller metoder som kan forenes. Samtidig er det interessant å se at det gjøres fysisk forskning på temaet, noe som kan gi antakelse av at det er en økende interesse for disiplinen rent idrettsfaglig. Samtidig kan det tenkes at denne forskningen har større betydning for andre kraftidretter, fremfor amatører som ønsker å ta del i en styrketradisjon eller styrkeprøve.

Oppgavens struktur

I dette kapittelet er oppgavens problemstilling og innledning til temaet presentert. De neste kapitlene vil være som følger:

- Teorikapittel, med gjennomgang av relevante teorier og det teoretiske grunnlaget for oppgaven.
- Metodekapittel, med gjennomgang av metode og presentasjon av kilder.
- Analysekapittel, med gjennomgang av funnene gjort i kildene for prosjektet.
- Diskusjonskapittel, hvor funnene fra foregående kapittel veies opp mot oppgavens problemstilling.
- Avsluttendekapittel, hvor det vil være en oppsummering av oppgaven og besvarelse av problemstillingen.

Emnekode: HIMAS

Emnenavn: Historie og Historiedidaktikk masteroppgave

Kandidatnummer: 2204

Kapittel 2: Teori: Minner, tradisjoner og ritualer

Mellom to tradisjoner

Hadde formålet med oppgaven vært å se på skotsk steinløfting som en idrett med nasjonale forankringer ville antagelig *Victor D. Cha* «*A Theory of Sports and Politics*³⁷» være et godt utgangspunkt for det teoretiske materialet. Cha beskriver hvordan idrett i moderne tid har en sentral plass som nasjonalt samlingspunkt i forbindelse med internasjonale konkurranser. Ved å ta for seg eksempler på hvordan nasjoner har benyttet forskjellige internasjonale konkurranser til å skape samhold og tilhørighet internt. Hovedeksemplene Cha bruker er foreningen av Yemen, og avviklingen av apartheid i Sør-Afrika. Gjennom disse eksemplene belyser Cha hvordan internasjonalidrett har en samlende funksjon internt i splittede nasjoner, ved å gi alle nasjonens innbyggere ett felles lag eller mål å heie mot. Videre i artikkelen belyser Cha hvordan idrett også er en arena for nasjoners internasjonale politiske ambisjoner. Ved å bruke idrett som en politisk faktor i et større internasjonalt og nasjonal sammenheng, kan idrett ifølge Cha brukes til å skape samhold, øke politisk innflytelse og øke status innen geopolitikken. Cha mener idretter som begeistrer befolkningen kan brukes som et propagandaverktøy for å fremme enkelt saker eller agendaer. Idrett er ikke bare politikk og det er ikke bare sport det er også en del av folkesjelen i et land. Om man ikke vet det selv er det flere uttrykk og minner knyttet til idrettsprestasjoner, med uttrykk som «å hoppe etter Wirkola», eller hvor var du når Norge slo Brasil i fotball VM i 1998. Denne typen internasjonale moderne idrettsprestasjoner er det Cha legger til grunn for sin forståelse av viktigheten av idrett for et lands nasjonale selvbilde og internasjonale plass. Landslagets prestasjoner reflekterer nasjonens verdier og samler landet til en feiring ved seier og sorg ved tap, denne formen for samhold gjennom idrett er det få andre fenomener som kan sammenliknes med ifølge Cha.³⁸ Idrett og vennlige konkurranser skaper en arena for kommunikasjon på lokalt og internasjonalt nivå.

Steinløfting i Skottland kan tenkes å ha hatt tilsvarende funksjoner, som Cha nevner i sin artikkel, i tidligere tider som en del av klan konkurransene. Samtidig er ikke steinløfting en idrett i ordets moderne forstand. Steinløfting kan heller kanskje forstås som en del av den skotske identiteten, folkesjelen og kulturen. Steinløfting og *Highland Games* er for skotter det samme som langrenn og annen ski idrett er for nordmenn, en idrett eller aktivitet med dype historiske forankringer som transenderer tid og sted. På denne måten er det en tradisjon og et ritual som lever utenfor den idrettsspesifikke arenaen i det å «bare» løfte steinene. Da steinløfting ikke utelukkende er en idrett, men heller noe større og kanskje mer

³⁷ Cha, V. D. (2009). A Theory of Sport and Politics. *The International Journal of the History of Sport*, 26(11), 1581-1610. <https://doi.org/10.1080/09523360903132972>

³⁸ Ibid.

betydningsfullt, bør dette gjenspeiles i det teoretiske grunnlaget for prosjektet. Teori grunnlaget må dermed være noe som kan knytte tradisjon, ritualer og minner sammen, og gi et innblikk i hvorfor steinløfting er en del av den skotske identiteten og kulturen.³⁹ Samtidig faller utøvende tradisjoner litt mellom to stoler rent teoretisk, fordi det befinner seg både som en levende kulturarv og i et minneteoretisk perspektiv samtidig. På grunn av dette er det gjort beviste valg knyttet til teorien for oppgaven, samtidig som ingen teorier passer perfekt, er det ofte essensen i dem det som er avgjørende. Da steinløfting lever et sted mellom kulturarv og idrett har tradisjonen også elementer av levende historie i seg hvor selve gjennomføringen av ritualer er med på knyttet bånd til fortiden og andre deltagere. På den måten blir det en markering av fortiden i prestasjonen å løfte steinene, samtidig som det blir en deltagelse i en tradisjon og en forsterkelse av minnene og av minnekulturen knyttet til den.⁴⁰

Gruppen

Gruppetilhørighet er en av de psykologisk fundamentale elementene i det å være et menneske.⁴¹ Uten gruppen er individet alene mot verden, en farlig situasjon å befinne en i. Individet er dermed uten tilhørighet uten gruppen og uten individer er det ingen gruppe. Dualiteten mellom gruppen og individene den består av er utgangspunktet for hvordan gruppetilhørighet har utviklet seg. De første gruppene mennesker har vært del av var familiegruppen bestående av jegere og sankere. Gjennom å dele fortellinger om gruppens fortid skapes forbindelser mellom levende og døde individer, mellom fortid og nåtid. Et samfunn kan da beskrives som samlingene av flere slike grupper med en felles fortelling om fortiden, og dermed en felles forståelse av seg selv som gruppe.⁴²

Gruppen er dermed med på å forme enkeltindividets identitetsforståelse gjennom gruppetilhørigheten. Samtidig er individet med på å forme gruppens identitet gjennom deltagelse i gruppens ritualer og tradisjoner. Uten denne deltagelsen ville ikke disse elementene av gruppens identitet kunne leve videre. Samtidig utvikles gruppens identitet over tid, da nye hendelser vil anses som viktige å minnes, nye ritualer kommer og gamle ritualer og tradisjoner utvikler sin funksjon og betydning. På den måten vil enkelte tradisjoner og ritualer skifte karakter og betydning over tid, selv om gjennomføringen av ritualer for blir den samme.⁴³

Tradisjoner og minner

Fagfeltet minneteori overlapper flere fagdisipliner og omfatter både historie og psykologi, hvor begreper og terminologier er overført fra psykologien til humanistisk minneteori, slik at pionerarbeider knyttet til minner og deres betydning for individets utvikling gjort av *Carl Gustav Jung*⁴⁴ og *Sigmund*

³⁹ Ibid.

⁴⁰ Burke, P. (2010). 5. Co-memorations. Performing the past.

⁴¹ Chen, Y., & Li, S. X. (2009). Group Identity and Social Preferences. *American Economic Review*, 99(1), 431-457. <https://doi.org/10.1257/aer.99.1.431>

⁴² Dovidio John, F., Gaertner Samuel, L., & Kafati, G. (2000). Group identity and intergroup relations The common in-group identity model. In *Advances in Group Processes* (Vol. 17, pp. 1-35). Emerald Group Publishing Limited. [https://doi.org/10.1016/S0882-6145\(00\)17002-X](https://doi.org/10.1016/S0882-6145(00)17002-X)

⁴³ Ibid.

⁴⁴ Kihlstrom, J. F. (2006). *Trauma and memory revisited*. In B. Uttil, N. Ohta, & A. L. Siegenthaler (Eds.), *Memory and emotion: Interdisciplinary perspectives* (p. 259–291). Blackwell Publishing. <https://doi.org/10.1002/9780470756232.ch12>

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett
Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

Freud⁴⁵ har like stor betydning for forståelsen av fenomenet innen humaniora som det har innen psykologien. I historiefaget har minner også hatt en plass, da minnene individet har er grunnlaget for fortellingene som har skapt historie. Det var for det om ikke før Maurice Halbwachs skrev «*On Collective Memories*»⁴⁶ at det etableres et fast teoretisk grunnlag for å forstå overgangen mellom individuelle og kollektive minner.

Udødelighet og det kollektive minnet

I Nicolas Russells artikkel «*Collective memory before and after Halbwachs*»⁴⁷ gis det en innføring i det Russell kaller pre- og post-halbwachs kollektive minner. Gjennom artikkelen bruker Russell eksempler fra greske tradisjoner om udødelighet og ære som eksempler på pre-Halbwachs kollektive minner, hvor det ikke er en bestemt gruppe som innehar minnene, men de er heller knyttet til et individ, som en kunster eller en helt, hvor gjerningene eller skulpturene deres blir udødeliggjort heller enn individet selv.⁴⁸

Gjennom Halbwachs «*On Collective Memory*» etableres teorien om hvordan gruppen overtar udødeligheten til individet og dermed skaper en tilhørighet til fortiden gjennom minnene slik at et individ kan være medlem flere grupper og ha del til flere kollektive minner.

En gruppe er forankret til fortiden gjennom sine kollektive minner. Hvor endringer i forståelsen av de kollektive minnene gruppen innehar, vil føre til at gruppen opphører å eksistere. Gruppens medlemmer vil på bakgrunn av sin forståelse av de kollektive minnene forankret i modergruppen, etablere nye grupper og overføre eller bevare deler av originalgruppens kollektive minner. Halbwachs teori overfører dermed minnet fra individet til gruppen gjennom å differensiere mellom forskjellen av «mine minner» og «våre minner». På denne måten er det kollektive minnet den totale summen av alle individene i gruppens minner av en hendelse, på tvers av de individuelle minnene, slik at hendelsen lever videre som et kollektivt minne hvor alle medlemmene i gruppen har egne minner av hendelsen. Gjennom individets deltagelse i det å huske, overføres det kollektive minnet mellom generasjonene slik at det over tid blir en sentral del av gruppens identitet. Halbwachs sier dermed at gruppeidentitet både på individnivå og på gruppenivå er knyttet til gruppens opplevelse og forståelse av sin egen identitet og historie.⁴⁹

Det Russell formulerer er dermed funksjonen minner har i bevaringen av enkelt individer og deres ettermæle. Ved å forene pre-Halbwachs og post-Halbwachs bruk av minner, kommer det klart frem av artikkelen, hvilke funksjoner minner har for bevaringen av historiske hendelser på individnivå og gruppenivå. Uten Halbwachs innsikt i overføringen av minner mellom individet og gruppen, ville ikke moderne minneteori hatt den rollen det har i historiefaget i dag. Minneteori er etablert innen historiefaget

⁴⁵ Edelheit, H. (1964). Jung's 'Memories, Dreams, Reflections'. *The Psychoanalytic Quarterly*, 33(4), 561-566.
<https://doi.org/10.1080/21674086.1964.11926329>

⁴⁶ Halbwachs, M., & Coser, L. A. (2020). *On Collective Memory*. University of Chicago Press.
<https://books.google.no/books?id=ejfnDwAAQBAJ>

⁴⁷ Russell, N. (2006). Collective Memory before and after Halbwachs. *The French Review*, 79(4), 792-804.
<http://www.jstor.org/stable/25480359>

⁴⁸ Ibid.

⁴⁹ Halbwachs, M., & Coser, L. A. (2020). *On Collective Memory*. University of Chicago Press.
<https://books.google.no/books?id=ejfnDwAAQBAJ>

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett
Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

på bakgrunn av konteksten og overføringsevnen minner har, uten innsikten til Halbwachs kan det henne dette ikke hadde blitt etablert på dette tidspunktet.

Kollektive minner er derfor et sentralt begrep man bruker om grupperes forståelse av sin egen identitet og fortid, da de uten et felles kollektivt minne ikke kunne forstå sin egen gruppeidentitet og kulturelle tilknytning. Samtidig mangler det i Halbwachs teori, et søkelys på overføringen mellom individet og gruppen, som kan forklare enkelte individets rolle som deltaker i flere grupper. Individets tilhørighet i flere grupper, har dermed en betydning for spredningen av en gruppes kollektive minne fremfor en annen. Minneteori manglet dermed forklaringsmekanismer som hindret en fullstendig forståelse av historiske hendelser. Da det gjennom manglende overføring av kulturelle minner mellom grupper, vil enkelte kollektive minner forsvinne over tid, mens andre vil forsterkes. Det er altså ikke noen sikkerhetsmekanisme knyttet til kollektive minners bevarings evne, ovenfor forsvunne eller inkorporerte grupperes kollektive minner og gruppeidentitet.

Kritikk av minneteori som faglig tradisjon

Kritikken mot minneteori og dens analytiske og metodologiske refleksjoner av historiske overleveringer er kanskje best oppsummert i Wulf Kansteiner sin artikkel «*Finding Meaning In Memory: A Methodological Critique of Collective Memory Studies*».⁵⁰ Igjennom artikkelen belyser Kansteiner tre hovedområder hvor minneteori kan hevdes å komme til kort i formidlingen og forståelsen av historie.

1. Minneteori har ikke klart å gjøre et definitivt skille mellom konseptene *individuelle minner* og *kollektive minner*, ved at minnestudier alt for ofte bruker analysemetoder fra psykologien og slik mistolker minnene som observeres.
2. Fagfeltet har ikke tatt nok hensyn til aktørenes rolle knyttet til hvordan kollektive minner oppstår, minnestudier klarer dermed ikke å belyse den sosiologiske basen for historisk representasjon
3. De to overnevnte problemene kan i noen grad adresseres ved å adoptere analyseverktøy fra andre disipliner som medievitenskapen.

Kansteiner argumenter for at konseptualiseringen av minneteori endres til å omfatte interaksjonen mellom tre distinkte historiske faktorer: det intellektuelle og kulturelle rammeverket for representasjon, de skapende aktørene som står ansvarlige for hvilke minner som bevares, og konsumere som bruker, endrer og transformerer betydningen av de bevarte minnene. Det kan derfor hevdes at minnestudier ikke er historie, men heller en representasjon skapt på liknende grunnlag. Minneteori er heller en kollektiv idé som manifesterer seg i bruken og bevaringen hos individer fremfor hele grupper. Som i ytterste konsekvens kan bety av individet kan endre og manipulere minnene til sitt bruk, og slik skape historiske minner som støtter den samtidige diskursen. Det kan derfor tenkes at tolkningen av minner vil alltid skje i lyset av samtidige holdninger og verdigrunnlag fremfor sin historiske kontekst.⁵¹

Gjennom videre føringen mellom Halbwachs og Assmann og Assmann, gjøres det forbedringer i hvilke prosesser og aktører som står ansvarlige for hvordan kollektive-, kommunikative- og kulturelle minner

⁵⁰ Kansteiner, W. (2002). Finding Meaning in Memory: A Methodological Critique of Collective Memory Studies. *History and Theory*, 41(2), 179-197. <https://doi.org/10.1111/0018-2656.00198>

⁵¹ Ibid.

oppstår. Assmann og Assmann gjør dette gjennom å vise til potensialet for kollektive minner kan overføres til kulturelle minner gjennom innlemmelsen i institusjonene som ivaretar kulturelle minner. Dette potensialet går også andre veien ved at minner som tas ut av den kulturelle sfæren kan innlemmes i den kollektive sfæren via de samme prosessene slik at det oppstår en underkategori av kulturelle og kollektive minner som er verken eller, men har potensialet til å være begge.⁵²

Samtidig som Assmann og Assmann omorganiserer hvordan man forstår minner og hvordan minner skapes og bevares i den sosiale sfæren, blir det ikke gjennom arbeidet deres gjort noe forsøk på å distansere terminologien innen humanistisk minnebruk fra den psykologiske og psykoanalytiske minnebruken. Dermed kan Kansteiners kritikk av det terminologiske grunnlaget for analyse være berettiget, da analyse innen humaniora av grupper kan gi problematiske utfall gjennom bruken av psykoanalytiske metoder. Grupper på individnivå og individer på gruppenivå er vidt forskjellige forskningsobjekter som burde analyseres med et større spekter av metoder enn det som til nå er innført i minnestudier.⁵³

Selve gruppen innehar ikke minnene, men heller individene som gjennom markeringer og å bevisst erindre de arvede minnene fra gruppen. Gruppens medlemmer er innehaver av gruppens minner fremfor selve gruppen, dermed blir også språk en sentral del hvordan grupper husker på. En av institusjon i Assmanns kulturelleminne er arkiver, biblioteker og gjennom en videreføring av institusjon funksjon også bøker, siden ord har mening kun i tolkningen til leseren eller tilhøreren som tolker ordet og kontekstualiserer dem på et individuelt subjektivt nivå.⁵⁴

Det kommunikative og Det kulturelle minnet

Videreføringen av Halbwachs arbeid blir på midten av 1980-tallet, som ikke bare utvider, men også etablerer begynnelsen av minneteori slik den brukes i dag.

Jan Assmann bygger videre på teorien til Halbwachs om kollektive minner, men innarbeider også teoriene til Aby Warburg. Warburg kommer uavhengig av Halbwachs *kollektive minner* frem til teorien om *sosiale minner*, gjennom forbedringen og videre føringen av disse teoriene kommer Assmann frem til en differensiering og en ny kategori innen minneteori.⁵⁵ Ved å differensiere mellom det kommunikative, det sosiale, det kollektive og det kulturelle minnet, utvider Assmann minneteorien og etablte faste mønstre for overgangen mellom individuelle minner og det kollektive minnet. Ved å innarbeide begrepet «tid», gjøres det også en differensiering mellom det kollektive og det kulturelle minnet via det sosiale minnet. Assmann viser Figure 1 hvordan denne overføringen mellom individet til kulturen fungerer over tid, samt via det sosiale individet.

⁵² Ibid.

⁵³ Ibid.

⁵⁴ Dessingué, A. (2015). From collectivity to collectiveness: Reflections (with Halbwachs and Bakhtin) on the concept of collective memory. *The Ashgate research companion to memory studies*, 89-102.

⁵⁵ Assmann, J. (2011). Communicative and Cultural Memory. In (pp. 15-27). Springer Netherlands.
https://doi.org/10.1007/978-90-481-8945-8_2

Level	Time	Identity	Memory
Inner (neuro mental)	Inner, Subjective time	Inner self	Individual memory
Social	Social Time	Social self, person as carrier of social roles	Social memory
Cultural	Historical, mythical, Cultural time	Cultural identity	Cultural memory

Figure 1⁵⁶

Ved å innarbeide forskjellene mellom det kommunikative minnet og det kulturelle minnet samt oppdelingene av disse og deres forankring i tid, konkretisere og kontekstualisere Assmann selve konseptet minner, slik at det ikke lenger er noe abstrakt, men heller institusjonene kulturene bærer med seg. Disse institusjonene er også med på å gi en kultur en forståelse av seg selv i møte med andre grupper og kulturer. Dette er med på å forsterke minners plass i den kulturelle identiteten til gruppen slik at det som kollektive minner ikke like lett kan gå tapt, da en kultur ofte består av flere grupper, på samme måte som Halbwachs så at individer kunne være med i flere grupper. Det oppstår også et hierarki av kulturell identitet og gruppe identitet, hvor individer kan være deltager i flere grupper innad i en kultur, men samtidig være bærer av flere sosiale og kulturelle minner.

Gjennom teoriene til Jan og Aleida Assmann, og Maurice Halbwachs får minnene en kultur et liv utover selve hendelsen de representerer. På denne måten får minnene også en plass utenfor den historiske tiden slik at minnene lever videre selv om hendelsen de i utgangspunktet representerte er glemt og det kun er tradisjonen av å huske som lever videre. Slik har minner fått en dimensjon utenfor det man på person nivå forstår som minner, omhandler det å huske spesifikke hendelser eller fakta.

På personnivå og historisk nivå kan man dele minner inn i tre kategorier, semantisk minne, episodisk minne og proseduralt minne.⁵⁷ Gjennom denne inndelingen gis de forskjellige typene minner forskjellige funksjoner både på individnivå og kulturnivå. Minner kan på denne måten forstås som mer konkrete funksjoner for etablering av kulturell identitet, da de forskjellige typene minne etablere ulike mekanismer for å forstå kulturens fortid.⁵⁸

Semantiske minner på et kulturelt nivå er den samlede narrative fortellingen om gruppen over historisk tid. Alle hendelsene og traumene gruppen har opplevd i kronologisk rekkefølge. Gruppen har en

⁵⁶ Ibid.

⁵⁷ Schacter, D. L., Norman, K. A., & Koutstaal, W. (1998). THE COGNITIVE NEUROSCIENCE OF CONSTRUCTIVE MEMORY. *Annual Review of Psychology*, 49(1), 289-318. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.49.1.289>

⁵⁸ Russell, N. (2006). Collective Memory before and after Halbwachs. *The French Review*, 79(4), 792-804. <http://www.jstor.org/stable/25480359>

historisk forståelseshorisont forankret i kronologisk tid. Dermed kan en si at denne hendelsen skjedde før andre og er slik et eldre minne.

Episodiske minners funksjon er å etablere fakta opplysninger om enkelthendelsene i de semantiske minnenes kronologiske forløp, slik har enkelthendelser minner forbundet med den på et kulturelt nivå. Enkelthendelser kommer dermed frem som signifikante fra den kronologiske fortellingen og får en egen plass i minnenes Pantheon. Historien gruppen forteller har derfor enkelte viktigere elementer enn andre. En nasjon vil huske sin egen skapelsesfortelling bedre enn andre hendelser fra samme historiske tid, da denne episoden har større betydning for gruppens kulturelle minne.

Proseduralt minne er i enkeltindividet en funksjon av innlæring av bestemte mønstre knyttet til adferd eller bevegelser. Å lære «å sykle» vil dermed være forankret i individets hukommelse som et proseduralminne. Funksjonen til proseduralminner er mer konkrete og mekaniske enn både semantisk minne og episodisk minne. For en kultur kan det dermed tenkes at ritualer knyttet til hendelser kan forstås som et proseduralminne. Utøvelsen av ritualer kan tenkes å være en slik mekanisk adferd eller bevegelse. Kulturelle minner kan dermed deles inn i forskjellige kategorier, som «utøvendeminne» og «institusjonsminner», i denne inndelingen vil ritualer være et eksempel på utøvendeminne, mens et arkiv eller kunstmuseum vil være et institusjonsminne.⁵⁹

Ritualer og kulturarv

Siden ritualer er et utøvendeminne, men samtidig en del av det kulturelleminnet til gruppen, kan det tenkes at det vil være en forskjell i hvordan grupper bruker ritualer fremfor andre typer kulturelle minner. Hvor gruppens medlemmer vil ta aktiv del i ritualer som minnemarkeringer, fremfor en mer passiv rolle i forhold til institusjonsminner. Deltakelsen i ritualer og utøvelsen av dem fortjener derfor en plass i forståelsen av kulturelleminner. Hvor en slik utdypende forståelse av ritualer kan tilføre en ekstra dimensjon i forståelsen av deres funksjon, samt å stadfeste plassen til ritualer innenfor det hierarkiet av minner i en kulturs Pantheon.

Ettersom ritualer har en egenfunksjon utover det å være en del av det kulturelle minnet, må det også tas hensyn til ritualet opprinnelige funksjon. Selv om et bestemt ritualer markerer en bestemt hendelse vil ritualet leve et eget «liv» utover minnet av hendelsen. Peter Burke beskriver i artikkelen «*Co-memorations. Performing the Past*»⁶⁰ hvor han tar utgangspunkt forskjellige britiske byers feiring av «bonfire night», samt forskjellige markeringer fra begge sider av konflikten i Nord-Irland. Burke påpeker hvordan ritualer i feiringene har, eller ikke har, endret seg, men selve markeringen fortsatt lever videre på tross eller på grunn av endret betydning. Dermed har selve markeringen i å utøve ritualer i seg selv blitt et nytt minne avskåret originalminnet ritualer var med å markere. Samtidig hylles da både ritualerets opprinnelse og nåværende funksjon uten at de kulturelleminnene de markerer mister betydning eller plass i minnenes hierarki.

⁵⁹ Heinrich, H.-A., & Weyland, V. (2016). Communicative and cultural memory as a micro-meso-macro relation. *International Journal of Media & Cultural Politics*, 12(1), 27-41. https://doi.org/10.1386/macp.12.1.27_1

⁶⁰ Burke, P. (2010). 5. Co-memorations. Performing the past.

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

Deltagelsen eller gjennomføringen av et ritual er dermed også et kulturelt minne, deltagelsen i et ritual er av prosessene for at individer skal huske. Kollektive- og kulturelleminner lever ikke i selve gruppen, men heller i gruppens individer, slik at gruppen heller ikke skaper minner eller ritualer, men heller deltakerne skaper dem gjennom prosessen av å huske, eller gjennom markeringer av hendelsene som huskes.⁶¹ Samtidig har markeringene en verdi utenfor symbolikken av «å huske», siden ritualet innehar «egne minner». Deltagelse i ritualet, eller markeringen skaper minner på et individnivå som overtid overføres til den kollektive bevisstheten. Samtidig må bakgrunnen for et ritual ha en forankring i den kollektive bevisstheten til kulturen, da uten en slik forankring ville ikke ritualet kunne leve videre. På samme måte som andre kollektive minner lever så lenge de videreføres og tas vare på, lever da bare ritualer så lenge de gjennomføres. Forskjellen er at ritualer «tåler» å miste sin originale betydning siden selve utøvelsen av ritualet er forankret i det kulturelle minnet. Slik kan det tenkes at det å delta i ritualet selv om den originale betydningen eller markeringen er tap, fortsatt er en bevisstgjøring av fortiden og som videreføres i nåtiden.

Eksempelet Burke bruker er Bonfire-prosesjoner i Lewes, hvor en «utdødd» tradisjon i nasjonalforstand fortsatt lever videre. Selve prosesjonen har endret betydning overtid fra å være en minnemarkering av 5. november og Guy Fawkes spesielt og en antikatsk demonstrasjon generelt. Til å ha fått et mer moderat og moderne uttrykk der muligheten for å demonstrere misnøye utover religion og patriotisme har fått plass. Slik har andre temaer også kommet til i den sosiale diskursen, hvor det nevnes både deltagelsen i konflikten i Midtøsten som et års fokus, men også spørsmål som seksualitet og likestilling har blitt satt på dagsorden gjennom tilstedeværelse i Bonfire-prosesjonen.⁶²

En kan derfor argumentere for at selve markeringen av hendelser eller gjennomføring av ritualer er en deltagelse i bruken av de kulturelle og kollektive minnene, selv om markeringen er endret fra dens originalfunksjon har fortsatt markeringen et liv utover det kollektive minnet den er ment å markere. Et eksempel på dette er at 17. Mai for mange barn i Norge handler mer om is og pølser på selve dagen, fremfor en markering av rettigheter og friheter for det norskefolk. Samtidig er minnene fra deltagelsen på 17. Mai med på å forsterke tilknytningen til minnene markeringen er ment å representere senere i livet. Det kollektive minnet forsvinner dermed ikke slik det ville gjort om dets betydning var endret utenfor en markering eller et ritual, slik Halbwachs mente, men heller forskeres identifisering til minnet.

Nytte for oppgave

Oppgaven omhandler tradisjoner og overføringen av ritualer fra en historisk form til et moderne uttrykk, mener jeg at minneteorien vil være den fagtradisjonen som vil ha mest å bidra med i hvordan fenomenet skal forstås og omtales. På den måten vil det tas hensyn både til det historiske aspektet av skotske tradisjoner for *Clach Cuid Fir*,⁶³ men også være med å belyse prosessene knyttet til overføringen av minner fra en kultur til en annen. Da steinene i dag ikke har den samme funksjonen som de tidligere har hatt grunnet omveltninger i det skotske samfunnet utenfor sfæren av steinene, har de likevel fått en ny plass i tradisjoner knyttet til bevaring av skotskidentitet i en global verden, for ikke å nevne det sportslige aspektet av steinløfting. Idretter som Strongman er absolutt påvirket av tradisjoner og ritualer på et

⁶¹ Dessingué, A. (2015). From collectivity to collectiveness: Reflections (with Halbwachs and Bakhtin) on the concept of collective memory. *The Ashgate research companion to memory studies*, 89-102. , Kattago, S. (2015). *The Ashgate Research Companion to Memory Studies*. Ashgate. <https://books.google.no/books?id=LTJLBgAAQBAJ> , ibid.

⁶² Burke, P. (2010). 5. Co-memorations. Performing the past.

⁶³ Gaelic for Manhood Stones, ritual steiner brukt for å etablere plass i klan hierarkiet i det skotske høylandet.

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett
Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

fysisknivå, men også et mytologisknivå,⁶⁴ vil minner ha en sentral plass i forståelsen av den kulturelle overføringen mellom alle ritualer som overføres mellom historisk tid og moderne hedring av fortiden. Gjennom deltagelse i ritualer å løfte de skotske styrkesteinene overføres det kulturelle minnet fra de skotske tradisjonene til «The Physical Culture» som i dag har adoptert styrketradisjoner fra hele verden.

Kapittel 3: Metode

Hvordan tilegner man seg kunnskap? Er det gjennom samtaler, tall eller skriftlige kilder, eller kan det være en kombinasjon av disse? Gjennom valg av hvilke metoder man velger å benytte seg av i arbeidet med et prosjekt, velger man også hvordan man vil tilegne seg kunnskap. Man gjør også et valg av hvilke kilder man ønsker å jobbe med, samt hvordan man velger å forholde seg til kildene. I denne delen av oppgaven vil det redegjøres for hvilke metoder som er brukt, samt kildene som er hentet inn for analyse under de forskjellige tilhørende analysemetodene.

Bakgrunn

Metode er grunnsteinen i et prosjekt. Ved å presentere hvilke metoder som er brukt og hvordan man har brukt dem, legger man til rette for at andre kan gjennomgå resultatene fra prosjektet og prøve dem opp mot tidligere og fremtidig forskning.⁶⁵ Ved å være åpen om hvilke metoder man bruker samt hvilke resultater man kommer frem til, gir det arbeidet man har lagt i prosjektet større aktelse hos leseren.

Det metodologiske grunnlaget for dette prosjektet er i hovedsak forankret i den kvalitative metode med utgangspunkt i litteraturstudie som analyseverktøy. Ved å velge litteraturstudie som metode baserer man seg gjerne på enten tidligere forskning eller skriftlige kilder, noe dette prosjektet også gjør. Samtidig ble det klart under arbeidet med prosjektet at en ren litteraturstudie alene ikke ville gi et bredt nok grunnlag, noe som kan være en utfordring med litteraturstudier spesielt innen temaer med lite tidligere forskning eller hvor mye av den etablerte kunnskapen kan være foreldet.⁶⁶

Samtidig viste arbeidet med prosjektet at en litteraturstudie alene ikke ville være nok til å forklare den tilsynelatende interesse økningen for steinløfting innen enkelte grupper. Det ble da naturlig å se på statistikk som kunne bekrefte eller avkrefte denne antagelsen. Kvantitativ statistiske data som kildegrunnlag for prosjektet ble dermed introdusert i arbeidet. Dermed er litteraturstudien alene ikke tilstrekkelig for å analysere og beskrive funnene gjort i arbeidet med oppgaven. Metode bruken for oppgaven er derfor også påvirket av analyseverktøy hentet fra den kvantitative metode, i form av deskriptiv statistikk sammen med det man bare kan beskrive som søkemotorstatistikk.⁶⁷ Deskriptiv statistikk vil også bli brukt som en del av litteraturstudien for å fremvise resultater, som best kan presenteres i form av tall eller tabeller ut ifra kildene.⁶⁸

Analysemetodene som er brukt i prosjektet er hentet fra både den kvalitative og kvantitative metode, samtidig gjør ikke blandingen av metodene prosjektet til et «mixed Method»-prosjekt⁶⁹ av den grunn, da hovedvekten av kildematerialet fortsatt er innhentet gjennom skriftlige kilder. Prosjektet kan heller forstås

⁶⁴ <https://www.businessinsider.com/hafthor-bjornsson-breaks-viking-strength-record-2015-2?r=US&IR=T>

⁶⁵ Dalland, O., & Keeping, D. (2020). *Metode og oppgaveskriving* (7. utgave. ed.). Gyldendal.

⁶⁶ Ibid.

⁶⁷ En utdypende forklaring kommer i delkapittelet Statistikk [Forklaring](#)

⁶⁸ Krokan, A. (1995). *Forstå statistikk : statistiske metoder for samfunnsfag og humaniora*. Kolve forl.

⁶⁹ Morse, J. M., & Niehaus, L. (2009). *Mixed method design : principles and procedures* (Vol. volume 4). Left Coast Press.

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

som en litteraturstudie som bruker enkelt elementer hentet fra statistiske analyse for å bedre belyse tekstene som er brukt som utgangspunkt. Statistikken er dermed med på å forklare og belyse enkelte poenger som ellers kunne være vanskelige å forklare utelukkende gjennom de skriftlige kildene prosjektet baserer seg på.

Begrunnelse

I fagfeltet minnestudier og prosjekter som omhandler minner, tradisjoner og kulturarv generelt, og kanskje deltagelse i disse spesielt, er det gjerne vanlig å bruke intervjuer som metode for innsamling av data, da man på denne måten kan få førstehånds fortellinger fra tidsvitner eller deltagere i temaet man forsker på. Samtidig er dette en tidkrevende prosess som også belager seg i stor grad på frivillighet blant deltagerne og intervjuobjektene. Prosessen med intervjuer kan også bli kostbar i forhold til innkjøp av intervjuverktøy som mikrofoner, lydopptakere og reisekostnader forbundet med å oppsøke intervjuobjektene.

Personminner er ikke bare tilgjengelige gjennom samtaler med personen, men også gjennom personens forfatterskap. Ønsker man kunnskap på personnivå om hendelser i verden utover det ordinære, kan en god kilde til informasjon være dagbøker eller annet skriftlig materiale personen etterlater seg eller er villige til å dele med seg, som spørreskjemaer eller andre intervjuer de har gitt tidligere enten til avisen eller gjennom tidligere deltagelse i dokumentarer.

Med dette som bakgrunn, kombinert med den nåværende situasjonen med Covid-19 som har vanskeliggjort reiser til inn og utland, samt tidsbegrensningene som følger med et prosjekt på masternivå, var det naturlig å benytte seg av den etablerte tilgjengelige litteraturen knyttet til steinløfting. Dette medfører også at datalagring eller personvern ikke er noen direkte hindring for prosjektet, slik et intervjubasert prosjekt gjerne ville vært, ettersom prosjektet baserer seg på enten allerede publiserte data, eller i de tilfeller det er brukt kilder som ikke er digitaliserte, er de fortsatt tilgjengelige på forespørsel.

Gjennom prosjektet er det dermed samlet data knyttet til steinløfting gjennom skriftlige kilder som artikler, bøker og arkivmateriale, som kombineres med andre kilder som dokumentarfilm og tall fra søkemotorer. Dokumentarfilmen som er brukt som kilde erstatter i noen grad personintervjuer, da noen av spørsmålene som blir besvart i filmen også ville blitt stilt i prosjektet. Samtidig vil filmen behandles som en skriftlig kilde som bygger videre på informasjon hentet fra andre skriftlige kilder tidligere nevnt, da deltakerne i filmen også i noen tilfeller er opphavet til bøkene eller fokuset i artikler som er skrevet om steinløfting.

Populariteten av dokumentarfilmen gjorde også at den ble omtalt på forskjellige nettsteder og i interessegrupper fokusert på steinløfting. Gjennom et generellsøk i Google ble det klart at det var flere som var interessert i steinløfting, antagelig på bakgrunn av filmen. Ved å skimme gjennom søkertreff på steinløfting, ble det også klart at mye av informasjonen som var tilgjengelig på internett var av en gjentakende karakter. Dette økte min interesse for å finne ut om det var noe som hadde skjedd i forhold til historisk steinløfting, utover dokumentarfilmen *Stoneland*,⁷⁰ som kunne forklare den økte distribusjonen av informasjon, men som ikke økte mengden informasjon tilgjengelig om temaet. Antagelsen som er gjort er da at historisk steinløfting har fått et oppsving i antall deltakere på bakgrunn av omtale.

⁷⁰ Samson, T. (2016). *Stoneland* [Dokumentary]. R. Fitness; Rouge.
<https://www.youtube.com/watch?v=MhQINwxn5oo&t=201s>

Forklaring

Bruken av søkerdata fra søkemotorer for å beskrive endringer i en befolkning eller for å for eksempel spore smitteutbrudd har blitt mer vanlig de siste årene⁷¹. Flere og flere av oss legger igjen mer informasjon om oss selv gjennom måten vi leter etter informasjon på nettet enn mange av oss er klar over. Aktører som er interessert i å selge oss tjenester, informasjon og forbrukervarer, eller aktører som ønsker å selge vår informasjon til andre distributører i flere sektorer har ført til at for eksempel reklame er blitt mer personlig. Algoritmen som styrer vår digitale hverdag er blitt mer målrettet til å fortelle oss hva vi mener, føler, tenker og har lyst på på bakgrunn av data hentet inn gjennom våre søk.⁷²

Ved å bruke etablert kunnskap om temaet steinløfting innhentet gjennom en litteræranalyse av skriftlige kilder, og kombinere informasjonen med den kunnskapen som distribueres gjennom dokumentarfilmen *Stoneland*,⁷³ skal det være mulig å se endringer i interessen for steinløfting gjennom å se på søkertall fra Google.com. Valget av Google som utgangspunkt for søkemotortallene er på bakgrunn av Googles markedsandel⁷⁴ innen søkemotormarkedet.⁷⁵ Ved å gjøre et grundig litteratursøk og samle inn hovedvekten av skriftlige originale kilder knyttet til steinløfting for så å bruke søkemotortall, skal det i teorien være mulig å se hvilke søkertreff som leverer best informasjon, samt hvilke søkertreff som oftest besøkes av personer som er interessert i steinløfting.

Formålet med denne fremgangsmåten er å se om det er flere deltagere som har kommet til som deltakere i tradisjonen steinløfting, samsvarende med publikasjonen av artikler, bøker, filmer eller andre medier som omhandler tradisjonen, eller om tradisjonen lever gjennom personlig overlevering, om det er en sammenheng mellom publikasjoner og deltagelse. Kan det være mulig at flere lokale tradisjoner av liknende karakter kan oppleve den samme trenden?

Videre kan søkerdata også fortelle noe om demografien på personene som har interesse av å delta i steinløfting, fordelingen mellom menn og kvinner, alder, eller om det er av idrettsspesifikke årsaker eller rent tradisjonelle. Ved å bruke resultater hentet fra Google Trends er det dermed mulig å finne en figurativ *arketype* som interesserer seg for denne typen tradisjoner, noe som også kan gjøres for andre tradisjoner med tilsvarende data.

Litteraturstudie

For dette prosjektet er det valgt å gjennomføre en litteraturstudie rettet opp mot all tilgjengelig data innenfor skotsk steinløfting. Årsaken til det brede omfanget av prosjektet er den manglende tidligere forskningen på området. Dersom det hadde vært større mengder tilgjengelig forskning ville det vært enklere å gjøre et spesifikt utvalg av tekster som kunne ha relevans for forskningsspørsmålene prosjektet ønsker å besvare. Da dette ikke er tilfellet, er det bedre å gå igjennom kilder publisert enten i form av

⁷¹ Carneiro, H. A., & Mylonakis, E. (2009). Google Trends: A Web-Based Tool for Real-Time Surveillance of Disease Outbreaks. *Clinical Infectious Diseases*, 49(10), 1557-1564. <https://doi.org/10.1086/630200>

⁷² Preis, T., Moat, H. S., & Stanley, H. E. (2013). Quantifying Trading Behavior in Financial Markets Using Google Trends. *Scientific Reports*, 3(1), 1684. <https://doi.org/10.1038/srep01684>

⁷³ Samson, T. (2016). *Stoneland* [Dokumentary]. R. Fitness; Rouge. <https://www.youtube.com/watch?v=MhQINwxn5oo&t=201s>

⁷⁴ <https://gs.statcounter.com/search-engine-market-share>

⁷⁵ <https://gs.statcounter.com/>

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett
Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

artikler, bøker, film eller aviser. Bakgrunnen for begrensingen er mengden repetitiv data som ble oppdaget gjennom tidlige kildesøk i databaser.

Samtidig har litteraturstudien flere fordeler, da man med enkelhet kan gjennomgå studien senere og se på resultatene om nyere forskning eller ny kunnskap rundt temaet kommer på banen. På denne måten kan en litteraturstudie være relevant selv om dataene den er basert på er foreldet. Hovedfordelen er oversikten over kildematerialet som er lagt til grunnlag for oppgaven, samt beskrivelsen av innhenting av data. Gjennom spesifiserte søkeord eller søkefraser, kan andre gjennomgå funnene for å bekrefte eller avkrefte funn som er gjort i studien.⁷⁶

Ulempen med litteraturstudie om man begrenser seg til å kun bruke tidligere forskning er manglende førstehåndskilder, ettersom alle kilder vil bearbeides gjennom produksjonen av en artikkel. Derfor er det i dette prosjektet valgt å ikke bare benytte seg av publiserte artikler, men også av bøker og avisartikler som ikke nødvendigvis følger de samme reglene for publisering som en forskningsartikkel gjerne ville gjort. Dermed er problemet med førstehåndskilder omgått, selv om det fortsatt arbeides med publisert arbeid.⁷⁷

Samtidig er ikke alle kilder likeverdige. Gjennom forarbeidet med innhenting av kilder ble det klart at det begrensede antallet verker som dokumenterer steinløfting eller som bare omhandler steinløfting har ført til at flere tilsynelatende førstehåndskilder, som personlige blogger eller løftevideoer funnet på internett, ikke nødvendigvis gir større innsikt i tradisjonen enn det fåtallet bøker som er skrevet om temaet allerede gir. Mange av internettkildene i stor grad baserer seg direkte på enten bøker, artikler eller dokumentarfilmen som dette prosjektet allerede har benyttet seg av, uten å bearbeide eller tilføre noe til dette kildegrunnlaget, slik at det ikke ville være belegg for å inkludere disse internettkildene i datagrunnlaget for prosjektet⁷⁸.

Dette er også utfordringen med å gjennomføre en litteraturstudie innenfor et smalt fagområde med få publiseringer. Materialet som kan jobbes med er lite. I tillegg er tradisjonen steinløfting i Skottland forankret i gæliske tradisjoner, slik at noe av førstehåndsmaterialet er utilgjengelig på grunn av språkbarrieren⁷⁹. Disse utfordringene med bruken av litteraturstudien er også delvis begrunnelsen for inkluderingen av deskriptiv statistikk og trendstatistikk, da inkluderingen av disse til prosjektet gav tilførsel av ny data samt muligheten for bredere forståelse av dagens praktisering av tradisjonen.

Forarbeid

I forarbeidet til prosjektet ble det gjennomført prøvesøk i *ORIA*, de norske universiteters felles søkemotor for artikler, bøker og publisert materiale. Prøvesøket benyttet kombinasjonene *Stonelifting/steinløfting*, *Memory/Minne*, *Rite/Ritual*, *Heritage/Tradisjon* eller *kulturminne*. Gjennom prøvesøket ble det klart at i *ORIA*-systemet var det begrenset eller intet materiale som matchet temaet. Videre ble søkemotorbruket utvidet med bruk av *Google Scholar*, *JSTOR*, *ELSEVIER*, *TFO*, *Pro Quest* med flere. Ved å utvide databasene som det ble søkt i samt bruke universal søkemotoren *Google Scholar* ble resultatet flere relevante treff innen internasjonal litteratur.

⁷⁶ Dalland, O., & Keeping, D. (2020). *Metode og oppgaveskriving* (7. utgave. ed.). Gyldendal.

⁷⁷ Melve, L., & Ryymin, T. (2018). *Historikerens arbeidsmåter*. Universitetsforl.

⁷⁸ Forsberg, C., & Wengström, Y. (2015). *Att göra systematiska litteraturstudier : värdering, analys och presentation av omvårdnadsforskning* (4. utg. ed.). Natur & kultur.

⁷⁹ Dalland, O., & Keeping, D. (2020). *Metode og oppgaveskriving* (7. utgave. ed.). Gyldendal.

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett
Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

Videre i arbeidet kontaktet jeg institusjoner som kanskje kunne sitte på mer informasjon, data eller kilder knyttet til steinløfting. I første omgang kontaktet jeg *Historic Environment Scotland*,⁸⁰ som driftes av den skotske riksantikvaren for bevarelse og formidling av skotsk kulturhistorie⁸¹. Gjennom deres egenskapte spørsmålskanal, forsøkte jeg å finne informasjon om bevaringen av løftesteinene og hvorvidt disse var under beskyttelse eller bevaring av HES.⁸²

Den andre institusjonen jeg kontaktet direkte var *H.J Litcher Stark Center for Physical Culture and Sport*,⁸³ ved *University Texas Austin*.⁸⁴ Gjennom arbeidet med bacheloroppgaven jeg skrev ved Universitet i Stavanger om internasjonal politikk og vektløfting ble jeg kjent med sentrets arbeid og deres arkivsamling knyttet til styrkehistorie og idrettstradisjoner. Gjennom deres kontaktside,⁸⁵ sendte jeg en forespørsel om tilgang til deres digitale arkiver. Den samme forespørselen sendte jeg til biblioteket ved UIS, men fikk ikke respons. Stark Senteret responderte med arkivtilgang til deres digitale arkiv, samt forespørselstilgang om digitalisering eller konvertering av ikke digitalisert materiale, sammen med en liste over arkivets uorganiserte innhold.

Etter dette forarbeidet var gjennomført begynte arbeidet med utvelgelse av kilder, samt et mer komplett kildesøk i de overnevnte databasene og arkivene. Det ble også inkludert søk gjennom *Google.com*⁸⁶ for å forsøke å finne informasjon knyttet til steinløfting som var mer tilgjengelig for allmenheten enn de overnevnte databasene kanskje kan være. Gjennom googlesøket kom jeg over den eneste internettkilden jeg har valgt å bruke i prosjektet, www.thedinniestones.com,⁸⁷ som inneholder videoer og intervjuer, samt løftelister over personer som har klart å løfte steinene. Denne internettkilden førte også til kontakt med interesseorganisasjonen *Historic Stonelifting Scotland*,⁸⁸ som formidler historien bak, samt jobber med bevaringen av tradisjonen og steinene spesifikt, utover det arbeidet HES allerede gjør.

Utvalg

Utvelgelsen av kildene man velger å bruke skal gjøres på bakgrunn av noen etiske hensyn. I prosessen med kildevalget er det viktig å utvise og ta kildekritiske vurderinger av validiteten av kildene man velger. Kilder er grunnlaget for prosjektet og er utgangspunktet for resultatene man kan forvente seg av det. Ved å være kritisk til hvilke kilder man velger, samt måten man velger å bruke kildene på kan man i noe grad være føre var mot eventuell kritikk som måtte oppstå knyttet til konklusjonen av prosjektet. Ved å på forhånd verifisere informasjonen kildene innehar, som riktig og relevant for forskningsspørsmålet. Samtidig er det viktig at kildene man velger ikke ukritisk bekrefter forskningsspørsmålene, samt at faktaene man finner i kildene kan brukes til å bekrefte teorier. I dette må man være ærlig om måten man gjennomfører arbeidet på slik at man ikke endrer teorier eller forsøker å vri fakta til å passe inn i

⁸⁰ <https://www.historicenvironment.scot/about-us/>

⁸¹ Forkortet videre til HES

⁸² <https://www.historicenvironment.scot/about-us/contact-us/>

⁸³ <https://starkcenter.org/about/>

⁸⁴ Videre forkortet til Stark center

⁸⁵ <https://starkcenter.org/about/contact/>

⁸⁶ <https://www.google.com/>

⁸⁷ <http://www.thedinniestones.com/>

⁸⁸ <https://www.facebook.com/HistoricStones/>

forutinntatte antagelser.⁸⁹ Gjennom kildekritikk og etisk kildebruk må man la faktaene kildene besitter tale for seg selv, til fordel eller ulempe for forskningshypotesen.⁹⁰ Om man ikke klarer å gjøre dette vil prosjektet ikke være en gyldig undersøkelse, men heller et prosjekt med fabrikkert resultat, uten validitet for fagfeltet prosjektet er konstruert for å forsterke forskning innen. Ved å velge kilder som er relevante for prosjekter, samt være ærlig i måten man bruker fakta på og fremstiller kildene på en objektiv og faglig korrekt måte, er det mulig å belyse sider av kildene som originalforfatterne ikke nødvendigvis så for seg. Ved å tyde data og fakta fra kildene på en objektiv måte kan ny kunnskap komme frem eller gammel kunnskap forsterkes, slik at kildekritikk er grunnlaget for hvilke forhold forsker har til sine kilder, og dermed hvilke forhold forskeren har til faktaene den ønsker å belyse.⁹¹

I arbeidet med denne litteraturstudien som del av prosjektet har det derfor vært viktig å bruke kildene på en etisk forsvarlig måte. Gjennom måten det refereres til kildene og hvordan de siteres er det forsøkt å være så tydelig som mulig i fremstillingen av faktaene kildene representerer, da det på denne måten kan få frem resultatene og hensikten med kildematerialet på en strukturert og sammensatt måte. Dermed er alle hovedkilder som danner grunnlaget for prosjektet presentert i neste del av dette kapittelet, slik at leser også får en helhetlig forståelse av materialet som analyseres og drøftes videre i prosjektet.

Som det er nevnt over er det begrensede kilder knytte til skotsk steinløfting alene, dermed er det også brukt kilder knyttet til den gæliske tradisjonen for steinløfting i Irland, da det kan tenkes at disse tradisjonene har et felles opphav. I forhold til generelle kilder brukt for å skape forståelse rundt noen av aspektene ved skotske bygdeidretter og tradisjoner, har disse gjennomgått den samme formen for etiske- og kildekritiske vurderinger som hovedkildene. Samtidig er ikke disse mer generelle kildene avgjørende for prosjektets spørsmål, men heller til stede for å belyse enkelte aspekter og elementer i forståelsen eller tolkningen av hovedkildene. Disse kildene er dermed ikke presentert på samme måte som hovedkildene, men er heller en del av den samlede bibliografien for prosjektet.⁹² Samtidig er det ikke noe av kildematerialet som presenteres og brukes i dette prosjektet som ikke har gjennomgått kildeanalytiske undersøkelser, validiteten av innholdet er dermed tilstrekkelig bekreftet. Troverdigheten av det som videre i kapittelet presenteres ikke skal overskygges i det at ikke alle kildene som er brukt som hovedkilder i prosjektet er å anse som vitenskapelig artikler eller arbeide. Ei heller er flere av kildene heller representasjoner av forfatterens egne opplevelser og erfaringer tilknyttet deltagelsen i historisk steinløfting, da uten disse erfaringene og valget om å dele dem ville ikke interessen eller dataen vil, gullstandarden for en litterær oppgave er det ikke til å unngå at i arbeidet med prosjekter som heller omhandler menneskers opplevelser av tradisjoner, og disse tradisjonenes plass i dagens samfunn og kultur. Menneskers deltakelse og forståelse av sin plass i ritualer og tradisjoner er like viktige som skriftlige kilder i arbeid med prosjekter forankret i kulturminner og tradisjonsbruk.⁹³ I bøker, artikler og andre skriftlige kilder utenfor den akademiske sfæren, er det oftere presentert forfatterens egne

⁸⁹ Rienecker, L., Stray Jørgensen, P., Skov, S., & Landaas, W. (2013). *Den gode oppgaven : håndbok i oppgaveskriving på universitet og høyskole* (2. utg. ed.). Fagbokforl.

⁹⁰ Dalland, O., & Keeping, D. (2020). *Metode og oppgaveskriving* (7. utgave. ed.). Gyldendal.

⁹¹ Forsberg, C., & Wengström, Y. (2015). *Att göra systematiska litteraturstudier : värdering, analys och presentation av omvårdnadsforskning* (4. utg. ed.). Natur & kultur.

⁹² Se vedlegg side 106

⁹³ Melve, L., & Ryymin, T. (2018). *Historikerens arbeidsmåter*. Universitetsforl.

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett
Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

opplevelser og deltakelse fremfor fakta. Dette gjelder kanskje spesielt i tekster som omhandler steinløfting og minner, tradisjoner og ritualer knyttet til temaet.⁹⁴

Arkivmateriale

I arbeidet med å finne relevant arkivmateriale for prosjektet, var det noen utfordringer som presenterte seg. I første omgang var det utfordringer knyttet til å skaffe tilgang til arkivene, som ble løst slik det ble beskrevet over. Det andre er å benytte seg av fysiske arkiver som man ikke kan besøke, men heller bare sitter med en beskrivelse av, slik at det er vanskelig å finne hva man faktisk leter etter. Dermed er arkivmaterialet som er samlet inn og som presenteres under minimalt, i forhold til hva det kunne vært om det var mulig å besøke arkivene fysisk og lete i dem. Dette viste seg å være en av ulempene med valg av tema, samt den globale pandemien jeg i forarbeidet ikke hadde tatt hensyn til. Dermed ble digitale verktøy som Zoom og e-post sentrale verktøy i arbeidet med arkiv kilder.

Inver Stone løfterliste

Inver Stone er en stein som befinner seg i en privat hage på landområder som tidligere falt under klanlandene Inver i Skottland.⁹⁵ Eieren av huset med tilhørende hage har i flere år skrevet lister over hvem som har besøkt for å løfte steinen. Disse listene er en del av arkivene knyttet til Stark-senteret. Listene inneholder alle som har løftet steinene. I dokumentet gis en introduksjon til steinen, dens dimensjoner, vekt, samt hva som anerkjennes som et godkjent løft. June Richards som så etter steinen i nesten 40 år og førte listene, donerte bøkene sine til organisasjonen Historic Stonelifting Scotland som gav dem videre til Stark-senteret i 2020.

Listen i seg selv inneholder navnene og datoen til alle som har løftet steinen, samt nasjonaliteten til løfteren. I samme dokumentmappe er det også et forord som gir litt bakgrunnshistorie knyttet til steinen, slik at det ved en senere anledning kan presenteres som en del av en fremtidig utstilling eller formidlingsarbeid knyttet til de skotske løftesteinene.⁹⁶ Forordet er skrevet av lederen for Historic Stonelifting Scotland, Martin Jancsics.⁹⁷

Respons fra skotsk kulturarv

Det andre dokumentet, som er valgt presentert her da det ikke passer inn noe annet sted, er responsen fra HES, på spørsmålet om deres rolle i bevaringen av steinene og tradisjonen rundt dem.

I e-posten skriver HES representanten at HES ikke har noen aktiv rolle i bevaringen av steinene, da de i utgangspunktet er i privateie. Siden steinene er en del av geologien på eiendommene de ligger på er det eier av eiendommen som må søke om bistand eller donere steinen til HES for at dette skal være deres ansvar å ta vare på eller vedlikeholde. Samtidig understreker HES at dette er en viktig del av skotsk

⁹⁴ Rienecker, L., Stray Jørgensen, P., Skov, S., & Landaas, W. (2013). *Den gode oppgaven : håndbok i oppgaveskriving på universitet og høyskole* (2. utg. ed.). Fagbokforl.

⁹⁵ Jeck, S., & Martin, P. (1996). *Of Stones and Strength*. IronMind Enterprises.
<https://books.google.no/books?id=EYpGAAAACAAJ>

⁹⁶ Inver Stone Records from 2004 -2019

⁹⁷ Vedlegg Inver stones s. 106

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

kulturarv og at selv om at de ikke foreløpig har fått noen forespørsler, så er de mer en villige til å overta ansvaret for en eller flere av steinene om eierne ønsker dette.⁹⁸

Historisk bevis for steinene

I dette avsnittet er det valgt å presentere flere arkiv kilder under en overskrift. Da kildene omhandler mye av den samme informasjonen, men om forskjellige steiner, var det naturlig å presentere dem under en felles fane.

I disse dokumentene er det historiske beskrivelser av ritualene de spesifikke steinene har vært en del av, og spenner seg fra skildringer fra 1890-årene til beskrivelser gjort på midten av 1930-tallet, sammen med kommentarer eller bemerkninger gjort i nyere tid. Disse dokumentene har til felles at de omtaler steinene og deres lokasjon, samt at de beskriver måten de skal løftes på. De har også til felles at denne informasjonen gjengis i to av bøkene som er presentert som hovedkilder senere i kapittelet.⁹⁹ Bakgrunnen for inkluderingen av disse er som en bekreftelse av innholdet i bøkene. Som en del av det kildekritiske arbeidet, er det behjelpelig å kunne kryssjekke fakta som presenteres i kildene man jobber med. Dermed er disse dokumentene som beskriver steinene til stor hjelp i fakta sjekken av bøkene som også brukes som hovedkilder i prosjektet.¹⁰⁰

Disse historiske beskrivelsene gir også informasjon om hvor steinene har vært lokalisert historisk sett, slik at det dermed er mulig å si noe om de er flyttet på i moderne tid eller ikke. Samtidig bekrefter denne informasjonen også det som tidligere har vært antatt knyttet til steinenes opprinnelse, nemlig at det er naturlige kampesteiner eller rullesteiner som har fått er formål, utover det å være en naturlig stein i et mulig dyrkbart jordbruksområde. Da kan man også anta at tradisjonen med å løfte steiner har oppstått som en del av de daglige gjøremålene i et jordbrukssamfunn, slik det antas å være. Dette kan delvis bekreftes utfra andre kjente bygdeidretter, som også har opphav i daglige gjøremål, og som det senere er etablert konkurranser rundt, kanskje best representert med de skotske *Highland Games* i konteksten skotske bygdeidretter.¹⁰¹ I boken *Encyclopedia of Traditional British Rural Sports* gjennomgår Collins flere bygdeidretter på de britiske øyer og forklarer deres opphav og plass i historien. Av disse bygdesportene er det flere som fortsatt har et mindre miljø knyttet til seg, mens andre er fortsatt en del av det britiske idrettsforbundet. Eksempler på idretter som har overlevd fra bygdeidrett til moderne sport hentet fra boken er revejakt, bueskyting, tautrekking og flere jaktformer innen fuglejakt. Av disse som er nevnt er det kanskje tautrekking som har best sammenlikningsgrunnlag mot steinløfting, utenom *Highland Games*. Samtidig er tautrekking også en del av de skotske lekene, på lik linje som at noen av de skotske steinene er en del av de lokale lekene, slik at det er en definitiv overlapping mellom styrkebaserte bygdeidretter fra de britiske øyer. I boken *Scottish Highland Games* gis det også en innføring i hvilke leker som har hatt hvilke konkurranser og til hvilke tider, sammen med en innføring i hva de skotske lekene har vært et uttrykk for i en historisk kontekst.¹⁰² David Webster som har skrevet boken har også skrevet flere

⁹⁸ Vedlegg HES Respons s.106

⁹⁹ Stones of Strength, Stonelifting

¹⁰⁰ Vedlegg 3 Historisk bevis for steinene.

¹⁰¹ Collins, T., Martin, J., & Vamplew, W. (2005). *Encyclopedia of Traditional British Rural Sports*. Routledge. <https://books.google.no/books?id=NWu6sLJn7-kC>

¹⁰² Webster, D. (1973). *Scottish Highland Games* (Vol. null).

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

av de moderne kommentarene til dokumentene nevnt i dette avsnittet. Han er også mannen som er kreditert med gjenoppdagelsen av Dinniesteinene beskrevet i introduksjonen.

Artikler

Vitenskapelige artikler skrevet om steinløfting er begrenset til et fåtall eller ikke eksisterende. Det er derfor valgt å ta utgangspunkt i artikler som referer til steinløfting enten generelt eller som treningsform, enn som et ritual eller tradisjon, da det gjennom kildesøket gjennomført i forarbeidet til prosjektet, ikke ble funnet noen journalartikler av en slik karakter. Det noen krediterte forskere som har skrevet om steinløfting som styrkeprøve, og ettersom det er en kobling mellom tradisjonen steinløfting og styrkeprøver, er det derfor valgt å inkludere disse som en del av kildegrunnlaget for prosjektet.

Thoughts of a stonelifter

Dr. Terry Todd skriver i denne artikkelen publisert i journalen *Iron Game History* publisert gjennom Stark Center, om sitt forhold til steinløfting. Gjennom nesten 40 år med minner beskriver Todd hvordan han først ble introdusert til steinene gjennom David Webster, samt hvordan de har vært en del av livet hans. I perioden Todd skriver om er det ikke bare steinene som får et større publikum og løfterskare, men Todd og konen Janice får større roller i formidlingen og bevaringen av tradisjonen, ikke bare gjennom deltagelse i steinløfting, men gjennom å finne kreative måter å vise verden steinene på. Et eksempel er da de fikk mulighetene til å innlemme en replikasjon av Dinniesteinene i strongmankonkurransen under *Arnold Sport Festival*. Denne artikkelen er å lese som et kjærlighetsbrev skrevet av en person som lengter tilbake til ungdommen og dens kraft og styrke. Dette er en manns minner om det å løfte steinene og savnet om det knyttet til alderdom, men også gleden av å se andre lykkes i å løfte dem og se nye generasjoner delta i et ritualer han selv elsker.¹⁰³

Like a rolling stone

Dr. Connor Heffernan skriver artikkelen *Like a Rolling Stone: STRONG LIFTING IN NINETEENTH CENTURY AND EARLY TWENTIETH CENTURY IRELAND* publisert av *British Society of Sports History* publisert i 2017. I artikkelen skriver Heffernan om historien til steinløfting i Irland og beskriver også hvordan de første som deltok i steinløftingens gjenopptaking i Skottland var irer. Artikkelen gjennomgår det historiske og delvis mytologiske grunnlaget for steinløfting som tradisjon i Irland, samt hvordan tradisjonen har overlevd inn i moderne tid som en lokal styrkeprøve. Det å kunne erobre den lokale løftesteinen beskrives som et grunnlag for skryterrettigheter, mer enn som en bevist deltagelse i et manndomsritual. Samtidig er det denne ubeviste deltagelsen som antas å være redningen for tradisjonen på en slik måte at hadde det vært obligatorisk eller en påtvunget deltagelse, slik det kan tenkes å ha vært i historisk sammenheng, ville ikke tradisjonen overlevd inn i moderne tid. At det heller er blitt en overlevering av maskuline verdier mellom generasjonene, hvor deltagelse er frivillig, mens fullførelse gir status i det lokale maskuline hierarkiet, kan dermed ha vært med på å forlenge levetiden til steinløfting i Irland, utover det som kanskje ville være tenkelig. Den samme muntlige overleveringen og frivillige gjennomføringen kan tenkes å være til stede også i den skotske steinløftertradisjonen. Selv om *Heffernan*

¹⁰³ Todd, T. C. (2016). Thoughts of a Stonelover [kronikk]. *Iron Game History*, 14(1).

<http://www.thedinniестones.com/Articles%20of%20Interest/Thoughts%20of%20a%20Stonelover%20.pdf?ie=UTF8&qid=1479506862&sr=8-1&keywords=donald+dinnie>

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett
Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

ikke gjør noen tanker rundt hvordan tradisjonene overlever eller forsvinner, men han er heller opptatt av å beskrive dens eksistens i fortid og nåtid.¹⁰⁴

Sterke menn og steinløfting

I artikkelen *The Biomechanics and Applications of Strongman Exercises: a Systematic Review*¹⁰⁵ av Benjamin Hindle. Hindle vier nesten en fjerdedel av artikkelen på atlassteinløfting, som er det nærmeste man kommer historisk steinløfting innen en moderne idrett. I sin konklusjon av det biomekaniske stresset denne øvelsen påvirker kroppen til løfteren med, bemerker Hindle at stresset ikke øker eksponentielt ut ifra størrelsen på steinen, slik at en liten eller lett stein kan være like krevende som en større stein. Omfanget på steinen tilsynelatende gir løfteren mer å jobbe mot, i motsetning til de mindre steinene. Valget av denne artikkelen som en del av kildene er størrelsesforskjellene mellom de forskjellige løftesteinene. Denne forskjellen mellom de skotske steinene, sammen med deres naturlige form og fasong gjør at hver enkelt løftestein byr på særegne utfordringer for løfteren. Siden Hindles artikkel analysere forskjellige tekniske utfordringer i løftingen av Atlas steiner, kan man også anta at det er tilsvarende utfordringer knyttet til de skotske steinene. Det kan derfor tenkes at de større løftesteinene ikke nødvendigvis er mer utfordrende enn de mindre, men at de heller byr på forskjellige utfordringer for løfteren utover det rent fysiske og biomekaniske.¹⁰⁶

Forklaring

Mangelen på journalartikler knyttet til skotsk steinløfting kan ha flere årsaker. Den kanskje mest logiske er at dette er en liten del av en større skotsk maskulin tradisjon og det har vært mer arbeid knyttet opp mot selve lekene, fremfor enkelt øvelser innenfor lekene. Samtidig er de skotske lekene «bare» en samling lokale utfordringer eller manndomsprøver, slik at det ikke nødvendigvis er manglende interesse i deltagelse som har ført til mindre vitenskapelig interesse.

En annen årsak kan være manglende forståelse for hvilke roller styrketradisjoner har innen moderne idrett. Det kan derfor tenkes at manglende historiefaglig forskning ikke er et resultat av ignoranse, men heller en manglende idé om at temaet kan utforskes. Da det innen sportsvitenskapen er flere artikler dedikert til forskning for å gjøre idrettsutøvere bedre, ville det kanskje også være naturlig å forske på hvorfor enkelte idretter oppstår, eller forsvinner fra idrettsverden.

Dermed er artiklene som over er presentert blitt en del av prosjektets kildegrunnlag. De er skrevet av anerkjente aktører fra det sportshistoriske miljøet, selv om artiklene ikke er ment for vitenskapelige publikasjon gir de fortsatt innsikt i hvordan forskere innen sportshistorie oppfatter fenomenet steinløfting. Den siste artikkelen skrevet av Hindle er tatt med for å gi en biomekanisk innsikt i hvordan steinløfting påvirker kroppen, samt hvilke utfordringer steinene byr på utover vekten og formen av dem.

¹⁰⁴ Heffernan, C. (2017, 9 november 2017). Like a Rolling Stone: STRONG LIFTING IN NINETEENTH-CENTURY AND EARLY TWENTIETH CENTURY IRELAND. *British Society of Sports History*.
<https://www.playingpasts.co.uk/articles/physical-culture/like-a-rolling-stone-strong-lifting-in-nineteenth-century-and-early-twentieth-century-ireland/>

¹⁰⁵ Hindle, B. R., Lorimer, A., Winwood, P., & Keogh, J. W. L. (2019). The Biomechanics and Applications of Strongman Exercises: a Systematic Review. *Sports Medicine - Open*, 5(1). <https://doi.org/10.1186/s40798-019-0222-z>

¹⁰⁶ Ibid.

Aviser

I media er steinløfting flere ganger nevnt som en del av sports- eller personreportasjer. I dette prosjektet er det spesielt tatt hensyn til to av artiklene som er funnet, da disse omhandler deler av forskningsspørsmålene for prosjektet. Samtidig er omtalen av steinene ofte å anse som «klikk på» resultater hvor flere nettsider for aviser publiserer tilsvarende eller samme artikkel om en hendelse, slik at medieomtalen er større en deltagelsen i steinløfting faktisk er.

Holland-Keen

New York Post publiserte i august 2018 en kort ensides artikkel om australieren *Leigh Holland-Keen* og hennes løft av Dinnisteinene 5. august 2018. Ved å klare styrkeprøven å løfte steinene var Holland-Keen første kvinnelige løfter av Dinnisteinene siden 1978 da Janics Todd ble første kvinne som løftet dem. Med en total vekt på nesten 320 kg er det en imponerende bragd å løfte steinene uansett kjønn, men det er spesielt spennende når det kommer kvinnelige løftere og gjennomfører, skriver *Koubaridis*. I artikkelen er det også en kort beskrivelse av historien til Dinnisteinene samt en oppsummering av tidligere forsøk på å løfte dem. I tillegg følger et kort intervju med *Holland-Keen* om bragden hun gjennomførte, og hennes tanker rundt det å være første kvinnelige løfter på 40 år.¹⁰⁷

Jancics

Martin Jancics får omtale i avisen *The Northern Scot* i mars 2017 i forbindelse med hans deltagelse i dokumentarfilmen *Stoneland* fra 2016, hvor artikkelen blant annet går inn på hvor mange som har sett filmen siden utgivelsen samt hvilke følger dette har fått for Jancics. I en ensides artikkel beskriver *Christie* hva filmen handler om, samt hvilke fordeler filmen og arbeidet til Jancics har hatt for turisme i Skottland og steinløfting. I svarene til Jancics kan det virke som at han har mer å fortelle journalisten og publikum om steinløfting og hvorfor det er viktig ikke bare historisk sett, men også som treningsform i dagens samfunn, uten at journalisten tar seg tid til å utforske hva Jancics forsøker å si i dybden. Alt i alt er artikkelen informativ om hva *Stoneland* handler om og hvilken rolle *Martin Jancics* har innenfor det skotske steinløftermiljøet i dag.¹⁰⁸ I tillegg til avisutgaven er det et kort videointervju med Jancics på avisens digitale plattform.¹⁰⁹

¹⁰⁷ koubaridis, A. (2018, 8/8/2018). Nurse becomes first women in 40 years to lift famous 732-pound stones. *New York Post*. https://nypost.com/2018/08/08/nurse-becomes-first-woman-in-40-years-to-lift-famous-732-pound-stones/?utm_source=url_sitebuttons&utm_medium=site%20buttons&utm_campaign=site%20buttons

¹⁰⁸ Craige, C. (2017, 31 mars 2017). Muscleman Martin's got 11million worldwide fans. *The Northern Scot*, 1. <https://www.northern-scot.co.uk/news/video-muscleman-martins-got-11-million-worldwide-fans-143253/>

¹⁰⁹ Vedlegg s.106

Bøker

Stones of Strength

Den første boken som skaper utgangspunktet for litteraturstudiedelen av prosjektet, er «Of Stones and Strength» skrevet av *Peter Martin* og *Steve Jeck* utgitt i 1996 på *Ironmind* forlag. Denne boken er den første boken som tar for seg alle de skotske steinene, samt informerer om det tradisjonelle grunnlaget for den moderne styrkeprøven. Tidligere er bøker skrevet spesifikt om enkelt steiner eller enkelte løftere som biografene skrevet om *Donald Dinnie*, eller treningsbøker skrevet til et publikum som ønsker å trene for å delta eller for å variere egen trening med elementer fra *Highland games*-øvelser. Dette gjelder til dels også for bøkene skrevet av skotten *David P. Webster* om styrketradisjoner, sterke menn og de skotske klanene som alle informerer om steinene eller klan lekene som er utgangspunktet for det moderne *Highland Games*.

Samtidig er det ingen av disse overnevnte bøkene som gjør den samme systematiske gjennomgangen av steinene som «Of Stones and Strength».¹¹⁰ Dette gir boken en unik tilknytning til steinløfting. Ved å skrive boken som en håndbok for alle som ønsker å løfte de skotske steinene og vil lære om historien til dem er denne boken et strålende startsted på reisen. Av disse grunnene er det også den første boken dette prosjektet tar for seg. Uten forståelsen og perspektivene denne boken gir er det vanskelig å si noe videre om steinløfting i moderne tid utover det at det er blitt en moderne styrkeprøve.

Ved å introdusere leseren til hver enkelt av de tradisjonelle og noen ikke tradisjonelle skotske manndomssteinene gir forfatterne et overblikk over hvor i det skotske høylandet steinene befinner seg. Gjennom geografiske beskrivelser og til tider direkte veibeskrivelser, gis leseren anledning til å se for seg landskapet steinene er plassert i, hjulpet av bilder av hver enkelt stein, men man gis også mulighet til å forberede seg om man planlegger å løfte steinene selv. Å løfte steinene selv er noe boken oppfordrer leseren til på det sterkeste, gjennom å nevne kjente *Strongmen* som har løftet dem tidligere, som *Jon Pall Sigmarson* og *William Kazmire*, som begge dominerte sporten *Strongman* på 1980- og 1990- tallet. Men boken gir ikke bare inspirasjon til dem som kunne tenke seg å forsøke et løft selv, forfatterne har også på de siste sidene i boken laget et hendig treningsopplegg som kan forberede en eventuell løfter på hva som fysisk må til for å løfte en av de mange skotske manndomssteinene.¹¹¹

I kapitlene etter introduksjonen av steinenes historie bruker forfatterne resten av boken på å beskrive deres egne reiser i Skottland og steinene de har løftet. Gjennom beskrivelsene deres kommer det også frem at de har brukt mye tid sammen med lokalbefolkningen på de forskjellige lokasjonene som huser steinene. På denne måten har de samlet historier til de lokale løfterne og får frem de lokale variantene av hvordan de forskjellige steinene skal løftes. For selv om det er overordnede likheter mellom alle de skotske steinene er det lokale forskjeller i hvordan et godkjent løft skal gjennomføres.¹¹²

Det som er felles for all historisk steinløfting er fraværet av hjelpemidler under løftet, hjelpemidler som gjerne brukes i moderne steinløfting. Det eneste hjelpemidlet som er tillatt er bruken av et løftebelte rundt livet slik at løfteren har noe å presse mot for å øke buktrykket gjennom løftet. Samtidig er det å løfte

¹¹⁰ Jeck, S., & Martin, P. (1996). *Of Stones and Strength*. IronMind Enterprises.

<https://books.google.no/books?id=EYpGAAAACAAJ>

¹¹¹ Ibid.

¹¹² Ibid.

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett
Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

steinene uten bruk av belte å anse som bedre enn å bruke belte. Man kan beskrive det som gjennomføre løftet med belte som en karakter A, men det å løfte uten belte er en A+.¹¹³

Videre bruker Martin resten av boken på å beskrive likheter og forskjeller mellom skotsk steinløfting og andre steinløftertradisjoner i resten av Europa, da spesielt den baskiske tradisjonen som ble nevnt i introduksjonskapittelet.

På denne måten gir «*Of Stones and Strength*» den nødvendige forkunnskapen for videre å kunne fordype seg i tradisjonen av de skotske manndomssteinene. Det er derfor vanskelig å jobbe med et prosjekt som omhandler de skotske steinene uten å komme over boken og bruke den som en del av prosjektet. Innholdet i den er på mange måter å anse på som primærkilde til mange av steinene. Selv om boken i utgangspunkt er et bearbeidet verk, er tilgjengeligheten av primærkildene forfatterne har brukt vanskelige å finne og forstå, da noen av primærkildene til boken er skrevet på gælisk. Man kan derfor se på boken «*Of Stones and Strength*» som en bearbeidet primærkilde i at mye av original materialet er oversatt. Samtidig er boken å anse som en sekundærkilde, det kan tenkes at selv om det primære grunnlaget for boken er bevart er det fortsatt elementer av forfatterens egenrelevninger og analyse som kommer igjennom til leseren.

Det kildekritiske aspektet for valget av denne kilden er en del av det som har gjort valget av litteraturanalyse så brukes i denne oppgaven. *Of Stones and Strength* er på tross av å ikke være et akademisk anerkjente verk, et særdeles sterkt stykke arbeid som belyser og informerer alle aspektene av steinløfting. Boken tilfredsstiller samtidig mange av de akademisk kritiske spørsmålene man vil bruke for å bestemme verdien av alle skriftlige kilder. Selv om det er åpenbart at boken er skrevet på bakgrunn av forfatterens personlige opplevelser ispedd primære kilder. Det at forfatterens personlige erfaringer med steinløfting som tradisjon, er nettopp grunnen til at boken kan brukes til å besvare forskningsspørsmålet i dette prosjektet. Dermed er de egne opplevelsene og tankene til personer som har deltatt i det ritualet tradisjonen bygger på, som også forsøker å øke interessen til andre for å delta. Slik gir boken et enestående innblikk i hvordan andre har funnet og blitt fasinert av det å løfte de skotske manndomssteinene.

Stonelifting

Den spirituelle oppfølgeren til *Martin* og *Jecks* bok er skrevet av Dr. *William Crawford* og *Martin Jancsics* med tittelen «*Stonelifting: an Ancient test of Strength Revived*»¹¹⁴. Denne akademisk mer sofistikerte boken gir et innblikk i hvordan man kan forstå steinene i lys av akademiske metoder sammen med interesse entusiasme og innlevelse.

Ved å bygge boken opp rundt erfaringene forfatterne har gjort seg som entusiaster av steinløfting, samt bevarelsen av identiteten tradisjonen innehar, er boken en videreføring av arbeidet til *Martin* og *Jeck* fra 1996, ved å samtidig bruke de samme erfaringene som *Martin* og *Jeck* tilfører nye perspektiver fra yngre løftere.

¹¹³ Ibid.

¹¹⁴ Crawford, A. M. J. C. A. B. (2018). *Stonelifting: An Ancient Test of Strength Revived*. PENGUIN RANDOM HOUSE SOUTH AFR. <https://books.google.no/books?id=bcxYvQEACAAJ>

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett
Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

Boken tar også arbeidet gjort av *Martin* og *Jeck* videre til neste steg, og omhandler også en introduksjon til trening og planlegging av deltagelse i steinløfting. Boken er dermed ikke bare en videre fortelling av sin forgjenger, men er mer en introduksjonsbok til praktisk steinløfting. Hvor *Of Strength and Stones* legger det historiske grunnlaget for å drive med steinløfting, gir *Stonelifting* interesserte en guide til å utforske tradisjonen på egen hånd.

Boken fremstår dermed mer som en guide for interesserte mer enn et historisk verk omhandlende steinene. Selv om flere av steinene er omtalt, er de omtalt på grunnlag av at forfatteren forventer at leseren ønsker å løfte steinene. Dermed er det inkludert detaljerte skisser av steinene som er omtalt, sammen med vekt, lokasjon og beste forhold å løfte dem under. I det avsluttende kapittelet i boken er det også lagt opp en treningsplan for interesserte førstegangsløftere, slik at de får kyndig veiledning til trening og gjennomføring av løftet.¹¹⁵

Physical culture in Ireland

The History of Physical Culture in Ireland er en bok skrevet av *Connor Heffernan*, og omhandler utviklingen av styrketradisjoner og kultur i Irland. Boken går igjennom overgangen fra manuell gårdsarbeid og protoindustrielt kroppsarbeid til den mer moderne fritidsidretten og sporten man kjenner i dag. Ved å sette søkelys på hvilken rolle fysisk fostring har hatt i Irland fra bygdeidrett til i dag undersøker boken hvordan Irland og Irer forstår *fysisk kultur*. Boken fremstilles som et foregangsarbeid, da det ifølge *Heffernan* er gjort forskning på *fysisk kultur* og dens rolle i samfunnet, både i Asia, Amerika og andre steder i Europa, men ikke i Irland slik at boken forsøker å svare på hvilke forutsetninger *fysisk kultur* har hatt i Irland. *Fysisk kultur* antas å ha startet som en del av den prøyssiske utdanningen av offiserer fra Junker-klassen på midten av 1700-tallet, og skal ha spredd seg til resten av Europa og Amerika i løpet av siste del av 1700-tallet. Boken utforsker hvordan introduksjonen av fysisk kultur har påvirket Irland som samfunn. Ved å se på hvilke roller fysisk kultur har fått innen utdanning, forsvar og rettshåndhevelse og sist, men ikke minst på fritidssysler til det irske folk. Gjennom boken diskuteres forskjellene mellom Nord-Irland og Republikken Irland etter 1920-tallet, samt hvilke rolle kjønn, utdanning, religion og sosioøkonomisk bakgrunn har hatt for deltagelsen i befolkningen. Boken gir dermed verdifull kunnskap knyttet til samfunnsforståelsen av fysisk kultur og hvordan den har vært med å forme befolkningen og hverdagen i Irland. Formålet med bruken av denne boken for prosjektet, er de sannsynlige overlappende tendensene i den irske og skotske befolkningen, da begge landene i store deler av prosjektets tidsperspektiv har vært under engelsk overherredømme. Den kulturelle bakgrunnen for befolkningen kan heller ikke avskrives da både Irland og Skottland har keltiske kulturtradisjoner og myter som en del av sin egen nasjonalhistorie og mytologi. Det kan dermed tenkes at flere av de tidlige uttrykkene for fysisk kultur i Irland er tilsvarende eller liknende de man kan se i Skottland. Hovedtrykket av disse vil være begge landenes tradisjon for manndomsprøver gjennom styrkebragder, knyttet til overgangsritualer.¹¹⁶

¹¹⁵ Ibid. Side 119-186

¹¹⁶ Heffernan, C. (2020). *The History of Physical Culture in Ireland*. Palgrave Macmillan.
https://books.google.no/books?id=y_EWEAAAQBAJ

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett
Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

Film

I dette prosjektet blir dokumentarfilmen *Stoneland*¹¹⁷ i hovedsak å anse som en skriftlig kilde, samtidig er filmen et kinematografisk medium. Dokumentarfilm er til for at seer skal få kjennskap til temaet filmen belyser. Samtidig skal en dokumentarfilm fenge og underholde seeren i like mengder og øke interessen for egenlæring. Dette klarer *Stoneland* godt med nydelig kinematografisk teknikk, og velvalgte intervjuer og bilder, samtidig er mye av informasjonen dokumentarfilmen inneholder knyttet opp mot bøker som er nevnt over, eller forlengelser av andre kilder allerede diskutert ovenfor. Dermed er filmen også blitt transskribert i arbeidet med prosjektet, for å kunne fange opp de små nyansene av ord og uttrykk som benyttes av intervju objektene og fortelleren.

Stoneland

Selv om det er laget flere dokumentarfilmer om skotsk kulturarv og tradisjon, kan det hende det ikke er mange som har flere visninger enn Rogue sin dokumentarfilm «*Stoneland*¹¹⁸» utgitt i 2016 regissert av Todd Sansom. Sansom har også regissert de resterende to filmene i Rogue sin steinløftertrilogi «*Fullsterkur*» om de islandske løftesteinene og «*Laventadores*» om de baskiske bygdesportene kjent som Harri Kirrolak. *Stoneland* omhandler de skotske løftesteinene og entusiastene som bevarer tradisjonen og steinene. Filmen inneholder korte intervjuer med flere av forfatterne av de overnevnte bøkene, samt forskere fra *H.J Litcher Stark Center for Physical Culture and Sports*. Rogue har også produsert både artikler og mindre dokumentarfilmer tidligere i serien *Legends of Strength* som finnes både på Rogues egne nettsider Roguefitness.com og på video nettstedet Youtube.com.

Filmen åpner med en beskrivelse av det skotske landskapet og hvordan det tidligere klansamfunnet fungerte, samt en beskrivelse av innbyggerne i landet som hardføre og sterke. Ved å begynne filmen på denne nasjonalromantiske måten oppnås det en følelse av at selve folkesjelen er å finne i steinene, og at det å løfte dem er en del av det å være skotsk. I løpet av de 46 minuttene filmen varer formidles historien bak mange av steinene samt tradisjonene og hvordan de forskjellige steinene skal løftes. Da både Martin Jancics og William Crawford har vært med i produksjonen av filmen blir den som en introduksjon og gjennomgang av hovedelementene funnet i boken deres, slik at filmen kan ses i lys av å være et forsøk på å skape interesse for steinløfting utover det som allerede var etablert gjennom bøker og historier fra tidligere.

Gjennom å bruke *Rogue fitness* som distributør av dokumentarfilmen har også Samson og de andre delaktige i produksjonene av den fått muligheten til å nå et større publikum enn om filmen ble distribuert gjennom andre kanaler. Grunne er at *Rogue fitness* er et av de største firmaene innen treningsbransjen og har en enorm følger skare, ikke bare av fornøyde kunder, men også gjennom sosiale medier. Historien til steinløfting samtidig som filmen har økt interessen for steinløfting. Ved å benytte seg av internett og strømmetjeneste har filmen nådd et større publikum. Lanseringen av *Stoneland* har gjort noe ingen andre forsøk på å formidle steinløfting har klart tidligere har greid da *Stoneland* pr dags dato, har over 1 000 000 visninger på Youtube.com alene, uten å ta med data fra strømmetjenesten *Netflix* som også distribuerer filmen.¹¹⁹

¹¹⁷ Samson, T. (2016). *Stoneland* [Dokumentary]. R. Fitness; Rouge.

<https://www.youtube.com/watch?v=MhQINwxn5oo&t=201s>

¹¹⁸ Ibid.

¹¹⁹ https://www.youtube.com/watch?v=EqqG6UP7_3E

Nettsider

Det er flere internettressurser som kunne vært valgt som kilder for dette prosjektet, samtidig er det som nevnt over et faktum at mye av informasjonen knyttet til skotsks steinløfting er repetitiv, noe som i seg selv kunne vært et funn. Det at miljøet er såpass lite, gjør at de aktørene som er til stede ender opp med å gjenta hverandre. Samtidig viser dette at det er noen kilder som leverer det som kan anses som kvalitets kilder internt i miljøet, slik at det er verd å gjenta, slik at det når størst mulig publikum.

I dette prosjektet er det dermed bare lagt vekt på en internettressurs som kilde. Samtidig er det viktig å understreke at det bare er deler av denne nettsiden som er benyttet, slik at det ikke er hele siden som er å regne som kilde, men heller sidens viktigste oppgave.

Dinnie Stones Løftelister

Donald Dinnie som nevnt i innledningen, var en av de mest berømte utøvende styrkekunstnerene på slutten av 1800-tallet.¹²⁰ Sammen med samtidige omreisende styrkeutøvere ble grunnlaget lagt for moderne kroppsbygging og styrkekultur.¹²¹ Fra slutten av 1860-årene og frem til første verdenskrig var det flere slike utøvere som ble verdenskjente for sine bragder som styrkekunstner på scenen eller for sin fysikk. Av disse var *Dinnie* en av få skotter, og den eneste som har fått løftesteiner oppkalt etter seg.¹²²

Nettsiden [thedinniestones.com](http://www.thedinniestones.com)¹²³ er dedikert til formidlingen av alt som omhandler *Donald Dinnie* og *Dinnie Steinene*. Den er drevet av *The Ballogie Estate*, og driftes gjennom *Pontarch Cafe and Resturant*, det tidligere ærverdige *Pontarch Hotel*. Nettsiden inneholder historie knyttet til steinene, samt informasjon om hvordan man kan forsøke å løfte dem. I tillegg til verter siden løfterlisten for steinene delt inn i fire kategorier:

Kategori 1: Løftet og båret steinene uten hjelpemidler¹²⁴

Kategori 2: Løftet og båret steinene med hjelpemidler¹²⁵

Kategori 3: Løftet steinene uten hjelpemidler¹²⁶

Kategori 4: Løftet steinene med hjelpemidler¹²⁷

¹²⁰ Webster, D. P. (1999). *Donald Dinnie: The First Sporting Superstar*. Ardo Pub.

¹²¹ Waller, D. (2011). *The perfect man: the muscular life and times of Eugen Sandow, Victorian strongman*. Victorian Secrets.

¹²² Zarnowski, F. (1998). The Amazing Donald Dinnie: The Nineteenth Century's Greatest Athlete. *Iron Game History*, 5(1), 3-11.

¹²³ <http://www.thedinniestones.com/>

¹²⁴ <http://www.thedinniestones.com/Successful%20Carry%20Unassisted.html>

¹²⁵ <http://www.thedinniestones.com/Successful%20Carry%20Assisted.html>

¹²⁶ <http://www.thedinniestones.com/Successful%20Lifts%20Unassisted.html>

¹²⁷ <http://www.thedinniestones.com/Successful%20Lifts%20Assisted.html>

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

Av disse kategoriene er det kanskje kategori 1 og 3 som er de gjeveste kategoriene å være et medlem av, spesielt kategori 1 som bare inneholder navnet på syv personer.¹²⁸ Disse listene inneholder alle som har løftet steinene siden *Robert Dinnie*, far til *Donald Dinnie* som løftet dem på midten av 1800-tallet, ukjent dato. Samtidig er det en viktig forskjell mellom dem som bruker hjelpemidler og dem som ikke gjør det, og mange av navnene som er oppført på listen over løft med hjelpemiddel¹²⁹ er også å se på listen over dem som har løftet steinene uten hjelpemidler noen år senere. Listene er ført av bestyrer av Pontarch Cafe and Restaurant, tidligere hotellbestyrer, for så å publiseres på nettsiden. På grunn av økende popularitet knyttet til løfting av steinene har det de senere årene blitt arrangert egne dager mulige løftere kan melde seg på, for å løfte steinene. Disse dagene, sammen med *The Gathering*, den lokale semifinalen i *Highland Games*, er de eneste åpne dagene løftere kan møte for å løfte steinene uten å avtale et løft på forhånd med bestyreren.

Forklaring

I avsnittene over er det gått gjennom hvilke kilder som er valgt ut for prosjektet, samt de kildenes innhold og plass i kildehierarkiet. Disse kildene er utvalgt på grunnlag av prosjektets omfang og formål. Det eksisterer, som nevnt tidligere, flere mulige kilder til informasjon knyttet til skotsk steinløfting, samtidig er det også som nevnt over flere av disse som repeterer innholdet i kildene som er valgt ut. Samtidig inneholder kildeutvalget et tilstrekkelig bredt utvalg av informasjon, da det ikke er aspekter av steinløfting som ikke er inkludert i kildeutvalget. Selv om noe av informasjonen disse kildene inneholder i seg selv er repetitivt eller overlappende, bringer hver enkelt kilde nyanser til kildegrunnet som er unike for hver enkelt kilde.

Ved å bruke et slikt bredt kildegrunnlag, kommer det forskjellige måtene å formidle fortellingene om steinløfting frem. Siden det er flere grupper som har interesse av å formidle sin versjon av steinløfting, er det samtidig overlappende fortellinger. Kildegrunnet for oppgaven representerer derfor mangfoldet av forskjellige fortellinger om steinløfting fra det lokalhistoriske nivået til det akademiske nivået, fra deltaker til observatør, om konkurranseløfter og som tradisjonsoppretholder. På denne måten kan styrketradisjonen utforskes gjennom flere fortellinger og historier, da nyansen mellom dem kan være liten er det fortsatt viktige forskjeller for hvordan man oppfatter steinløfting.

¹²⁸ Syv personer har løftet og båret Dinnie stenene av mai 2021.

¹²⁹ Med hjelpemidler menes løftestropper eller løfte drakter, som hjelper løfteren å holde i jernringene festet til steinene. Man står fritt til å bruke annet løfteutstyr inkludert kalk, løftebelte, «knevarmere» og vektløfter sko i kategorien uten utstyr.

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett
Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

Oversikt over kildegrunnet

I tabellene under er det listet opp en oversikt over hvilke kilder som er brukt i arbeidet med prosjektet. Ved å samle kildene i en tabell slik som er gjort her, skaper det en oversikt for leseren, da mengden kilder som er brukt i prosjektet kan være overveldende.

Arkivmateriale

Tabell 1

Vedlegg 1	A' Clach Thogalaich (the lifting stone) Colonsay
Vedlegg 2	The Crawford Putting stone/ The Crawfordstane
Vedlegg 3	The Great stone of the dropping cave
Vedlegg 4	Lifting stones of «Rudh-a-fuder»
Vedlegg 5	Bewkley Bule Stane
Vedlegg 6	Response Historic Environment Scotland regarding the manhood stones

Artikler

Tabell 2

Thoughts of a Stone lover	Dr. Terry Todd
Like a rolling stone	Dr. Connor Heffernan
The Biomechanics and Applications of Strongman Exercises: a Systematic Review	B. R. Hindle, A. Lorimer, P. Winwood and J. W. L. Keogh
Nurse Becomes first woman in 40 years to lift famous 732-pound stones	A. koubaridis
Muscleman Martin's got 11million worldwide fans	C. Craige

Bøker

Tabell 3

Of Stones and Strength	Peter Martin og Jeck
Stonelifting: An ancient test of strength revived	Martin Jancsics og Dr. William «Bill» Crawford
<i>The History of Physical Culture in Ireland</i>	Dr. Connor Heffernan

Resterende kilder

Tabell 4

Stoneland	Tom Sansom, Rogue Fitness
Dinnie Stones	Løftelister Dinniestones.com
Inver Stone	Løfteliste Vedlegg 16
Søkemotor treff og popularitet	Google Trends

Emnekode: HIMAS

Emnenavn: Historie og Historiedidaktikk masteroppgave

Kandidatnummer: 2204

Statistikk

I de humanistiske fag er det flere ganger nødvendig å bruke statistikk for å belyse et tema eller en hendelse. Ofte kan dette være for å belyse endringer i en befolkning eller andelen i en befolkning innenfor en gitt gruppe. Ved å bruke tall og statistikk i historiefaget, har historikeren enda et verktøy å bruke for å forstå og belyse fortiden. Ved å ha et bredest mulig grunnlag til å beskrive fortiden ut ifra er det mulig å få et mer komplett bilde av fortiden, ikke bare gjennom intervjuer, skriftlige kilder, arkivmateriale, men også gjennom statistikk, enten ført av staten eller av innbyggeren selv.¹³⁰

Deskriptiv statistikk

Deskriptiv statistikk er en vanlig form for statistikk tilknyttet flere fagkretser da deskriptiv statistikk heller enn å analysere data bare brukes til å forklare dataens innhold. Ved å kunne beskrive større datasett gjennom tall, eller forvandle gruppedata til grafer og tabeller kan en vise forandring over tid. Tall eller statistikk brukt fremstilt som deskriptiv statistikk kan også forklare utvikling innen enkeltgrupper eller områder av interesse for et prosjekt.

Samtidig begrenser deskriptiv statistikk som metode seg, da det ideelt sett brukes til å sammenlikne tilsvarende datasett for å se endringer. Eksempel er folketellinger, befolkningstall og demografiske endringer. Ved å analysere forskjellen mellom datasettene folketellinger og befolkningstall fra år til år, eller datasett til datasett kan man skape deskriptiv statistikk som belyser demografiske endringer i en befolkning.¹³¹

Løftelister

Deskriptiv statistiskanalyse er det i hovedsak løftelistene som er nevnt over som er hovedkildene til datasettene. Ved se på løftelistenes utforming og endring fra år til år og fremstille denne dataen gjennom grafer eller tabeller, kan det tenkes at det er mulig å se endringer eller trender som kan forklare deltagelse i steinløfting over tid.

Dinnie Stones

Av løftelistene for Dinnie steinene er det i hovedsak kategori 3 og kategori 4 som vil være interessante å studere. Kategori 1 og kategori 2 inneholder totalt åtte navn, slik at det ikke er et større datasett å ta for seg. Samtidig vil alle fire kategorier fremstilles som tabeller senere i teksten.¹³² Gjennom å bruke deskriptiv statistikk som metode for kategori 3 og kategori 4 er det også mulig å se på hvilke nasjonaliteter som deltar, samt forskjeller i kjønn og hvilke år som har flest løftere.

¹³⁰ Krokan, A. (1995). *Forstå statistikk : statistiske metoder for samfunnsfag og humaniora*. Kolve forl.

¹³¹ Befring, E. (1969). *Deskriptiv statistikk og målingsproblemer*. Universitetsforl.

¹³² 53

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett
Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

Inver Stone

Løftelistene for Inversteinen er langt mindre innholdsrik enn listen for Dinniesteinene, dermed vil hele listen i sin helhet brukes til å se på tilsvarende endringer i nasjonalitet, kjønn og løfteår. Samtidig er listene for Inversteinen mye kortere enn for Dinniesteinene, så sammenlikningsgrunnlaget for dem vil bare være fra året 2004 og frem til 2019. Samtidig er ikke formålet med bruken av deskriptiv statistikk i denne sammenheng å se på forskjeller og likheter mellom de to steinene som prosjektet har valgt å sette søkelys på, men heller å se på endringer over tid. Hvor det antas å være liknende trender for både Inversteinen og Dinniesteinene.

Forklaring

Ut ifra begge løftelistene er løfterne delt inn i følgende kategorier:

Kjønn

Årstall for gjennomført løft

Nasjonalitet

Ved å gå igjennom begge listene navn for navn, og føre resultatene inn i tabeller for hver kategori, for hver av løftelistene i Microsoft Excel var det mulig å skape en grafisk fremstilling som viser hvilke kjønn som er presentert som løftere, hvilke nasjonaliteter som har flest løftere, samt hvilke år flest personer har løftet steinene.

Trendstatistikk

I finansverden og markedsføring har trendstatistikk en viktig rolle i det å forutse eller forklare svingninger i et marked eller for et produkt. Denne typen statistikk har menneskers søkevaner fått en større plass enn man kanskje skulle tro. Ved å bruke dataen som forbrukere legger igjen etter seg på internett og sosiale medier,¹³³ er det mulig å se utviklingen og påvirke trender og kjøpmønstre til forbrukere. På denne måten har måten vi i dag handler på forandret seg, da det tilsynelatende alltid er ting eller tjenester vi trenger som markedsføres til oss.¹³⁴

Google resultater

I hverdagen bruker mange google.com oftere og oftere, slik at selve ordet Google er blitt synonymt med å søke opp informasjon eller nettsider på internett, alle disse søkene registreres av Google og andre søkemotoraktører. Dataen i disse registrene kan brukes til å sette forbrukere i grupper og kategorier, som det videre kan markedsføres reklame mot eller bare foreslå søkeord for. I markedsføring kalles disse

¹³³ Lernoud, J., Potts, J., Sampson, G., Voora, V., Willer, H., & Wozniak, J. (2016). The state of sustainable markets-statistics and emerging trends 2015.

¹³⁴ Franke, J., Härdle, W. K., & Hafner, C. M. (2004). *Statistics of financial markets* (Vol. 2). Springer.

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett
Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

forbrukergruppene *avatarer*, som er en beskrivelse av den perfekte kunde eller forbruker av spesifikke produkter.¹³⁵

I dette prosjektet er disse datasettene benyttet til å se endringer i populariteten av enkelte søkeord knyttet til steinløfting. Ved å sette opp en liste over ord og se på søketrender knyttet til disse i et begrenset tidsrom eller geografisk område. Kan man se en grafisk fremstilling over steinløftingspopularitet i sanntid.

Forklaring

Ved å søke etter uttrykk og tidsperioder i Google Trends,¹³⁶ Googles offentlige register over søkemotorbruken, kan enkelte trender belyses. Utrykkene som ble brukt, ble valgt på grunnlag av innholdet i resten av kildematerialet som er presentert tidligere i kapittelet. Ved å basere uttrykkene på uttrykk brukt i bøkene nevnt over og spesielt filmen *Stoneland* er det større sikkerhet for at uttrykkene er forbundet til steinløfting når personer har brukt dem som søkemotoruttrykk.

Utrykkene som ble brukt er som følger:

Stonelifting ingen data
Stone lifting
Clach Cuid Fir ingen data
Scottish Stone lifting
Dinnie Stone
Inver Stone
Historic Stone lifting ingen data

Funnene fra disse søkene ble videre ført inn i tabeller i Microsoft Excel, for hvert enkelt søkeuttrykk. Resultatene fra disse tabellene er videre grafisk fremstilt slik at det er lettere for leser å få oversikt over dataene som er samlet inn.

Utfordringene knyttet til bruken av både trendstatistikk og deskriptiv statistikk er hvorvidt forskeren behersker metodene den benytter seg av. Sammen med kjennskapen til metoden er dette hindringer det må tas hensyn til i forbindelse med prosjektet. Også etiske hensyn må tas i bruken av statistikk slik at man ikke utelukkende velger data som underbygger de resultatene man ønsker. Faren er dermed til stede for at metoden kan utnyttes ved å utelukke data fra datasettene slik at resultater kan manipuleres eller feilaktig fremstilles.¹³⁷ Det er forskerens etiske plikt å være transparent i hvordan dataen som brukes innen deskriptivstatistikk og trendstatistikk, innhentes, bearbeides og fremstilles¹³⁸. Dette gjelder selvsagt for alt

¹³⁵ Lernoud, J., Potts, J., Sampson, G., Voora, V., Willer, H., & Wozniak, J. (2016). The state of sustainable markets- statistics and emerging trends 2015.

¹³⁶ <https://trends.google.com/trends/?geo=NO>

¹³⁷ Befring, E. (1969). *Deskriptiv statistikk og målingsproblemer*. Universitetsforl.

¹³⁸ Statistics, R. (1998). *Theory and Methods*. In: Wiley, New York.

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett
Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

kildemateriale en forsker benytter seg av, men det er samtidig en viktig presisering i forbindelse med bruken av statistikk og tall.¹³⁹

I kapittelet over er metodene og kildene for dette prosjektet presenter og forklart. Videre i denne oppgaven vil resultatene og funnene fra arbeidet med disse kildene presenteres og diskuteres. I presentasjonen av funnene vil også de grafiske fremstillingene og tabellene de baserer seg på bli presentert slik at lesere lettere kan følge hvilke konklusjoner og slutninger som funnene viser til.

¹³⁹ Dybdahl, K. D. (1971). *Praktisk statistikk : elementær innføring i skriving av hovedoppgave, bruk av spørreskjema og deskriptiv statistikk med oppgaver* (Vol. nr 9). Sosialskolen.

Kapittel 4: Funn

I dette kapittelet presenteres funnene som er gjort gjennom undersøkelsene av det kildematerialet brukt under arbeidet med prosjektet. I løpet av kapittelet vil alle relevante funn for prosjektet presenteres innenfor de respektive kategoriene de tilhører i forhold til hvilke kilder de er hentet fra.

Lærdom fra de skriftlige kildene

Hva kan man lære fra skriftlige kilder? Igjenom arbeider med skriftlige kilder får man et innblikk i hvordan andre mennesker har arbeidet med de samme temaene man selv jobber med. Ved å se hvordan andre har løst problemer eller kommet frem til svar på spørsmål man selv har eller som forfatterne har stilt i forhold til temaet kan man lære om hva som allerede er å vite om temaet. Samtidig kan det hende at man i sitt eget arbeide forsøker å finne nye svar på allerede stilte spørsmål, eller man ønsker å få nye svar fra fakta som allerede er etablert. I dette prosjektet er det brukt flere forskjellige skriftlige kilder, men i hovedsak er det andrehånds kilder som er brukt, altså allerede bearbejdede kilder. Samtidig inneholder deler av arkivmaterialet brukt i prosjektet de originale førstehåndskildene sammen med fotnoter eller kommentarer, heller enn et komplett bearbejdet verk. Dette arkivmaterialet er også brukt i forfatterens arbeid med noen av de andre skriftlige kildene brukt i prosjektet. Det kan dermed tenkes at det er forskjellig svar man kan finne i bruken av bearbejdede kilder og i originalkildene, selv om man bruker samme kildegrunnlag.

Gjennomgang av arkivmateriale

Gjennom historien har de britiske øyer vært opphavet til en rekke lokale idrettstradisjoner hvor flere av disse enten overlever til i dag eller har blitt en del av det lokale kulturelleinnslaget for turistnæringen. Bare innenfor grensene til det moderne Storbritannia er det flere slike lokale idretter som lever videre, som *osteløpet*, *fellrunning*, *hurling*, med flere. Mange av disse idrettene har hatt en bredere base i befolkningen i tidligere tider enn det de har i dag, eller hadde før de forsvant. Det antas at mange av disse bygdesportene har hatt et felles opphav på de britiske øyer, og at populære idretter har spredd seg utover lokalmiljøet gjennom handel og bevejelser i befolkningen. På tidlig 1800-tallet bemerker *Joseph Strutt* at skottene ofte favoriserer idretter som inneholder kasting, løfting eller andre «mandige» aktiviteter. Det bemerkes også at skottene ofte tiltrekkes idretter hvor man ikke behøver spesiallaget eller idrettsspesifikt utstyr for å delta, til forskjell fra spesielt England er det dessverre få gjenlevende kilder som beskriver i detalj hvilke idretter eller hvilke øvelser som har et opphav i Skottland eller som ble populære blant skottene. Dette har ført til at det man i dag sitter igjen med er til dels muntlige overleveringer som senere er nedtegnet heller enn faktiske skriftlige samtidskilder.¹⁴⁰

¹⁴⁰ Collins, T., Martin, J., & Vamplew, W. (2005). *Encyclopedia of Traditional British Rural Sports*. Routledge. <https://books.google.no/books?id=NWu6sLJn7-kC> Kapittel Throwing and bowling

Løftesteinenes historie

I Vedlegg 1 beskrives historien bak *A' Clach Thogaliaich* «løftesteinen» tilhørende øyen Colonsay utenfor Skottlands nordvestre kyst. I kilden beskrives steinens historie, løftetradisjoner forbundet med den og hvor man i dag finner løftesteinen. Dokumentet gjør noen referanser til boken *Of Stones and Strength* som oppgir den tilsvarende informasjonen om steinen. Det Vedlegg 1 inneholder som *Of Stones and Strength* ikke inneholder, er en detaljert beskrivelse av steinens historie, med referanser til skriftlige kilder og arkiver, samt hvor man kan finne disse. De historiske kildene det refereres til kommer i form av bygdebøker, avisartikler og fortellinger bevart av lokalbefolkningen på øyen. Det at dokumentet referer til *Of Stones and Strength* bekrefter at det er skrevet etter utgivelsen av boken i 1996, tilsynelatende som en del av et større arbeid knyttet til de skotske manndomssteinene. Samtidig kommer det ikke frem av Vedlegg 1 hvem som har forfattet dokumentet, eller hvorfor det ble laget, annet enn for å samle informasjonen om denne spesifikke steinen. Tilgangen til Vedlegg 1 er hentet fra Stark Centerets digitalt arkiv, med dette som utgangspunkt. Kan det spekuleres i om dokumentet er forfattet i forbindelse med dokumentarfilmen *Stoneland*. Samtidig er det ingen informasjon i dokumentet som kan bekrefte hvem eller hvorfor det ble produsert.

The Crawford Putting Stone også kjent som *The Crawstane*, er løftesteinene som forbindes med Crawford familien, en klan tilhørende Federrate Castle i området Aberdeenshire. Familien skal ha holdt kontroll over slottet og det tilhørende baroniet i omtrent 200 år før de tapte området til en annen klan. Crawford familiens siste medlem som holdt slottet var en *Manse Crawford på slutten av 1500-tallet*. *Manse Crawford* var kjent i sin samtid som en bjørn av en mann, med et farlig, lumskt og ellers utrivelig vesen. Det var denne Manse Crawford som etablerte *The Crawstane* som løftestein etter en pakt med djevelen ifølge legenden. Hvor den som kunne løfte steinen var den rettmessige eieren av slottet og det omliggende baroniet. Frem til slutten av 1700-tallet skal *The Crawstane* ha vært en av de lokale manndomsprøvene i området rundt slottet, men etter 1750 er ikke steinen lengere omtalt i bygdebøker eller kirkebøker for området. Det er først i 1936 at steinen ble funnet igjen som en del av en demning, bygget for å drenere myrområdet rundt det gamle slottet. I nyere tid har steinen fått en plass i borggården til det gamle slottet, flere skal ha forsøkt å løfte den, men det er bare amerikaneren Dr. William Crawford som har klart bragden til nå.

Opplysningene om *The Crawstane* er hentet fra Vedlegg 2, i samme format som Vedlegg 1, beskriver dokumentet steinens opprinnelse, historie og moderne lokasjon. I likhet med Vedlegg 1, er det ikke i Vedlegg 2 noe som bekrefter forfatterens identitet, eller formål med å samle informasjonen om steinen. Det kan derfor spekuleres i om disse dokumentene er samlet sammen som en del av arbeidet *Crawford* gjorde i forberedelsene til boken *Stonelifting* utgitt i 2018.

Den samme type informasjon er også fremlagt på samme måte i vedlegg 3, omhandlende *The Great Stone of the dropping Cave*. Noe som fører til en antagelse om at dette er samme person som har bearbeidet de originale kildene. Fotokopier av de originale kildene er også festet til dokumentet, slik at det er mulig å følge forfatterens arbeide med dem.¹⁴¹

¹⁴¹ Vedlegg 2 og vedlegg 3

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett
Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

Vedlegg 4, er grunnlaget for det forfatter *Peter Martin* kaller et historisk bevis for en etablert steinløfter tradisjon i det skotske høylandet. Utdraget fra kilden skrevet av *Thomas Sinclair* i 1890 på side 107 i boken «*The Gunns*»:

«*His full name was Alexander son of George, son of Alexander, son of Alexander, son of Alexander, son of Henry; the pedigree, after the Celtic fashion, being thus run up to the corone's son Henry. He went to school in Bowe. His mannhod was notorius for height, strength and courage. The Strongest man in Lord Reay's country, Thomas an Elaenan, was beaten by him on Thurso sand at tug of war with a walking stick, and his deeds with wild cattle at markets were also famous. How he an Ingram Gunn carried a lagre Morayshire Tombstone in Dirlot Churchyard, erected to Alexander Funn, farmer, dalganachan, is a traditional feat: and another was his ease of dealing with the lifting stones of Rudh-a-fuder, Loch More*»

I følge *Maritin* i vedlegg 4 er *Rudh* en definisjon i gæliske tradisjoner for et sted hvor steiner ble løftet i ritualer. Samtidig er det ikke noen spesifikk plass som er markert på noe kart som kan beskrive hvor dette skal være, sett ut fra hva *Sinclair* skriver. Det kan på bakgrunn av lokasjonen til andre løftesteiner tenkes at det er snakk om et bestemt punkt langs en tilfartsåre til landsbyen da de fleste av løftesteinene er plassert utenfor selve byen eller tettstedet, men innenfor en rimelig avstand. Da lokasjonen til både *Dinnie Stones* og *Inver Stone* er i tilknytning til moderne veier bygget på tidligere tilfartsårer, er det ikke alle historiske tilfartsårer som er blitt moderne veier slik at ikke alle lokasjonene for løftesteiner er like tilgjengelige som *Inver-* og *Dinnie*steinene.¹⁴²

Vedlegg 5 er det eneste komplette historiske dokumentet som ikke er tilført arbeid, eller som er deler av at moderne arbeid knyttet til steinene. I dokumentet er det en beskrivelse av *The Bewkley Blue Stane* og tradisjonene knyttet til denne skrevet av *Fredrick Sheldon* i 1847. Dette dokumentert er også dermed det eldste dokumentet knyttet til steinløftertradisjonene i det skotske høylandet som er funnet i arbeidet med dette prosjektet. I dokumentet kommer det frem at det er flere historier knyttet til steinen og hvorfor det er blitt en tradisjon for unge menn å forsøke å løfte dem. Ifølge en legende nedtegnet i dokumentet, skal steinløftingen av *Bewkley Blue Stane* ha begynt som en prøvelse for friere til en lokal storbondens datter. Om frieren skulle få henne og gården med i giftermålet måtte de bevise at de var hardføre menn, og gjennom flere prøvelser bevise sin manndom. Den siste av disse prøvelsene skal ha vært å løfte den blå steinen. I den samme legenden kommer en annen lokal helteskikkelse frem, en *Diccon*, som til slutt vinner konkurransen og kan gifte seg med storbondens datter. I legendene nøyer ikke *Diccon* seg med å løfte steinen til midjen, som er tradisjon for mange av de andre løftestengene, men løfter den blå steinen til skulderen og ber *Nelly*¹⁴³ sette seg på toppen av steinen før han bærer den ti steg, og kaster steinen over elven til den andre siden.¹⁴⁴

Det som kommer klart frem fra disse dokumenteterne er at det i landsbyer er lokale sagn og tradisjoner knyttet til bestemte steiner i området rundt landsbyen. Det kan tenkes at noen av de samme historiene finnes andre steder i verden og har gitt bakgrunn for tilsvarende manndomsprøver. På bakgrunn av dette kan det tenkes at tradisjoner har oppstått ved at lokale gutter og menn har hørt disse fortellingene og ønsker å måle seg selv opp mot sagn og sagahelter, og ved å gjøre dette kan vinne ry og heder for sin egen styrke eller manndom.

¹⁴² Vedlegg 4

¹⁴³ Storbondens datter

¹⁴⁴ Vedlegg 5

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

På den andre siden er det ikke noe klart svar om det er etablerte ritualer knyttet til løftingen av steinene. Det kan være at det eksempelvis er bestemte datoer eller bestemte rekkefølger eller kriterier som må oppfylles før en får lov å løfte steinene. Dette kan forklares i at det er en løst sammensatt tradisjon som handler mer om personlig styrke, på bakgrunn av andre lokale «styrkeidretter» i bygdeidrettene på den britiske landsbygden heller enn at dette har vært prøvelser som må gjennomføres for å kunne få status som mann innen klanen eller være voksen nok til å gjennomføre et frieri eller ekteskap. Samtidig kan ingen av disse verdiene bekreftes, slik at steinløfting kan ha hatt en mellomplass mellom styrkeidrett og lokal manndomsprøve lenge før styrkeidretter ble en organisert del av idrettsverdenen.

Denne løse tilværelsen mellom styrkeidrett, styrkeprøve og manndomsritual kan også være med å forklare det manglende historiske kildegrunnlaget da tradisjonen i hovedsak kan handle om lokale styrkeprøver heller enn etablerte tradisjoner i klansamfunnet i det skotske høylandet. Det som da er interessant er at det er flere slike styrkeprøver som oppstår parallelt med hverandre innenfor et begrenset geografisk område. Den mulige forklaringen på dette kan være deltagelse i forskjellige *Highland Games* rundt i det skotske høylandet, da det er mulig at de skotske lekene har oppstått som en form for proxy krigføring mellom klaner¹⁴⁵, i tiden etter britene overtok makten i Skottland, og forbød klanene tilgang til våpen.¹⁴⁶ For å kunne konkurrere om plass i klanstrukturen kan det derfor tenkes at klanene etablerte ikke voldelige tevlinger. Disse tevlingsene er tilsynelatende en del av det man i dag anser som opphavet og videreføringen av *Highland Games*. Det kan tenkes at gjennom utvelgelsen av øvelser til lekene kan ha vært forbundet med klanens verdier og tradisjoner.¹⁴⁷

Det som kan anses som hovedproblemet med disse kildene hentet fra arkivmaterialet, er at alle dokumentene er hentet fra det samme arkivet. Gjennom biblioteket til Stark Centeret i Austin er disse dokumentene blitt tilgjengelige for prosjektet på forespørsel. Det som kan anses for å være problematisk med dem er det at Stark Centeret i hovedsak er et senter knyttet til forskning rundt fysisk kultur, sport og dens historie. Det kan finnes kilder som omhandler steinløfting i andre arkiver som belyser fenomenet på en annen måten enn dokumentene huset i Stark Centerets arkiver. Samtidig kan denne samlingen av slike dokumenter være til en fordel da det samler informasjon om bygdeidretter og styrketradisjoner på ett sted, slik at forskere som interesserer seg for denne typen historie eller annen forskning innenfor fysisk kultur og sport, har et sentralisert arkiv å arbeide ut fra. Det, det da kan stilles spørsmål ved er Stark Centerets rolle i bevaringen og formidlingen av fysisk kultur og sport, hvorvidt det er åpent for forskning som ikke samsvarer med senterets tidligere funn eller paradigmer, eller at tilgangen til arkivene blir vaktet på en slik måte at det kun er et fåtall forskere som får tilgang til dem.

På den annen side har det ikke vært noen problemer i å få tilgang til informasjon fra arkivene til Stark Centeret, annet enn tekniske problemer knyttet til snøstorm¹⁴⁸, strømbrydd og oversvømmelser i februar 2021.¹⁴⁹

Det siste vedlegget i denne delen av presentasjonen omhandler ikke steinløfting historisk, men heller steinene i nåtid. Igjennom kommunikasjon med *Historic Environment Scotland* og *Scottish Government*:

¹⁴⁵ Stewart, M. (2016). The Decline of Scottish Clans. *the ascendant historian*, 3(2), 7-22.

<https://journals.uvic.ca/index.php/corvette/article/view/15630>

¹⁴⁶ Jarvie, G. (1991). *Highland Games: The making of the myth* (Vol. null).

¹⁴⁷ Cha, V. D. (2009). A Theory of Sport and Politics. *The International Journal of the History of Sport*, 26(11), 1581-1610. <https://doi.org/10.1080/09523360903132972>

¹⁴⁸ <https://www.nrk.no/urix/kuldebolge-skaper-trobbel-i-usa-1.15376024>

¹⁴⁹ <https://starkcenter.org/2021/02/stark-center-closed-due-to-winter-storm-damage/>

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett
Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

Directorate for Culture, Tourism and Major Events kommer det frem i deres respons at selv om steinene er en del av den skotske kulturarven, er de fortsatt privat eiendom, da de er en del av den lokale geologien, noe som gjør at HES ikke har noen direkte innvirkning på hvordan steinene enten stilles ut eller brukes.¹⁵⁰

Idet at steinene er privat eiendom fremfor en del av den skotske nasjonal arven, betyr det at det er i hovedsak opp til eieren av steinen å avgjøre hvorvidt de tillater videre deltagelse i lokale eller nasjonale steinløftertradisjoner, slik at det kan hende noen steiner allerede er gått tapt fra de orale tradisjonene knyttet til mange av dem slik man ser i Vedlegg 4 og Vedlegg 5. Om dette er tilfelle, vil det også kunne ha betydning for hvorvidt noen steiner får mer publisitet og omtale enn andre av steinene, noe som kommer frem i omtalen Dinniesteinene får internasjonalt, da de er blitt en lokal turistattraksjon i Pontach.

Det at steinene er i private hender kan også få en betydning for hvorvidt steinene bevares for ettertiden. Selv om eieren av steinen tillater deltagelse og bruk av steinen i tradisjonell steinløfting eller som løftestein, er det ikke sikkert steinen blir tatt vare på slik at man unngår at den ødelegges. Det at steinene er i privat eie kan være med på å blokkere for at alle de tradisjonelle manndomssteinene, forblir en tilgjengelig del av den skotske kulturarven for allmennheten. I en kritikk av Europa Unionens egne kulturminnelovgivning,¹⁵¹ skriver *José Brilha* om de manglende paragrafene i lovgivningen som beskytter geologiske formasjoner, mineraler og geologiske deler av kulturlandskapet i Europa. De skotske manndomssteinene vil utfra lovverket *Brilha* referer til i sin kritikk, ikke være å regne som verneverdige elementer i skotsk kulturarv.¹⁵² Hovedansvaret for bevaringen av manndomssteinene faller dermed på grunneier hvor steinene befinner seg. For mange av de skotske steinene betyr dette at det er interesseorganisasjoner som *Highland Games* komiteer som tar vare på steinen for «eieren». Denne løsningen sikrer tilgang til disse steinene for dem som ønsker å ta del i steinløftertradisjonen de representer. Samtidig er det ikke alle steinene som er under en slik delt forpaktning noe som medfører at disse kan gå tapt for allmenheten i fremtiden.¹⁵³

Artikler

Artiklene brukt som kilder for prosjektet kan i enkelhet oppsummeres som deltakerberetninger. Enten gjennom intervjuer eller gjennom egne skriverier, forteller løfteren hvordan det er å delta i steinløfting både på et fysisk og emosjonelt nivå. Av disse artiklene er kanskje det mest interessante det faktum at de alle omhandler Dinnie- og Inversteinene, og at de utover dette ikke nevner de andre skotske steinene ved navn. Dette sammen med kjendisstatusen til både Dr. Terry Todd og Martin Jancsics internt i steinløftermiljøet alene, gjør at artiklene skrevet om dem eller av dem blir en forlengelse av deres eget arbeid knyttet til spredningen av informasjon om tradisjonen og steinløftermiljøet generelt, men også Dinnie- og Inversteinene spesielt. Igjenom deres omtale er det mulig at disse steinene har fått en større

¹⁵⁰ Vedlegg 6

¹⁵¹ Europeiske Union

¹⁵² Brilha, J. (2016). EU conservation overlooks geology. *Nature*, 529(7585), 156-156.

<https://doi.org/10.1038/529156c>

¹⁵³ Crawford, A. M. J. C. A. B. (2018). *Stonelifting: An Ancient Test of Strength Revived*. PENGUIN RANDOM HOUSE SOUTH AFR. <https://books.google.no/books?id=bcxYvQEACAAJ>

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett
Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

plass innenfor den moderne tolkningen av steinløftertradisjonen enn de muligens har hatt i den historiske tradisjonen for steinløfting.

Det som er unikt med artikkelen skrevet om Holland-Keen er at den også nevner noen av de andre kvinnene som har løftet steinene.¹⁵⁴ I artiklene skrevet om Jancsics eller av Todd er det ikke nevnt noen av de andre løfterne, noe som kan tyde på at det er noe spesielt ved at kvinner løfter steinene. Samtidig kan dette bare handle om den totale vekten av Dinniesteinene, som er 332,49kg,¹⁵⁵ noe som er en imponerende vekt for noen å løfte, men kanskje enda mer for kvinner, da det er i styrkeidrettene bare en håndfull kvinner som har løftet over 300kg i markløft, uten hjelp av løftedrakter.¹⁵⁶ Og ingen kvinner som har gjennomført bragden,¹⁵⁷ innenfor testede konkurranser hverken med eller uten utstyri den internasjonale styrkeløft føderasjonen IPF.¹⁵⁸ Dette er ikke for å si at Holland-Keen har brukt prestasjonsfremmende midler eller styrkeløftutstyr for å løfte steinene, det handler heller om at det å løfte Dinniesteinene blir en annen øvelse enn konvensjonelt markløft da den biomekaniske belastningen innen de forskjellige variantene av markløft ikke bare er forskjellige fra person til person, men også fra hvilke typer markløftvariant man tar utgangspunkt i.¹⁵⁹ Samtidig har dimensjonene på Dinniesteinene en betydning for hvordan man løfter dem, dette gjelder for alle steinene, da de som nevnt i innledningen,¹⁶⁰ er naturlige ubearbeidede steiner med unntak av jernringene festet til Dinniesteinene. Dette gjør at biomekaniske analyser av tradisjonelle styrkedisipliner som vektløfting og styrkeløft, samt løfteteknikker kjent fra disse, ikke nødvendigvis har en overførbar funksjon til steinløfting.¹⁶¹

¹⁵⁴ koubaridis, A. (2018, 8/8/2018). Nurse becomes first women in 40 years to lift famous 732-pound stones. *New York Post*. https://nypost.com/2018/08/08/nurse-becomes-first-woman-in-40-years-to-lift-famous-732-pound-stones/?utm_source=url_sitebuttons&utm_medium=site%20buttons&utm_campaign=site%20buttons

¹⁵⁵ Vedlegg Dinnie Stones weight

¹⁵⁶ <https://www.openpowerlifting.org/rankings/unlimited/women/by-deadlift>

¹⁵⁷ <https://www.openpowerlifting.org/rankings/single/ipf/women/by-deadlift>

¹⁵⁸ <https://www.powerlifting.sport/>

¹⁵⁹ Escamilla, R. F., Francisco, A. C., Kayes, A. V., Speer, K. P., & Moorman 3rd, C. T. (2002). An electromyographic analysis of sumo and conventional style deadlifts. *Medicine and science in sports and exercise*, 34(4), 682-688.

¹⁶⁰

¹⁶¹ Hindle, B. R., Lorimer, A., Winwood, P., & Keogh, J. W. L. (2019). The Biomechanics and Applications of Strongman Exercises: a Systematic Review. *Sports Medicine - Open*, 5(1). <https://doi.org/10.1186/s40798-019-0222-z>

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

Dimensjonene av Dinniesteinene er som følger¹⁶²:

- DS1:¹⁶³188,02kg, med en høyde på 21 tommer¹⁶⁴ fra bunnen av stenen til toppen av ringen festet i den.
- DS2:¹⁶⁵144,47kg, med en høyde på 18 tommer¹⁶⁶ fra bunnen av stenen til toppen av ringen festet i den.¹⁶⁷

Det er disse dimensjonene som gjør at løftet starter betraktelig høyere om man skal løfte Dinniesteinene enn det ville gjort om man løftet markløft, hvor senteret av vektplaten og dermed vektstangen er omtrent 8,875 tommer¹⁶⁸ opp fra gulvet.¹⁶⁹ Forskjellen i løftene mellom konvensjonell styrketrening og steinløfting er dermed med på å gjøre styrketradisjonen mer utfordrende for noen av steinene, og mulig lettere for noen av de andre steinene.

Bøker

Stonelifting og *Of Stones and Strength* har det til felles at begge bøkene er skrevet av forfattere som brenner for steinløfting, dens historie og dets moderne uttrykk, det er ellers der de store likhetene ender. *Stonelifting* er en introduksjonsbok til steinløftingstradisjonen i Skottland, med inngående informasjon om hver enkel av de skotske styrkesteinene. Boken er delt inn i to hovedkategorier, en introduksjon til historisk steinløfting, med en presentasjon av steinene og fortellingene knyttet til dem, sammen med noe informasjon knyttet til steinløfting på Island. I den andre delen av boken kommer en praktisk gjennomgang av styrkeaspektet i deltakelsen i steinløfting. Gjennom beskrivelser av formen, fasongen, vekten og dimensjoner av de tradisjonelle skotske styrkesteinene, sammen med en guide til beste løftemetode og teknikk for hver stein er *Stonelifting* mer å anse som en praktisk guide for interesserte mennesker som er nye til steinløfting, heller enn et forsøk på å gjenopplive en tradisjon, slik den fulle tittelen til boken kan tyde på, «*Stonelifting: An Ancient Test of Strength Revived*».¹⁷⁰

Å gjenopplive en tradisjon involverer mer enn å øke interessen for en bestemt prøvelse eller et ritual. Tradisjoner og ritualer er med på å skape bånd mellom deltakerne og gruppens fortid, og bare fordi flere deltar i steinløfting som en styrkeprøve, betyr ikke nødvendigvis dette at det er flere som forstår de tradisjonelle aspektene ved steinløfting. Deltagelse i steinløfting vil dermed skje på ett av tre premisser, hvor man enten deltar for å være en del av en tradisjon, man deltar fordi det er en styrkeprøve, eller man

¹⁶² Crawford, A. M. J. C. A. B. (2018). *Stonelifting: An Ancient Test of Strength Revived*. PENGUIN RANDOM HOUSE SOUTH AFR. <https://books.google.no/books?id=bcxYvQEACAAJ>

¹⁶³ Dinnie Stone 1, den større av de to stenene.

¹⁶⁴ Omtrent 54 cm

¹⁶⁵ Dinnie Stone 2, den mindre av de to stenene.

¹⁶⁶ Omtrent 45cm

¹⁶⁷ Crawford, A. M. J. C. A. B. (2018). *Stonelifting: An Ancient Test of Strength Revived*. PENGUIN RANDOM HOUSE SOUTH AFR. <https://books.google.no/books?id=bcxYvQEACAAJ>

¹⁶⁸ Omtrent 22cm

¹⁶⁹ Hales, M. E., Johnson, B. F., & Johnson, J. T. (2009). Kinematic analysis of the powerlifting style squat and the conventional deadlift during competition: is there a cross-over effect between lifts? *The Journal of Strength & Conditioning Research*, 23(9), 2574-2580.

¹⁷⁰ Crawford, A. M. J. C. A. B. (2018). *Stonelifting: An Ancient Test of Strength Revived*. PENGUIN RANDOM HOUSE SOUTH AFR. <https://books.google.no/books?id=bcxYvQEACAAJ>

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett
Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

deltar for å være en del av begge sidene av steinløfting. Om man utelukkende forsøker å gjenetablere steinløfting som en manndomsprøve vil dette da også utelukke deltagelse fra kvinner?¹⁷¹

Of Stones and Strength på sin side er en mer gjennomført introduksjon til fenomenet steinløfting, hvor det gjennom en inngående forklaring av den skotske steinløftertradisjonen også trekkes paralleller til steinløfting i Baskerland, Finland, Island, Irland, Sveits, Tyskland, Tahiti og det antikke Hellas, etterfulgt av en forklaring og beskrivelse av de forskjellige styrketradisjonene forbundet med steinløfting i disse landene. Ved å nevne og beskrive tilsvarende styrketradisjoner fra andre europeiske land utenfor de britiske øyer og Island, tilegner Jeck og Martin noe ekstra til boken som Crawford og Jancsics ikke klarer med *Stonelfitting*. Jeck og Martin presterer å skape idéen om en overlevende multinasjonal tradisjon som har overlevd i enkelte lokalsamfunn over hele Europa, med røtter tilbake til antikken og muligens enda lenger. Om denne idéen stemmer, vil deltagelse i steinløfting og tilsvarende styrketradisjoner i dag gi den moderne deltakeren muligheten til å konkurrere mot legender og fortellinger tilbake til vuggen av Europeisk sivilisasjon og demokrati. Denne koblingen vil for mange være et attraktivt argument for å delta i steinløfting, da det ikke bare måler styrke med samtidsdeltakere, men også historiske deltakere i ritualet.¹⁷²

I det som kan omtales som del to av *Of Stones and Strength*, er det en reiseskildring skrevet av Jeck. Reiseskildringen beskriver i detalj Jecks reise gjennom det skotske høylandet, og hans mål om å løfte alle de kjente tradisjonelle manndomssteinene. Denne skildringen får leseren et innblikk i hvilke tanker og ideer en moderne deltaker gjør seg, i gjennomføringen av en slik styrkebasert pilgrimsferd. Det virker samtidig som at dette ikke bare er en styrkeprøve for Jeck, men en søken etter sitt eget kulturelle opphav som amerikaner av skotsk avstamning, kan denne formen for forbindelse til sine egne forfedres kulturelle utgangspunkt være av personlig betydning. Utover det å gjennomføre de tradisjonelle manndomsprøvene igjennom steinløfting, er det også en reise gjennom det skotske kulturlandskapet og høylandskulturen. Han reiser sammen med Peter Martin, som gjennom flere år har forsket på manndomssteiner over hele verden, men som har jobbet spesielt med de lokale steinene i Skottland og ellers på De britiske øyer.¹⁷³ Med et slikt reisefølge, sammen med interessen for styrkeutfordringer, vil Steve Jecks reise i det skotske høylandet slik det er beskrevet i boken være en reiseguide for andre styrkeatleter med tilsvarende kulturell tilhørighet eller søken etter nye styrkeprøver.

Det kan dermed tenkes at etter utgivelsen av boken, har det vært en gradvis økning i interessen for steinløfting innenfor styrkemiljøet. Det at boken er publisert gjennom *IronMind Inc.*,¹⁷⁴ en av verdens største produsenter av styrkerelatert støtteutstyr, gjør at det kan tenkes boken fikk stor oppmerksomhet internt i styrkemiljøet. Dette styrkemiljøet er også det samme miljøet som står for mesteparten av de gjennomførte løftene av manndomssteinene i dag. Denne overgangen mellom koblingen mellom skotsk kulturarv og det jeg velger å kalle fysisk kulturarv, har tilsynelatende skjedd gradvis siden midten av 1900-tallet. Samtidig er det flere aktører innen fysisk kultur og treningsbransjen som har stått for mye av publisiteten steinene har fått de siste årene. Gjennom nøye planlagte markedsføringsstrategier og velplassert bruk av sosiale medier, har spesielt en aktør innen styrkebransjen utmerket seg innen

¹⁷¹ Ibid.

¹⁷² Jeck, S., & Martin, P. (1996). *Of Stones and Strength*. IronMind Enterprises.

<https://books.google.no/books?id=EYpGAAAACAAJ>

¹⁷³ <https://www.oldmanofthestones.com/>

¹⁷⁴ <https://www.ironmind.com/main/our-message-to-you/>

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett
Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

populariseringen av styrketradisjoner og styrkehistorie for den gjennomsnittlige forbruker og den treningsinteresserte personen på gaten.

Stoneland

Rogue Fitness er i dag et av de mest kjente navnene innen produksjon av styrkeutstyr,¹⁷⁵ og har siden oppstarten av firmaet i 2008 hatt en visjon om å gjøre amerikanskprodusert styrkeutstyr av høy kvalitet tilgjengelig for en overkommelig sum for forbrukeren,¹⁷⁶ noe som er av stor interesse for den gjennomsnittlige amerikanske kjøper av treningsutstyr ifølge *Garage Gym Reviews*, en av de største påvirkere og anmeldere for styrketreningsprodukter, med over 277 tusen seere på strømmetjenesten *Youtube*.¹⁷⁷ *Rogue* har også en stor følgerskare på sosiale medier med over 689 tusen seere på strømmetjenesten *Youtube*¹⁷⁸ og over 2,5 millioner følgere på *Instagram*.¹⁷⁹ Om man ser på det totale antallet følgere er *Rogue Fitness* den største aktøren i treningsbransjen på verdensbasis, og alle deres produkter i form av filmer, poster på sosiale medier og artikler publisert på deres *The Index*¹⁸⁰ plattform, er en del av firmaets markedsføringsstrategi.¹⁸¹

Gjennom *The Index* tilbyr *Rogue fitness* artikler og serier knyttet til historien og kulturen rundt styrketrening og fysiskfostring, på engelsk *Physical Culture*, for interesserte personer som ønsker å lære mer om styrketradisjoners historie og plass, ikke bare i USA, men også i verden generelt, og Europa spesielt. Med støtte og informasjon fra *The Stark Center* er *The Index* pr i dag en av de beste plattformene for informasjon av denne typen, med utfyllende artikler og dokumentarserier knyttet til alt fra steinløfting til OL. Videre har *Rogue Fitness* også etablert seg som en av de største støttespillerne og sponsorene av flere styrkerelaterte idretter, alt fra vektløfting¹⁸², styrkeløft¹⁸³, Strongman og crossfit¹⁸⁴, til amerikanske utgaver av Highland Games¹⁸⁵ og sin egen konkurranse *Rogue Record Breakers*.¹⁸⁶ *Rogues* plass i styrkeidretter er dermed vel etablert og stødig, samtidig kan det tenkes at et slikt firma alltid er interessert i å komme inn i nye markeder, og utvide sin markedsandel i treningsbransjen.

Stoneland, utgitt i desember 2016, er en av tre full lengde dokumentarfilmer produsert ved hjelp av *Rogue Fitness* hvor de to andre er *Fullsterkur og Levantadores*. Det som er felles for filmene er at de alle omhandler det samme temaet, lokale styrketradisjoner, spesielt styrketradisjoner som omhandler steinløfting og bygdeidretter. Filmene presenteres som et historisk dykk i landenes respektive styrkekulturer og styrkeritualer.

¹⁷⁵ <https://www.similarweb.com/website/roguefitness.com/>

¹⁷⁶ <https://www.roguefitness.com/about-us#industrial-revolution>

¹⁷⁷ <https://www.youtube.com/c/Garagegymreviewsblog/about>

¹⁷⁸ <https://www.youtube.com/c/roguefitness/about>

¹⁷⁹ <https://www.instagram.com/roguefitness/>

¹⁸⁰ <https://www.roguefitness.com/theindex/>

¹⁸¹ Felix, R., Rauschnabel, P. A., & Hinsch, C. (2017). Elements of strategic social media marketing: A holistic framework. *Journal of Business Research*, 70, 118-126.

¹⁸² https://develop.iwf.net/weightlifting_/equipment/

¹⁸³ <https://www.powerlifting.sport/rules/codes/info/approved-list>

¹⁸⁴ <https://games.crossfit.com/>

¹⁸⁵ <https://www.arnoldsportsfestival.com/sports-and-events/strength-sports/highland-games/>

¹⁸⁶ <https://www.roguefitness.com/record-breakers#/qualifier>

Stoneland er den andre filmen i serien og tar for seg den skotske tradisjoner for steinløfting. Filmen følger *Martin Jancsics, William Crawford og David P. Webster* på en historisk og styrkerelatert reise gjennom det skotske høylandet. Filmen følger i stor grad beskrivelsene og lokasjonene først publisert i *Martins bok Of Stones and Strength*. *Stoneland* krediterer også *David Webster* med funnet av de tapte Dinniesteinene. Hovedfokuset til filmen er dermed på mange måter *David Webster* som gjennom sitt liv og virke har vært sentral i gjenopplivingen av steinløfting i Skottland. Samtidig overleverer filmen gjennom sin disposisjon og utforming denne fakkelen videre til *Jancsisc* og *Steve Shanks*. Utover dette presenter filmen skotsk identitet og tradisjon på en informativ og objektiv måte, slik at det seeren sitter igjen med er ny kunnskap om et land og dets tradisjoner knyttet til manndomsprøver og styrke¹⁸⁷ med intervjuer av både tidligere løftere, eiere av steinene og av eksperter representert av ekteparet Todd, Crawford og Jancsics.¹⁸⁸

Samtidig sitter man, etter å ha gjennomgått filmen i detalj, med en følelse av å ha sett en full lengde reklamefilm. I lys av *Rogues* videre samarbeid med *Arnold Sport Festival* og strongmankonkurransen som er en del av denne festivalen har firmaet fått en større plass innen formidlingen av styrke, med egne sendinger og eksklusivt innhold i forbindelse med konkurranser. For *Rogue*, som leverandør av utstyret til konkurransen, har disse styrketradisjonene de har finansiert og produsert dokumentarfilmer om gitt en mulighet til å kapitalisere på interessen de har skapt rundt tradisjonene slik at det har vært mulig å skape øvelser og konkurranser til *Arnold Sport Festival* og *Rogue Record Breakers*,¹⁸⁹ som benytter seg av kopier og gjenskapninger av de tradisjonelle styrkeelementene publikum allerede er kjent med gjennom filmene og videre lage produkter som kan selges til treningsinteresserte.¹⁹⁰

Stoneland har dermed en rolle innenfor to områder, som en dokumentarfilm som presenterer et historisk tema, og som en del av en markedsføringskampanje, slik at motivet for å produsere filmene må være en del av forståelseshorisonten i arbeidet med innholdet. Man kan da begynne å stille spørsmål ved om det er elementer ved skotsk steinløfting som er unnlatt å nevne i filmen eller om tradisjonen presenteres som mer levende eller med større deltagelse enn det som er realiteten. Vinklingen av filmen samt hvilke personer filmskaperen velger å følge gjennom reisene i det skotske høylandet må det også stilles spørsmål ved. Da det er trolig at det i Skottland har vært en tradisjon knyttet til manndomsritualer å løfte spesifikke lokale steiner, som bevis på overgangen mellom barndom og voksenlivet, eller som en del av innvielsen til et manndoms hierarki, er det fortsatt uklart om tradisjonen har overlevd frem til 1900-tallet og frem til filmen og om de som deltar i den, kunne være en del av tradisjonen. Dermed kan det tenkes at deltakerne i filmen er en del av en gruppe som forsøker å gjenopplive tradisjonene slik tittelen til *Crawford og Jancsics* bok kan tyde på.¹⁹¹ Eller om det er slik *Webster* hevder, at tradisjonen aldri har dødd helt ut, men har av mange i Skottland blitt glemt, eller irrelevant for det moderne samfunnet samtidig som tradisjonene er blitt holdt i live av de samme menneskene som lenge holdt *Highland Games* i live.¹⁹² Om dette er tilfelle er det et udokumentert kapittel i tradisjonene knyttet til styrke og manndom i Skottland, eller kildene som bekrefter dette har ikke vært tilgjengelige for arbeidet med dette prosjektet.

¹⁸⁷ Vedlegg 100 *Stoneland* transkripsjon.

¹⁸⁸ Samson, T. (2016). *Stoneland* [Dokumentary]. R. Fitness; Rouge.
<https://www.youtube.com/watch?v=MhQINwxn5oo&t=201s>

¹⁸⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=gT8sAuREST4>

¹⁹⁰ <https://www.roguefitness.com/rogue-dinnie-ring-set>

¹⁹¹ Crawford, A. M. J. C. A. B. (2018). *Stonelifting: An Ancient Test of Strength Revived*. PENGUIN RANDOM HOUSE SOUTH AFR. <https://books.google.no/books?id=bcxYvQEACAAJ>

¹⁹² Webster, D. (1973). *Scottish Highland Games* (Vol. null).

Hva tallene kan fortelle oss

Hva kan tallene fortelle oss om deltagelse i tradisjoner? Gjennom å se på hvor mange som har interessen av å delta eller som leter etter informasjon om tradisjoner kan det finnes svar på hvorvidt tradisjoner eller ritualer er levedyktige. Om bare det er noen få som holder tradisjoner vedlike og deltar i dem, men det ikke kommer til nye deltakere, kan det tenkes at tradisjonen vil dø ut, sammen med dem som deltar i den. Om en tradisjon skal overleve må den overleveres til andre deltakere på tvers av generasjoner, om dette ikke skjer vil da tradisjonen dø ut. Samtidig tåler tradisjoner bedre å endres enn andre kulturelle minner, da deltagelse alene er den sentrale delen av minnet, fremfor innholdet av det.¹⁹³ Ved å delta i tradisjoner overføres deler av det kulturellemminnet til deltakeren, samtidig som deltakeren internerer tradisjonen i sin egne deltagelse, for videre å overføre sin versjon av tradisjonene til nye deltakere den innvier i tradisjonen.¹⁹⁴ Dermed kan tradisjoner overleve forandringer i innhold bedre enn andre kulturelle minner, men det krever større deltagelse enn andre kulturelle minner.¹⁹⁵ Tall kan på denne måten være med på å si noe om deltagelse i tradisjoner, om det eksempelvis i en periode var færre deltakere enn tidligere i et 17. maitog, og om dette pågikk over tid, ville ikke 17.maitog forsvinne. Det ville heller endres gjennom den gruppen som fortsatt deltok i tradisjonen slik enten overføres til en ny gruppe, eller gjennom endringer tiltrekke seg nye deltakere.

For dette prosjektet er derfor tall blitt en sentral del i besvarelsen av forskningsspørsmålet og da spesielt to av underspørsmålene:

Hvilke plass har styrketradisjoner i dagens samfunn, og hvordan overlever de overgangen mellom fortid og moderne idrett?

4. Er dagens steinløftere deltagere i en kulturell tradisjon og et ritual, eller er det et forsøk på å gjenopplive fortiden gjennom moderne tolkninger av historiske ritualer?
5. Hvilken plass er det for kjønnsroller inn utøvelsen av ritualene, da steiner ofte omtales som «*Manhood Stones*» eller «*Cluch Cuid Fir*». Hvordan mottas kvinner som ønsker å forsøke å løfte steinene?

Ved å bruke tall til å beskrive, belyse og forklare hvem som deltar i steinløftertradisjonen i dag, sammen med hvor mange det er som deltar i den, fra hvilke nasjonaliteter, kjønn og informasjonene som er tilgjengelig om tradisjonen, kan det skapes et bilde av hvor overlevelsedyktig steinløfting vil være i fremtiden. Samtidig vil det også vise hvordan denne deltagelsen har endret seg over tid, innenfor den tidsrammen det er data å hente tall utfra. Da dette er en begrenset periode vil ikke tall kunne belyse hele den antatte levetiden til tradisjonene, men tall vil kunne si noe om deltagelse i den etter 1970, noe som gir en 50års periode å ta utgangspunkt i.

Løftelister

Ved å se på hvem som har løftet steinene i løpet av de siste 50 årene og i løpet av hvilket år deltakerne har løftet dem, kan man si noe om deltagelse over tid. Rent historisk sett kan det antas at antallet løftere i dag er større enn det har vært i tidligere tider. Samtidig er den største endringen for steinløfting i dag

¹⁹³ Burke, P. (2010). 5. Co-memorations. Performing the past.

¹⁹⁴ Ibid.

¹⁹⁵ Ibid.

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett
Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

overgangen mellom lokale tradisjoner og internasjonal idrett, slik at de nevnte faktorenes relevans for endringene i antallet deltagere over tid, ikke vil være like relevante som publisitetene steinene har fått gjennom hvilke personer det er som har løftet dem.

Ved å dele løftelistene for Dinnisteinene¹⁹⁶ og Inversteinen¹⁹⁷ inn i tre kategorier og presentere disse gjennom grafiske fremstillinger ved hjelp av Microsoft Excel, er funnene for løftelistene presentert i form av seks grafer og to tabeller, som vil gjennomgå i de neste delkapitlene.

Årstall

Hvem løftet hvilke steiner hvilket år? Hvem er i denne konteksten ikke like interessant som hvor mange som løftet de forskjellige steinene i løpet av hvilket år. Det totale antallet løftere som har løftet Dinnie stenene og Inversteinen er henholdsvis, 176 for Dinnisteinene, og 233 for Inversteinen,¹⁹⁸ noe som gir oss en ide om hvor mange interesserte steinløftere det er i verden. Samtidig er det overlappende personer mellom de to listene, samt personer som har løftet steinene flere ganger, slik at dataene ikke er komplette, da disse tallene viser det totale antallet suksessfulle løft pr stein, fremfor hvor mange forskjellige mennesker som har løftet steinene. Selv med de overlappende løfterne og gjentakende løftere kan disse tallene fortsatt si noe om hvor mange som deltar eller ønsker å delta. Gjennom å fremstille tallene fra år til år slik det er gjort i de grafiske fremstillingene under, er det også mulig å si noe om steinløftings levedyktighet som styrkeprøve og som tradisjon.

Ved å bruke en grafisk fremstilling på denne måten, visualiseres deltagelsen i steinløfting av de aktuelle steinene på en ryddig og oversiktlig deskriptiv måte. Den samme effekten kunne også vært oppnådd gjennom bruken av tabeller, men til forskjell fra tabeller, gir grafer en bedre visuell fremstilling av endringer over en gitt periode, slik at det for leseren er mer oversiktlig og intuitivt å se over en graf for å forstå endringene grafen viser til, fremfor å se den samme dataen i form av en tabell.¹⁹⁹

¹⁹⁶ Hentet fra <http://www.thedinniestones.com/Successful%20Lifts.html>

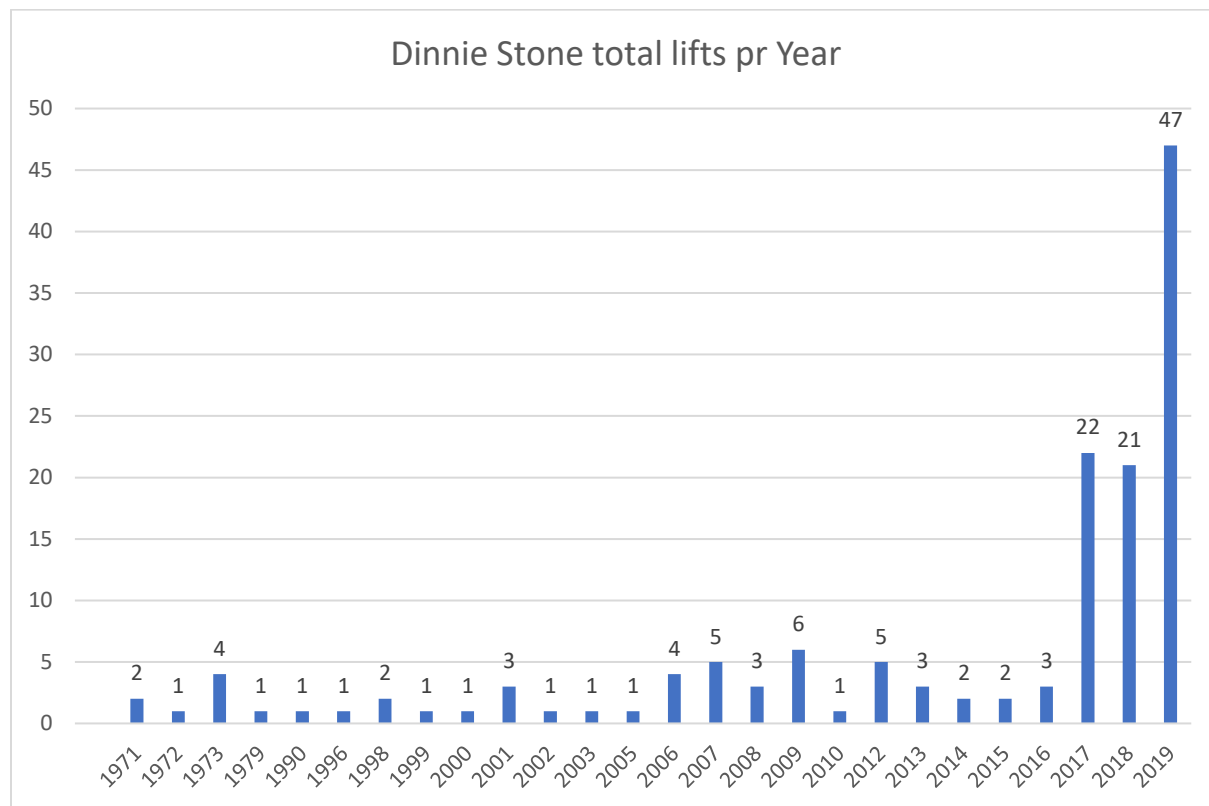
¹⁹⁷ Hentet fra Vedlegg 16

¹⁹⁸ Ibid!

¹⁹⁹ Melve, L., & Ryymin, T. (2018). *Historikerens arbeidsmåter*. Universitetsforl.

Dinnie Stones

I grafen under²⁰⁰ er antall løftere som har løftet Dinnisteinene med suksess, på den spesifiserte måten for gjeldende gjennomføring av styrkeprøven, fremstilt gjennom bruken av et søylediagram. Figur 1 er inndelt i årstall langs Y-aksen og antallet løftere i X-aksen.

Figur 1 Dinnie stones total lifts pr Year

I grafen kommer det klart frem at det i perioden mellom 1971 og 2016 er det ikke mer enn 57 personer som løfter steinene, mens det i perioden 2017 til 2019 er 90 personer som løfter steinene.²⁰¹ Denne plutselige endringen i antallet løftere kan forklares gjennom promoteringen Dinnisteinene fikk i dokumentarfilmen *Stoneland*,²⁰² det kan derfor tenkes at uten steinenes opptreden og omtale i filmen, ville den samme trenden man kan se i perioden 1971-2016 fortsatt. Det kan også tenkes at denne økningen og promoteringen i filmen, markerer overgangen og transplanteringen av tradisjonen, fra en utelukkende skotsk tradisjon til en mer internasjonal tradisjon eller ritual i styrkekultur. Om den samme trenden er til stede for den andre steinen omtalt i dette prosjektet, kan det tenkes at denne overgangen ble synliggjort gjennom promoteringen av de skotske steinløftertradisjonene til et internasjonalt publikum.

²⁰⁰ Figur 1

²⁰¹ Figur 1 Dinnie stones total lifts pr Year

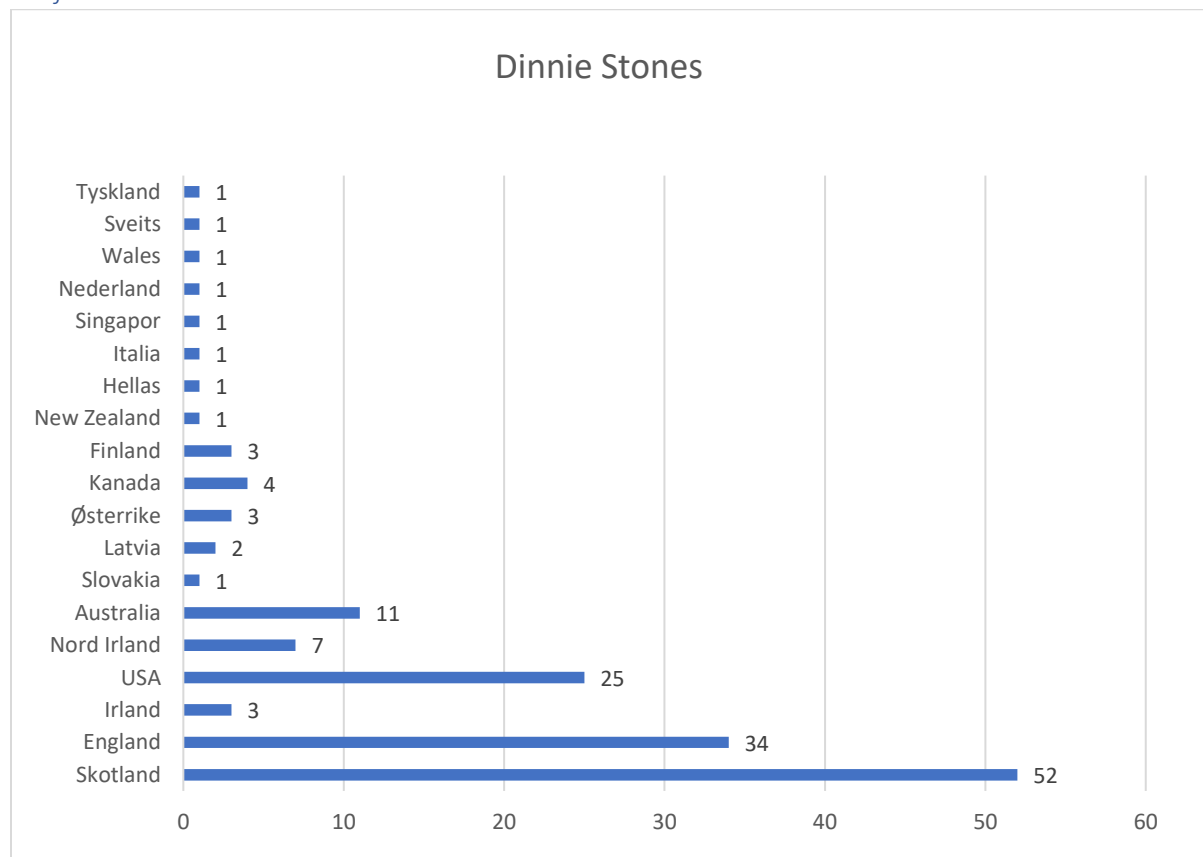
²⁰² Samson, T. (2016). *Stoneland* [Dokumentary]. R. Fitness; Rouge.

<https://www.youtube.com/watch?v=MhQINwxn5oo&t=201s>

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

Grafen viser også en relativt flat utvikling i årene mellom 1971 og 2016, med mellom 1 og 6 løftere pr år, mens det etter 2017 er en eksplosiv vekst mellom 2018 med 21 løftere og 2019 med 47 løftere, om man da henter tallene for 2020, var det allerede innen mars 6 personer som hadde løftet steinene,²⁰³ mens det i 2019 var 7 personer som hadde løftet steinene innen utgangen av mars måned. Dette kan tyde på at uten utbruddet av den verdensomspennende pandemien som følge av *Covid-19*²⁰⁴, kombinert med *reiseforbud*²⁰⁵ og *lockdown*²⁰⁶, kunne det vært langt flere som løftet steinene i 2020 og 2021, enn det var personer som løftet steinene i 2019 og årene tidligere. Om ikke annet kan denne utviklingen vise til en økning i interessen for steinløfting, sammen med viljen til å reise til Skottland for å løfte spesifikt de skotske steinene.

Nasjonalitet

Figur 2 Dinnie Stones lifters Nationality

Samtidig som det gjennom 2010-tallet og 2020-tallet har vært en økning i antallet løftere, viser grafen over at nasjonaliteten til de enkelte løfterne er i all hovedsak skotske.²⁰⁷ Grafen viser videre at briter er overrepresentert i antallet løftere om man kombinerer løfterne fra de britiske øyer er hele 94 av de totalt

²⁰³ <http://www.thedinniestones.com/Successful%20Lifts%20Unassisted%202020.html> 16/08/2021

²⁰⁴ <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019> 16/08/2021

²⁰⁵ <https://www.gov.scot/publications/coronavirus-covid-19-guidance-on-travel-and-transport/> 16/08/2021

²⁰⁶ <https://www.gov.scot/publications/first-ministers-update-covid-19/> 16/08/2021

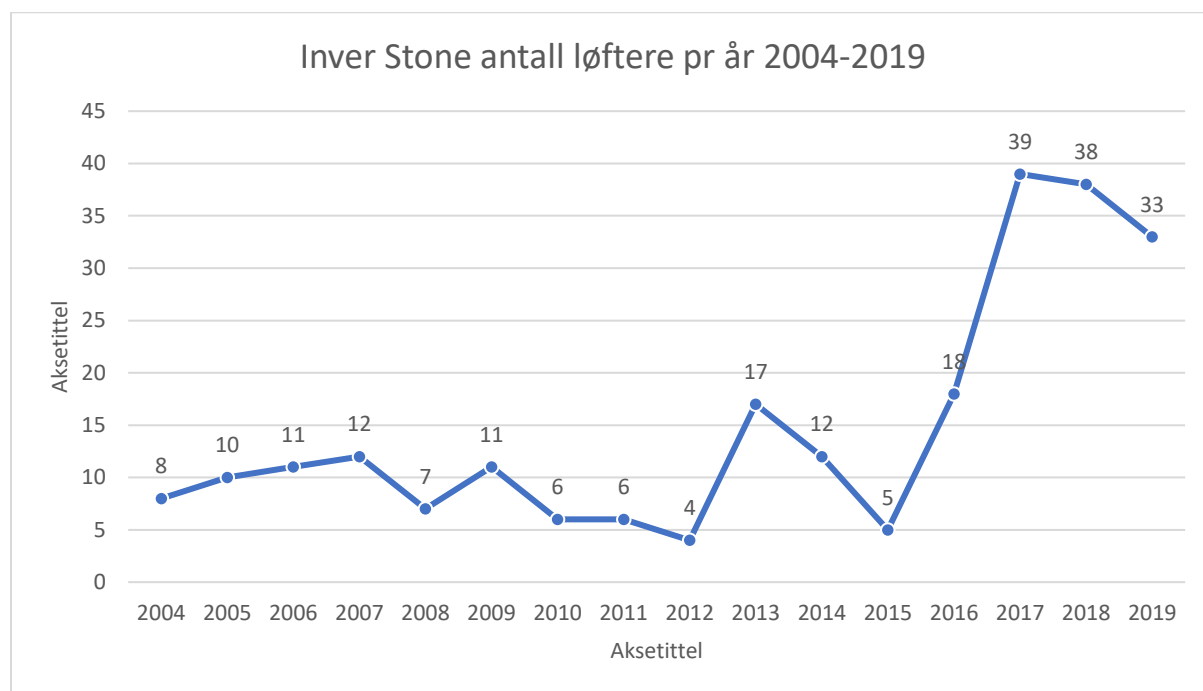
²⁰⁷ Figur 2 Dinnie Stones

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

176²⁰⁸ løfterne er bosatt innenfor øygruppen. Videre er det en stor andel amerikanere som har løftet steinene, noe som kan vise til et forsøk på et personlig nivå for løfterne å oppleve sin egen kulturelle bakgrunn. Det kan også vise til at det er flere amerikanere som driver med styrketrening på et nivå som har en overførbar effekt til steinløfting, spesielt Dinnisteinene da disse kan sammenliknes med markløft.²⁰⁹

Inver Stones

Inversteinen har ikke den samme lange perioden med nedtegnete løftere, slik at tallene som er hentet inn bare er for en 15års periode mellom 2004 og 2019. Samtidig gir dette en bedre oversikt over løftere og den moderne trenden i steinløfting, mens løftelistene for Dinnisteinene kan si noe om den historiske utviklingen. Låner løftelistene for Inversteinen seg bedre til å beskrive samtidens løftetrend. Denne perioden sammenfaller også med perioden det er mulig å se statistikk for søk på *Inver Stone* i *Googles* database.²¹⁰ Inversteinen har på sin side en mye lengre historie enn Dinnisteinene, som første gang ble dokumentert løftet på 1860-tallet, hvor man mener Inversteinen første gang ble brukt som manndomsstein så tidlig som på 1700-tallet, med fortellinger som kan tyde på at steinen var brukt som klanstein før dette.²¹¹

Figur 3 *Inver Stone* total lifts pr Year

²⁰⁸ Tabell 6 Dinnie stones Men vs Women lifters

²⁰⁹ Slik det ble nevnt over: under artikkler, (sett inn hyperlink)

²¹⁰ Figur 8

²¹¹ Jeck, S., & Martin, P. (1996). *Of Stones and Strength*. IronMind Enterprises.

<https://books.google.no/books?id=EYpGAAAACAAJ>

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

Grafen over ²¹²viser en utvikling i antallet løftere med den samme typen hopp som man kunne se i grafen for Dinnisteinene²¹³. På samme tid er ikke utviklingen like overveldende som for Dinnisteinene, da Inversteinen ikke har den samme lange perioden med nedskrevne løftelister. Grafen viser fordi om et tilsvarende hopp i antallet løftere i 2017 som Dinnisteinene hadde, det er dermed mulig å anta at steinenes omtale i *Stoneland*,²¹⁴ som kom ut i desember 2016, hadde en direkte innvirkning på antallet løftere pr år. Videre er steinen også bruk som en del av *Highland Games* lekene i *Braemar*, uten at løftene i konkurranse er direkte forbundet med manndomsprøven å løfte steinen, samtidig viser dette at det antageligvis er flere som har løftet steinen, enn det løftelistene viser. Selv i moderne tid, i denne konteksten betyr det etter 1950, kan det tenkes at mange har løftet steinene som uten at de er registrerte. Spesielt siden eieren av Inversteinen June Richards flere ganger har forpaktet bort ansvaret for steinen til *Braemar Highland Game Association*.²¹⁵

Nasjonalitet

Inversteinens status som løftestein i internasjonal kontekst kan tenkes å ha blitt etablert i 1979 da *William (Bill) Kazmaier* besøkte Skottland i forbindelse med *World Stronges Man* konkurransen, og presset Inversteinen over hodet.²¹⁶ 1979 var også året *Bill Kazmaier* første gang var med i konkurransen for tittelen verdens sterkeste mann, hvor han kom på tredje plass. Dette er også året for *Dr. Terry og Jan Todds* reise i Skottland, i følge med *Kazmaier*, som også er første året en kvinne løftet Dinnisteinene, slik at i løpet av året 1978-79 kom de første langveis reisende for å delta i den skotske steinløftertradisjonen.²¹⁷

²¹² Figur 3 Inver Stone total lifts pr Year

²¹³ Figur 1 Dinnie stones total lifts pr Year

²¹⁴ Samson, T. (2016). *Stoneland* [Dokumentary]. R. Fitness; Rouge.

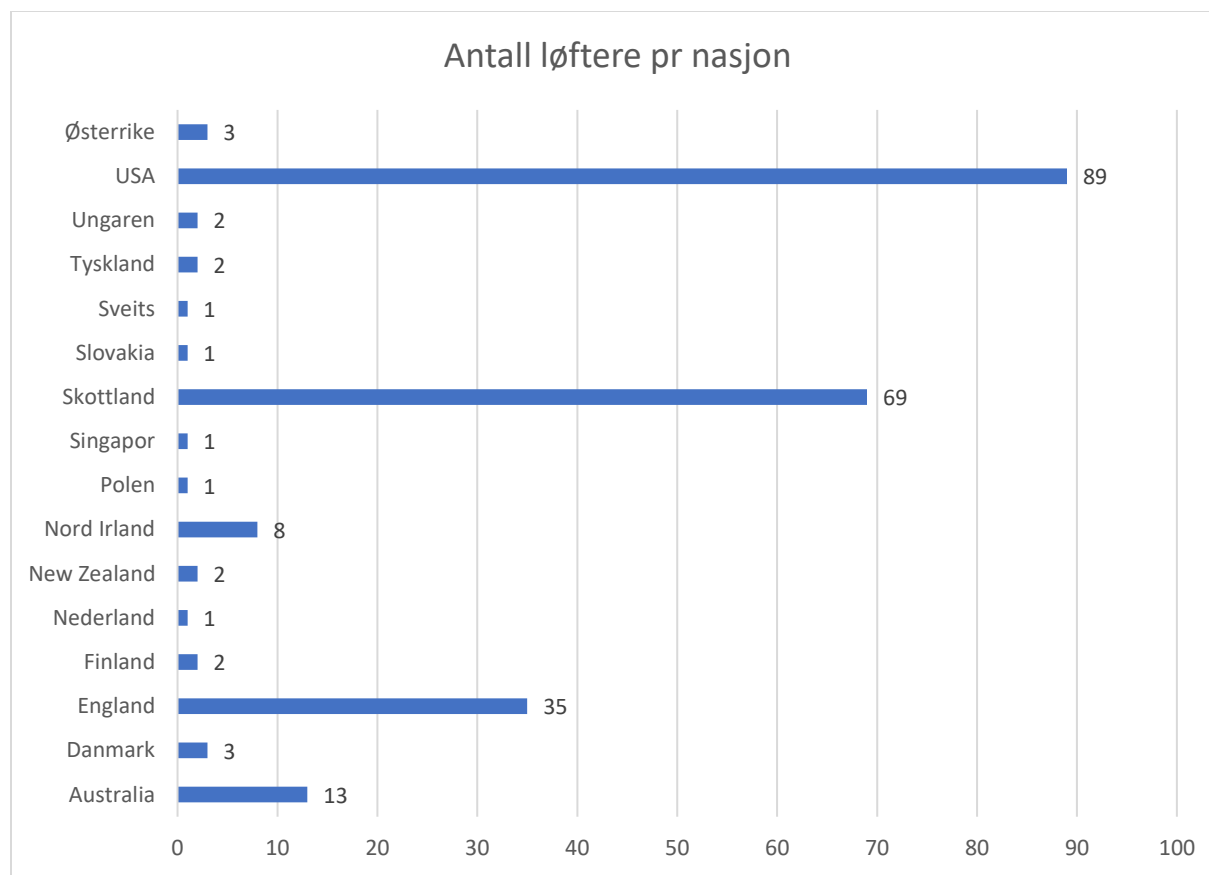
<https://www.youtube.com/watch?v=MhQINwxn5oo&t=201s>

²¹⁵ Brewster, M., Connell, J., & Page, S. J. (2009). The Scottish Highland Games: evolution, development and role as a community event. *Current Issues in Tourism*, 12(3), 271-293. <https://doi.org/10.1080/13683500802389730>

²¹⁶ Jeck, S., & Martin, P. (1996). *Of Stones and Strength*. IronMind Enterprises.

<https://books.google.no/books?id=EYpGAAAACAAJ>

²¹⁷ Vedlegg 7

Figur 4 Inver stones lifters nationality

Grafen²¹⁸ viser også at det i nyere tid er flest personer født utenfor De britiske øyer som har løftet Inversteinen med bare 104 av de totalt 233 personene som har løftet den siden 2004. Av nasjonaliteter er det flest amerikanere som har løftet steinen med hele 89 personer som har klar bragden siden 2004, mot 69 løftere fra Skottland og 35 løftere fra resten av de britiske øyer. Dette kan tyde på at det er en langt større interesse for denne steinen utenfor de britiske øyer, enn det for eksempel Dinnisteinene har. Samtidig er Inversteinen formet annerledes enn Dinnisteinene, noe som i utgangspunktet gjør den til en vanskeligere enkelt stein å løfte, samtidige som totalvekten av den er nesten 200kg lettere enn Dinnisteinene. Utformingen av Inversteinen, som en naturlig rund granitt stein, gjør at den likner mer på Atlassteinene som brukes i Strongmankonkurranser. Med en vekt på 118kg²¹⁹ er Inversteinen i Strongman sammenheng en relativt lett stein sammenlignet med konkurransesteinene som blir brukt i *Worlds Strongest Man*-konkurransen.²²⁰ Dette kan tenkes at det gjør det lettere for mulige løftere å trene på å løfte Inversteinen fremfor Dinnisteinene.

Trenden for Inversteinen er dermed på mange måter den samme som for Dinnisteinene, ved at det er gradvis flere personer som ønsker å løfte steinene, samt at det er flere utenlandske løftere som har klart bragden fremfor britiske løftere. Dette kan igjen vise til en overgang mellom tradisjonelle skotske

²¹⁸ Figur 4 Inver stones lifters nationality

²¹⁹ Vedlegg 16

²²⁰ <https://www.theworldsstrongestman.com/events/atlas-stones/> 16/08/2021

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett
Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

styrkeritualer og en innlemmelse i det mer internasjonale styrkekulturelle miljøet. Samtidig er viser tallene at det er flest amerikanere som forsøker, og som lykkes med å løfte steinene, selv om det er overlappende navn på løftere for både Dinnie- og Inversteinen, er det fortsatt en betydelig mengde enkeltindivider som klarer prøvestykket.

Denne overvekten av amerikanere kan ha flere årsaker, det kan handle om antallet amerikanere som driver med spesifikke typer styrketrening som har overførbare kvaliteter med steinløfting. Det kan også handle om etterkommere av utvandrede skotter som ønsker å delta i forfedrenes kulturarv, gjennom å besøke forfedrenes opphavsområde og delta i tradisjoner og ritualer i lokalmiljøet. Videre kan det være en kombinasjon av disse, med at det er en overrepresentasjon av amerikanske styrkeatleter med skotske aner som velger å delta i steinløfting²²¹, og at det gjennom promotering og popularisering gjennom Strongman og dokumentarfilmen *Stoneland* har nådd en større gruppe i USA og Canada, enn Europa eller Skottland.²²²

Det kan også handle om en manglende vilje i det skotske folket i å bevare alle aspektene ved klankulturen og at steinløfting vil havne på siden av *Highland Games*, da flere av de tradisjonelle manndomssteinene er innlemmet i disse konkurransene allerede²²³. Slik at steinløfting som en egen del av klankulturen og kulturarven,²²⁴ ikke alene er tilstrekkelig til å skape et behov for bevaring.²²⁵

Kjønn

Om det er forskjell mellom kvinner og menn er et spørsmål som må besvares utenfor omfanget til denne oppgaven. Samtidig har kvinner og menn forskjellige plasser innenfor ritualer og tradisjoner styrt av kulturelle minner og kulturarv. I dagens samfunn er de mulige forskjellene mellom menn og kvinner forvist til gråsoner, og svaret på hvilke forskjeller som fortsatt eksisterer, om det er noen i det hele, må som sagt besvares andre steder.

I steinløfting er det en forskjell mellom menn og kvinner på et tradisjonelt historisk nivå. Ved noen *Highland Games* kan man fortsatt se den historiske inndelingen mellom menn og kvinner, utfra hvilke øvelser de forskjellige kjønnene tradisjonelt sett har konkurrert. I dag er disse kjønnsbestemte konkurransene mer åpne og både menn og kvinner deltar i både styrketevlinger og i ferdighetskonkurranser.²²⁶

Under klientiden for det skotske høylandet var lekene en del av manndomsprøvene, en form for proxy krigføring hvor klanene kunne konkurrere mot hverandre uten å gå til formell krig. Lekene skal ifølge

²²¹ Ray, C. (2001). *Highland heritage: Scottish Americans in the American South* (Vol. null).

²²² Donaldson, E. A. (1986). *The Scottish Highland Games in America* (ibid.).

²²³ Brewster, M., Connell, J., & Page, S. J. (2009). The Scottish Highland Games: evolution, development and role as a community event. *Current Issues in Tourism*, 12(3), 271-293. <https://doi.org/10.1080/13683500802389730>

²²⁴ Stewart, M. (2016). The Decline of Scottish Clans. *the ascendant historian*, 3(2), 7-22. <https://journals.uvic.ca/index.php/corvette/article/view/15630>

²²⁵ Jarvie, G. (1991). *Highland Games: The making of the myth* (Vol. null).

²²⁶ Brewster, M., Connell, J., & Page, S. J. (2009). The Scottish Highland Games: evolution, development and role as a community event. *Current Issues in Tourism*, 12(3), 271-293. <https://doi.org/10.1080/13683500802389730>

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett
Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

tradisjonen ha oppstått på 1100-tallet under Malcom III som en del av utvelgelsen av hans personlige hird.²²⁷ Steinløfting skal på dette tidspunktet ha vært en av manndomsprøvene lokale gutter måtte igjennom for å bli ansett som en av klanens krigere, og et fullverdig medlem av de voksnes rekker. Videre skal steinløfting også ha vært en øvelse for å finne hvilke av mennene i klanen som skulle sendes til lekene, slik at klanen hadde best mulig sjanse til å vinne heder og ære.²²⁸

Steinløfting og høylandslekene eksisterer dermed med en felles funksjon på forskjellig nivå, hvor steinløfting er koblet til lokale klantradisjoner og lekene er knyttet opp til regionale og nasjonale tradisjoner. Samtidig er det først i nyere tid at kvinner fikk en plass i lekene²²⁹, og i enda nyere tid at kvinner begynte å løfte på de skotske manndomssteinene.²³⁰

Inver Stone antall kvinner	Inver Stone antall menn
0	233

Tabell 5 Inver Stone Men vs Women lifters

Dinnie Stones antall kvinner	Dinnie Stones antall menn
6	170

Tabell 6 Dinnie stones Men vs Women lifters

I Tabell 5 Inver Stone Men vs Women lifters og Tabell 6 kan man se forskjellen i løfterdeltagelse mellom menn og kvinner for Dinnie- og Inversteinene. Med henholdsvis 0 av 233 løftere som er kvinner for Inversteinen, og 6 av 176 løftere som er kvinner for Dinniesteinene. Disse tallene er hentet ut fra løftelistene gjennom en manuell gjennomgang av navnene på hver enkelt løfter, slik at det kan være noen kilder til feilinformasjon i dataene som er samlet inn.

Men selv med muligheter for en feilmargen i datamaterialet knyttet til tabellene over,²³¹ er det fortsatt bare 6 kvinner som har løftet Dinniesteinen og ingen som har løftet Inversteinen frem til 2019, av de totalt 409 løfterne registrert i løftelistene for de respektive steinene, 2% av løfterne er dermed kvinner. Hva kan disse tallene fortelle oss? Først og fremst forteller det oss at menn er mer tilbøyelige til å delta i styrkeprøver, samtidig vil omtalen av kvinners prestasjoner i de samme styrkeprøvene være bedre publiserte enn menns. Dette kan være fordi det er så få kvinner som deltar, eller det kan være at det er mer spektakulært at kvinner klarer å hevde seg i de samme styrkeprøvene som menn. Om man tar utgangspunkt i IPF²³² og IWF,²³³ som de eneste to styrkeidrettsforbundene godkjent av både WADA²³⁴ og

²²⁷ Jarvie, G. (1991). *Highland Games: The making of the myth* (Vol. null).

²²⁸ Colquhoun, I., & Machell, H. (1927). *Highland gatherings* (ibid.).

²²⁹ Brewster, M., Connell, J., & Page, S. J. (2009). The Scottish Highland Games: evolution, development and role as a community event. *Current Issues in Tourism*, 12(3), 271-293. <https://doi.org/10.1080/13683500802389730>

²³⁰ Todd, T. C. (2016). Thoughts of a Stonelover [kronikk]. *Iron Game History*, 14(1).

<http://www.thedinniestones.com/Articles%20of%20Interest/Thoughts%20of%20a%20Stonelover%20.pdf?ie=UTF8&qid=1479506862&sr=8-1&keywords=donald+dinnie>

²³¹ Tabell 5 og Tabell 6

²³² <https://www.powerlifting.sport/> 16/08/2021

²³³ <https://iwf.sport/> 16/08/2021

²³⁴ <https://www.antidoping.no/internasjonalt/wada> 16/08/2021

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett
Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

IOC,²³⁵ kan man se at rekordene for kvinner i de forskjellige vektklassene og i de forskjellige øvelsene er som følger²³⁶:

Øvelse/Vektklasse	-43kg	-47kg	-52kg	-57kg	-63kg	-69kg	-76kg	-84kg	+84kg
Knebøy	108kg	116kg	138kg	160kg	160kg	150kg	169kg	182,5kg	262,5kg
Benkpress	65,5kg	68,5kg	110,5kg	102,5kg	98kg	95kg	112kg	115kg	120kg
Markløft	136kg	145,5kg	155,5kg	157,5kg	190kg	190kg	205kg	196kg	238kg

Tabell 7 IPF kvinne rekorder²³⁷

Øvelse/Vektklasse	-45kg	-49kg	-55kg	-59kg	-64kg	-71kg	-76kg	-81kg	-87kg	+87kg
Rykk	85kg	96kg	102kg	110kg	117kg	117kg	124kg	127kg	132kg	148kg
Støt	108kg	119kg	129kg	140kg	145kg	152kg	156kg	158kg	164kg	187kg

Tabell 8 IWF kvinne rekorder²³⁸

For Dinniesteinene er den samlede vekten av dem på over 300kg²³⁹ og vekten av Inversteinen er på 118kg.²⁴⁰ Utfra verdensrekordene over er det da bare en begrenset andel av disse kvinnene som kan løfte steinene med utgangspunkt i vekt alene. Videre viser metastudien gjennomført av *Hindle et al.*²⁴¹ at rent biomekanisk er steinløfting en av de vanskeligste og hardeste løftene å gjennomføre i idretten *Strongman*, der det løftes Atlassteinen som er uniforme i utforming, og hvor utøverne har lov å bruke klister og andre hjelpemidler for å få bedre grep på steinen. Dette utelukker på ingen måte at kvinner er i stand til å løfte steinene, noe det er flere beviser på, samtidig kan det antas at Inversteinen, på grunn av utformingen, og Dinniesteinene, på grunn av vekten, er noen av de mer utfordrende steinene å løfte av de tradisjonelle løftesteinene. Samtidig ser vi også at i styrkeidrettsforbund utenfor IOC og WADA er det kvinner som løfter mer enn i disse føderasjonene. Om man tar utgangspunkt i amerikanske styrkeløftføderasjoner ser man at det er en håndfull kvinner som har over 300kg i øvelsen markløft, som er den øvelsen innen styrkeløft som har best overføringsverdi til løfting av Dinniesteinene.²⁴²

Samtidig er det bare ett av navnene på denne rangeringen over styrkeløftere som samsvarer med noen av navnene i løftelistene knyttet til Dinniesteinene, Dr. Jan Todd som var første kvinne til å løfte steinene i

²³⁵ <https://olympics.com/ioc/overview> 16/08/2021

²³⁶ I kildene for noen av disse tabellene er noen av rekordene registret som world standard, enten er rekorden satt utenfor godkjent konkurranse. Eller vektklassen er endret grunnet utbredt dopingbruk blant utøverne i den tidligere vektklassen.

²³⁷ <https://www.powerlifting.sport/championships/records> 16/08/2021

²³⁸ https://iwf.sport/results/world-records/?ranking_curprog=current&ranking_agegroup=Senior&ranking_gender=w 16/08/2021

²³⁹ Vedlegg 12

²⁴⁰ Vedlegg 16

²⁴¹ Hindle, B. R., Lorimer, A., Winwood, P., & Keogh, J. W. L. (2019). The Biomechanics and Applications of Strongman Exercises: a Systematic Review. *Sports Medicine - Open*, 5(1). <https://doi.org/10.1186/s40798-019-0222-z>

²⁴² <https://www.openpowerlifting.org/rankings/unlimited/women/by-deadlift> 16/08/2021

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

1979²⁴³, hun hadde også en verdensrekord i markløft på 215kg i 1980, som er en 381 plass i dagens rangering.²⁴⁴ Samtidig er rekordløftet til Todd i markløft på 215kg over 100kg mindre enn den samlede vekten av Dinniesteinene, noe som gjør det mulig å spekulere i at om man har de rette biomekaniske proporsjonene for steinløfting er det mulig å løfte mer vekt innenfor denne styrketradisjonen enn det, det er mulig å gjøre innen konvensjonelle styrkeidretter.²⁴⁵ Den manglende overlappingen mellom kvinner som hevder seg innen styrkeidretter og styrketradisjonene kan dermed kanskje forklare gjennom biomekaniske forskjeller mellom disiplinene, der proporsjonene som gjør en atlet god i styrkeidretter ikke nødvendigvis tillater den samme atleten noen fordeler i steinløfting.²⁴⁶

Denne manglende overlappingen mellom styrkeidretter og styrkeprøver er ikke den samme blant menn, hvor flere styrkeløftere, Highland Games- og Strongmanvinnere har løftet både Dinniesteinene og Inversteinen, som blant kvinner, noe som tilsier at det kan handle om mindre biomekaniske forskjeller mellom mannelige atleter innen de forskjellige styrkedisiplinene nevnt over. Det kan også handle om at menn i styrkemiljøet legger større vekt på det å være sterkest og inneha høyest plass i hierarkiet av sterke menn.

Popularitet i dag

Ifølge Google Trends egen beskrivelse av hvordan deres system fungerer, er en verdi av 100 punktet hvor søkeuttrykket hadde høyest popularitet, mens en verdi av 0 er en mangel på data. Alle verdier mellom disse to ytterpunktene vil være normal tilstand. Et problem med hvordan Google Trends presenterer sin egen data er at måten Google henter inn data på, hvor det er spesifikke søkeuttrykk som vektlegges, slik at det er forskjellige resultater mellom *Stonelifting*, *Stone Lifting* og *Scottish stone lifting*. Det vil dermed også være variasjoner i om søker har stavet søkeuttrykket korrekt, eller om det er lokale varianter av bestemte ord som vektlegges eller søkes på. I Skottland brukes begrepet *Stane* og *Stein* om løftesteinene fremfor det engelske *Stone*. Lokale varianter eller forskjeller i hvordan søkeuttrykk formuleres vil dermed være med på å vanskelig gjøre innhenting av data.

Med bakgrunn i økningen løftere som deltar i steinløfting som Figur 1 og Figur 3 viser, med den antatte forklaringen at populariteten for styrkeprøven steinløfting har fått et løft etter publiseringen av dokumentarfilmen *Stoneland*. Den samme økningen i popularitet burde være synlig innenfor søkemotordata innhentet fra *Google*.

²⁴³ Todd, T. C. (2016). Thoughts of a Stonelover [kronikk]. *Iron Game History*, 14(1).

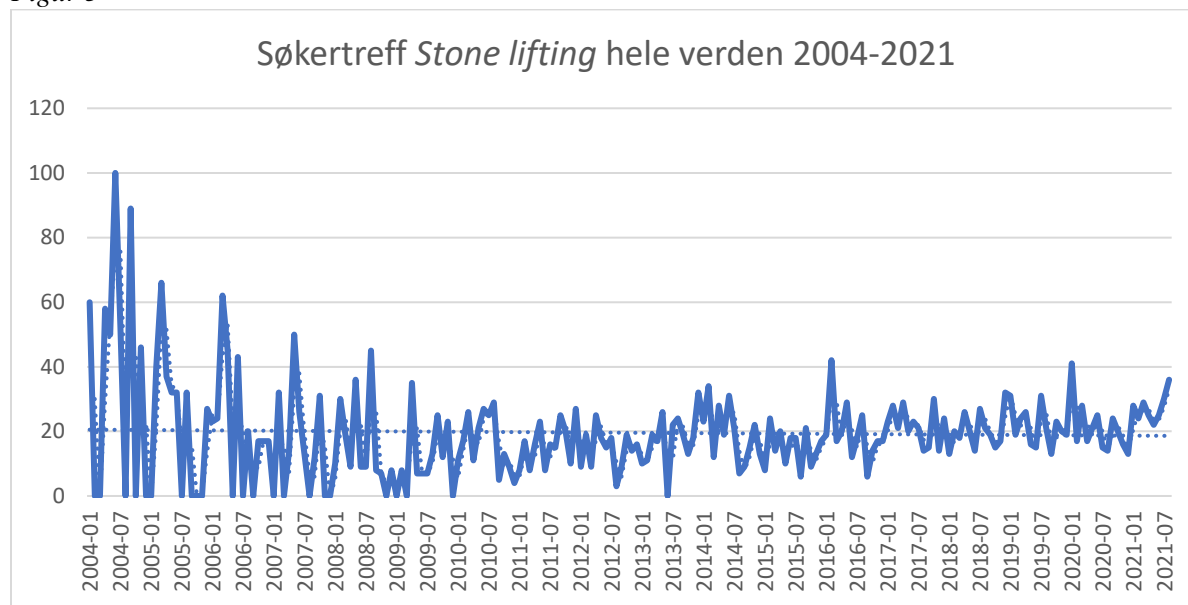
<http://www.thedinniestones.com/Articles%20of%20Interest/Thoughts%20of%20a%20Stonelover%20.pdf?ie=UTF8&qid=1479506862&sr=8-1&keywords=donald+dinnie>

²⁴⁴ <https://www.openpowerlifting.org/rankings/unlimited/women/by-deadlift> 20/08/2021

²⁴⁵ O'Reilly, M. A., Whelan, D. F., Ward, T. E., Delahunt, E., & Caulfield, B. M. (2017). Classification of deadlift biomechanics with wearable inertial measurement units. *Journal of biomechanics*, 58, 155-161.

²⁴⁶ Gotshalk, L. (1984). Sports performance series: Analysis of the deadlift. *Strength & Conditioning Journal*, 6(6), 4-9.

Figur 5

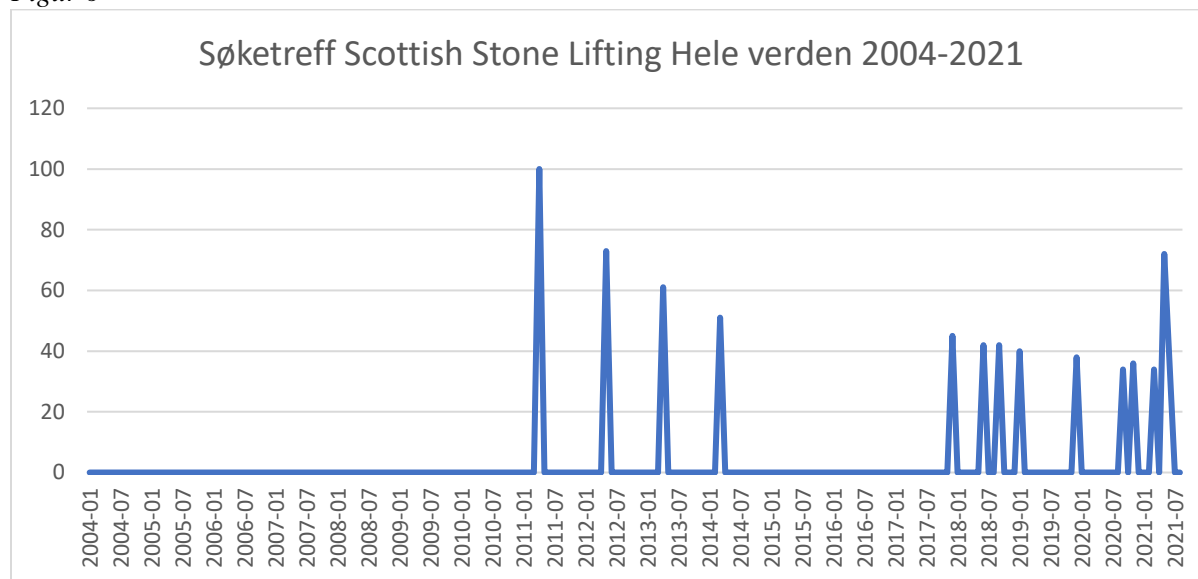

Figur 5

Grafen²⁴⁷ over viser søketrendene knyttet til søkemotortrykket *Stone Lifting* med data basert på søketreff og søkeuttrykk fra hele verden. I denne grafiske fremstillingen representerer en verdi av 100 det punktet i tid hvor søkemotortrykket hadde høyest popularitet, mens en verdi av 50 vil være halvparten så populært, og 0 vil være perioder uten tilstrekkelig data til en grafisk fremstilling. I Figur 5 ser man at søkemotortrykket *Stone Lifting* hadde størst popularitet i juni 2004, mens det etter dette har en relativ verdi på 25. I løpet av perioden januar 2016 til juli 2021 er det flere punkter hvor den lineære trendgrafene viser verdier over 30, noe som viser til en relativ økning på en verdi av 5. Med siste punktet for grafen i august 2021 med en verdi av 36, er det mulig å anta at det er en økning i populariteten av søkemotortrykket. Denne økningen i bruken av søkemotortrykket *Stone Lifting* kan tyde på en økende interesse for denne typen styrkeprøve. Det kan også forklares med at flere mennesker leter etter alternative måter å trene styrke på da treningssentre flere steder i verden har vært stengt på grunn av restriksjoner knyttet til Covid-19, siden mars 2020. Samtidig viser også grafen at det i januar 2017, januar 2018 og januar 2019 var økninger på antallet søk for søkemotortrykket *Stone Lifting* disse toppene i grafen sammenfaller med perioden for publiseringen av *Rogue Fitness* sine dokumentarfilmer om tradisjonell steinløfting i Europa i desember årene før.

²⁴⁷ Figur 5

Figur 6

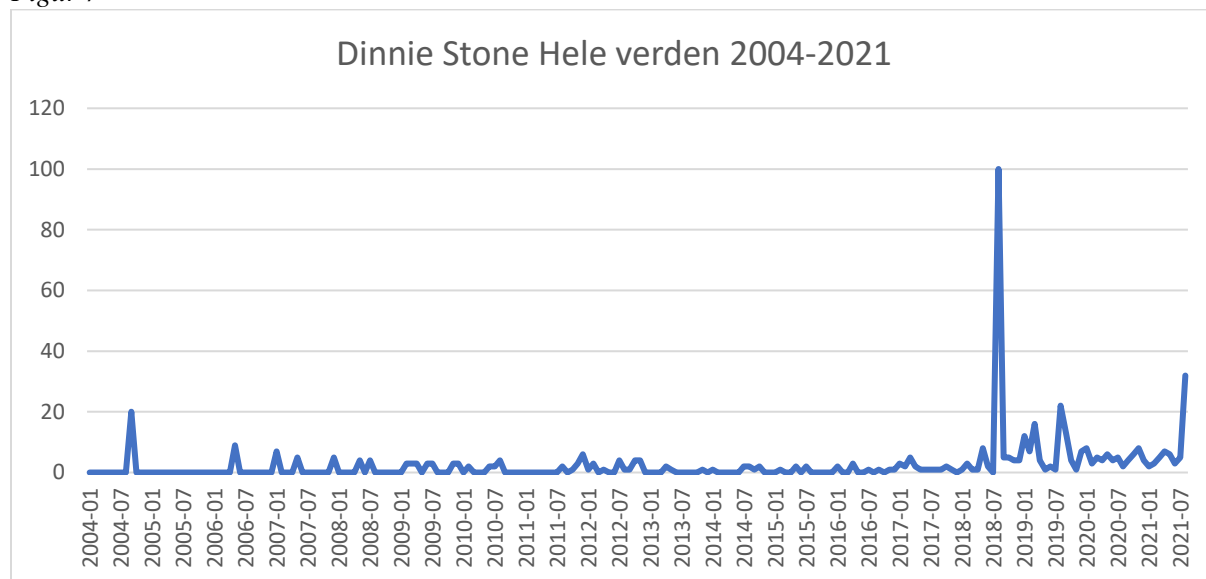
Figur 6

Figur 6 viser tilsvarende resultater som Figur 5, med lik fordeling av verdier mellom 0 og 100 i søkepopularitet. I Figur 6 er det søkemotoruttrykket *Scottish Stone lifting* som er undersøkt, utfra trendlinjen i grafen er det første punktet av interesse april 2011 hvor uttrykket har høyest popularitet, videre er det flere høydepunkter for grafen med verdier over 50 i perioden mellom juni 2012 og august 2021. I den samme perioden er det også store perioder hvor verdien av grafen er tilnærmet 0, noe som kan forkomme om datapunktene for grafen ikke er fullstendige, eller det er manglende datagrunnlag til de forskjellige punktene på grafen. Det kan også forklares med at det i denne perioden har vært enkelt punkter med stor interesse for skotsk steinløfting etterfulgt av normal tilstand hvor interessen på innenfor et globalt bilde er omtrent 0. På lik linje som i Figur 5 er det en økning i interessen for søkemotoruttrykket som sammenfaller med utgivelsen av *Rogue Fitness* dokumentarfilmene. Dette sammen med en større tetthet av toppunkter i grafen i perioden desember 2017 til august 2021, kan hinte til en økning innen interessen for steinløfting. Det kan også i perioden mars 2020 til i dag forklares på samme grunnlag som den tilsvarende økningen vist i Figur 5. Med at personer i *lockdown* ser etter alternative metoder å bedrive styrketrening som ikke krever tilgang til et kommersielt treningssenter.²⁴⁸ Samtidig er ikke nødvendigvis dette en god forklaring, om to søkemotoruttrykk som omhandler samme tema har tilsvarende økning i en sammenfallende periode, kan det også hende at den økte interessen på global skala knyttet til det aktuelle temaet.²⁴⁹

²⁴⁸ Figur 6

²⁴⁹ Preis, T., Moat, H. S., & Stanley, H. E. (2013). Quantifying Trading Behavior in Financial Markets Using Google Trends. *Scientific Reports*, 3(1), 1684. <https://doi.org/10.1038/srep01684>

Figur 7

Figur 7

For søkemotoruttrykket *Dinnie Stone*, er trendgrafene som er hentet ut fra samme database med samme metode som Figur 5, Figur 6 og Figur 8. Med den samme strukturen for verdibasering innenfor trendlinjens grafiske fremstilling. Figur 7 er også den grafen med mest overaskende resultat i trendlinjen hvor de andre grafene som viser søkemotoruttrykks popularitet når søkemotoruttrykkene høyeste popularitet relativt tidlig eller mot midten av perioden mellom 2004 og 2021. For Figur 7 er trenden annerledes hvor en søkerverdi av 100, det punktet søkemotoruttrykket har høyest popularitet og bruk, er størst så sent som i august 2018. Denne sene trendtoppen kan ses som et resultat av *Rogue Fitness's* markedsføring av Dinniesteinene,²⁵⁰ som en del av en utstyrsavtale med *Arnold Sports Festival* for konkurransen *Arnold Strongman Classic* hvor også *Stark Center* er en samarbeidspartner for planlegging av øvelser og utfordringer i konkurransen. I desember 2018 slipper også *Rogue Fitness* den siste dokumentarfilmen i deres serie om steinløfting i Europa med tittelen *Fullsterkur*, som omhandler steinløfting på Island.²⁵¹ Året etter i 2019 blir også de første steinløfterøvelsene introdusert i *Arnold Strongman Classic*, med et løft for avstand av en replikasjon av den Islandske *Husafellsteinen*. Samme året er også *Stone to Shoulder* en av øvelsene i konkurransen som kan minne om en replikasjon av Inversteinen.²⁵² På dette punktet har antagelig interessen for steinløfting i styrkemiljøene over hele verden nådd sitt toppunkt, noe toppene i de andre grafene også kan tyde på. Dermed er det ikke lenger nok for de interesserte å finne ut mer om steinløfting generelt, men viktig å lære mer om de spesifikke stenene. Da det tilsynelatende er en sjanse for at styrkeatleter som deltar i konkurranser hvor *Rogue* og *Stark Center* er involvert er det sannsynlig at Dinniesteinene eller andre skotske løftesteiner er representerte enten som replikasjoner eller i form av de faktiske steinene, noe som skjedde under *Arnold Strongman Classic* og *Rogue Record Breakers* i 2020²⁵³, hvor Dinniesteinene var en del av begge konkurransene.²⁵⁴ Videre viser

²⁵⁰ <https://www.facebook.com/roguefitness/videos/10156773791184460/> 17/08/2021

²⁵¹ Fullsterkur.

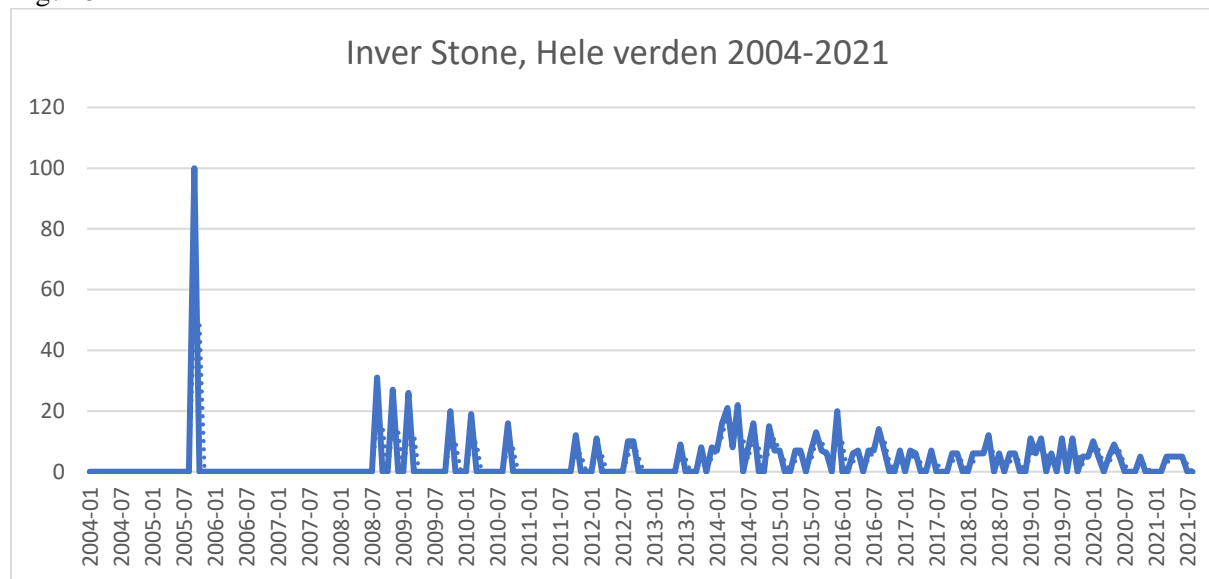
²⁵² <https://www.roguefitness.com/theindex/event/2019-arnold-strongman-classic> 17/08/2021

²⁵³ <https://www.arnoldsportsfestival.com/sports-and-events/strength-sports/record-breakers/> 17/08/2021

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

også trendgrafene det samme utviklingskurven for 2021 som for Figur 5 og Figur 6, som igjen kan vise en økende interesse for styrkeprøven på verdensbasis.

Figur 8

Figur 8

Figur 8 viser søkemotorresultater og søkertrender for søkemotoruttrykket *Inver Stone* på global skala i perioden 2004 til 2021, innenfor den samme perioden er også den sammenfallende løftelisten for *Inver Stone*, som inneholder alle løfterne av steinen mellom 2004 og 2019. Igjenom de samme fordelingen av verdier som de foregående Figurene, beskrevet i paragrafen knyttet til Figur 5. I grafen presentert i Figur 8 ser man at toppunktet og eneste punktet i trendlinjen med en verdi over 40, allerede er i september 2005. Etter dette toppunktet er gjennomsnittsverdien for treffene for søkemotoruttrykket *Inver Stone* under 25 i hele den resterende perioden, med små topper over gjennomsnittet i 2007, 2008 og 2009, mens den resterende grafen viser vridere under 20. Dette viser helt klart at søkeinteressen for Inversteinen er lavere enn de andre søkemotoruttrykkene gjennom hele perioden som er dekket fra januar 2004 til august 2021. Det er heller ingen av de tilsvarende trendene sett i Figur 5 og Figur 6, hvor det var klare topper knyttet til perioden rundt utgivelsen av *Rogue Fitness*'s dokumentarfilmer. Dette kan stamme fra manglende kjennskap til de individuelle steinene hos søkeren. Siden Inversteinen er den mest løftede steinene som er omtalt i dette prosjektet, er det også den steinen som er minst omtalt i dokumentarfilmen *Stoneland*.²⁵⁵ Dette sammen med det faktum at Dinnisteinene har en dedikert interessegruppe tilknyttet steinene og markedsføringen av dem gjennom sosial medier og sin egen plattform.²⁵⁶ Kan det tenkes at Inversteinen har falt utenfor de uinnviddes søkelys og at det er først etter man har virkelig begynt å interessere seg for

²⁵⁴ <https://www.roguefitness.com/theindex/wp-content/uploads/2020/02/RRB-Event-5.pdf> 17/08/2021

²⁵⁵ Jeck, S., & Martin, P. (1996). *Of Stones and Strength*. IronMind Enterprises.
<https://books.google.no/books?id=EYpGAAAACAAJ>

²⁵⁶ <http://www.thedinnistones.com/> 16/08/2021

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett
Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

steinløfting at man oppdager de mindre omtalte steinene.²⁵⁷ Samtidig er dette en lite trolig forklaring da Inversteinen er en av de mer kjente steinene utfra sin vekt og utforming, i det minste innenfor steinløftermiljøet.²⁵⁸ Inversteinene er også den steinen med flest utenlandske løftere i forhold til antallet suksessfulle løftere hvor hele 48% ikke er født på de britiske øyer.

Økende interesse

For de resterende søkemotoruttrykkene:

- *Stonelifting*
- *Clach Cuid Fir*
- *Historic Stone lifting*

er det ikke tilgjengelig tilstrekkelige mengder data for å kunne fremstille noen trendgraf, via *Google Trends* interaktive database.

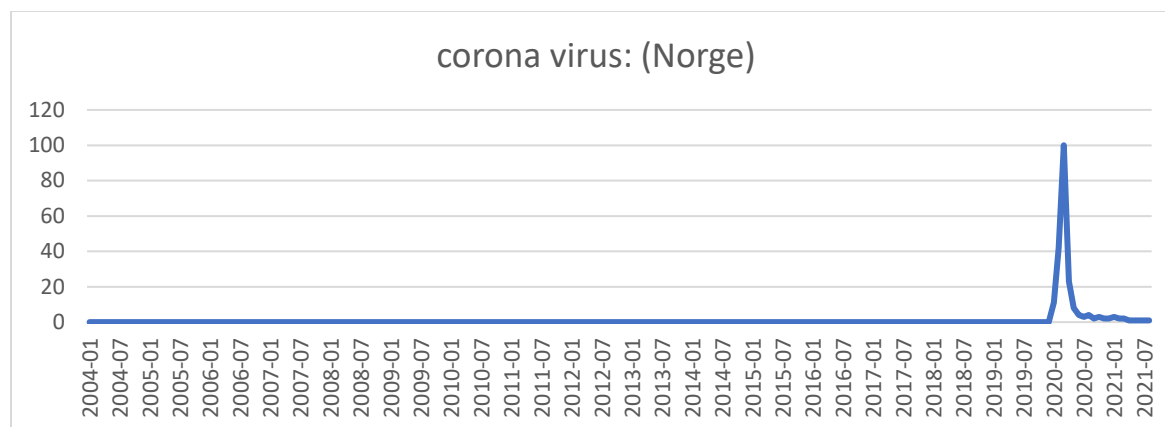
Selv med manglende resultater fra disse tre søkemotoruttrykkene viser fortsatt de resterende fire figurene: Figur 5, Figur 6, Figur 7 og Figur 8, en utvikling for interessen av steinløfting på verdensbasis. Trendgrafene viser også at etter utgivelsen av dokumentarfilmene produsert i samarbeid med *Rogue Fitness* og *Stark Center* har interessen økt for alle de forskjellige søkemotoruttrykkene. Selv om trendgrafene ikke viser det totale antallet søkerresultater eller et bestemt antall søk som representerer de forskjellige verdiene, er det fortsatt mulig å si noe om de generelle trendene for interesse. Om man ser på hvordan denne typen data brukes innen finans²⁵⁹ eller til sporing av sykdomsutbrudd²⁶⁰ så brukes denne typen data for å gi et inntrykk av sanntidsinteressen til en bestemt gruppe eller befolkning. Samtidig kan man bruke de samme datasettene til å se på globale trender i finans eller for bestemte sykdommer som vist i grafene under.

²⁵⁷ Craige, C. (2017, 31 mars 2017). Musclemann Martin's got 11million worldwide fans. *The Northern Scot*, 1. <https://www.northern-scot.co.uk/news/video-musclemann-martins-got-11-million-worldwide-fans-143253/>

²⁵⁸ Crawford, A. M. J. C. A. B. (2018). *Stonelifting: An Ancient Test of Strength Revived*. PENGUIN RANDOM HOUSE SOUTH AFR. <https://books.google.no/books?id=bcxYvQEACAAJ>

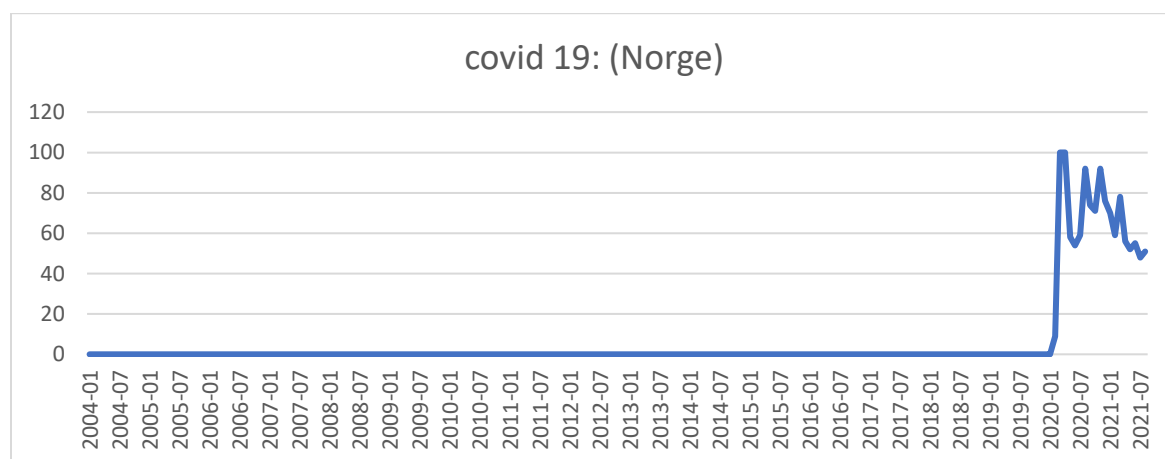
²⁵⁹ Preis, T., Moat, H. S., & Stanley, H. E. (2013). Quantifying Trading Behavior in Financial Markets Using Google Trends. *Scientific Reports*, 3(1), 1684. <https://doi.org/10.1038/srep01684>

²⁶⁰ Carneiro, H. A., & Mylonakis, E. (2009). Google Trends: A Web-Based Tool for Real-Time Surveillance of Disease Outbreaks. *Clinical Infectious Diseases*, 49(10), 1557-1564. <https://doi.org/10.1086/630200>

Figur 9 Corona

I grafen over ser man utviklingen for søkemotoruttrykket *Corona virus* i Norge mellom 2004 og 2021, hvor det tydelig kommer frem at toppen av interessen for søkeuttrykket er i mars 2020. Et tidspunkt som sammenfaller med de første tilfellene i Norge og begynnelsen på den nasjonale dugnaden knyttet til utbruddet av *Covid-19*.²⁶¹

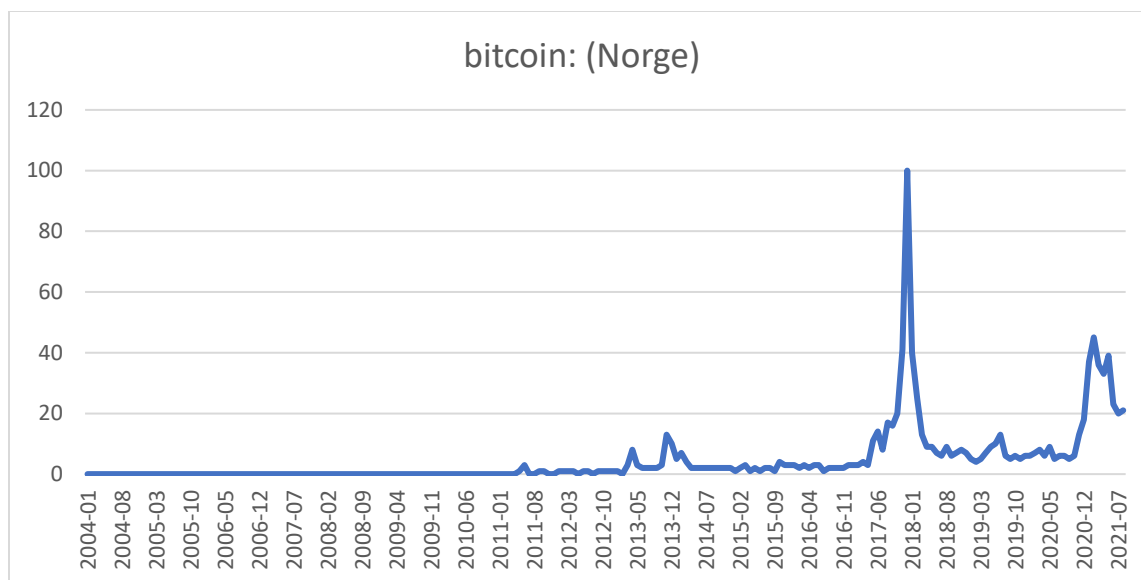

Figur 10 Covid19

Samtidig viser Figur 10 en rask endring i hvilke søkemotoruttrykk som brukes om sykdommen *Sars cov-2*. Da det var en endring i hvordan sykdommen ble omtalt på i media og fra helsepersonell, noe som fører til at et mer klinisk korrekt uttrykk brukes av en større del av befolkningen som søker etter informasjon gjennom *Google* sin søkemotor.

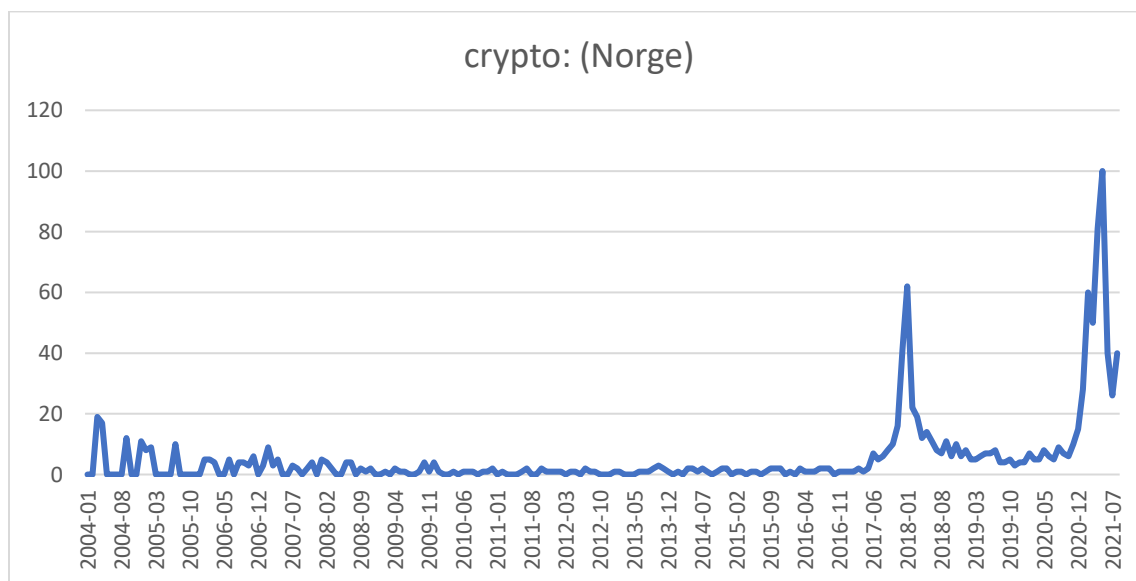
261

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett
Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

Figur 11 Bitcoin

Den samme trenden kan man også følge innenfor finans verdenen med den økende interessen for søkeuttrykket *Bitcoin* i desember 2017, hvor verdien av kryptovaluta var på toppen.

Figur 12 Crypto

Videre i grafen knyttet til Figur 12 ser man at søkemotoruttrykket endres, med at flere mennesker fatter interessen for investeringsmulighetene som kryptovaluta bøl på.

Disse trendgrafene viser vår kollektive interesse for enkelte emner, produkter eller tjenester. Ved å analysere og studere disse får finansanalytikere og helsepersonell en gylden mulighet til å spore trender i sanntid. En tilnærmet lik metode kan derfor også benyttes i de humanistiske fagene for å se den globale interessen for fenomener som studeres eller det skrives om. På en side kan dette føre til at forskning på enkelte emner kan gjøres mer relevant til den dagsaktuelle interessen i den generelle befolkningen. Samtidig kan den samme metoden føre til en endring i hvilke temaer det velges å forske på, da det er en mulighet for at forskning kan tilrettelegges for å følge trendene i befolkningen.

I minnebruk kan denne typen trendanalyse fortelle forskere noe om hvilke interesser befolkningen har for bestemte kollektive- og kulturelle minner. Det kan også i forskning knyttes til tradisjoner og deltagelse i kollektive ritualer og markeringer og si noe om deltakerinteressen slik at det kan sammenliknes historisk deltagelse mot sanntids deltagelse i performative tradisjoner, om man tar utgangspunkt i deltagelse i markeringen av 17. mai som eksempel.

Hvor det gjennom observasjon over flere år oppdages en trend om minskende deltagelse i markeringen i befolkningen, og man veier dataen fra disse observasjonene opp mot søkemotoruttrykket 17. mai og ser en liknende trend, kan det tenkes at interessen for markeringen er synkende i befolkningen. Dette kan også være et punkt hvor markeringen endrer uttrykk eller innhold, slik Bruke beskriver. I perioder med mindre interesse for deltagelse, endrer ofte utøvende tradisjoner sitt innhold eller funksjon, slik at den igjen blir aktuell for deltagelse.²⁶² Om dette er tilfellet for steinløfting eller andre utøvende tradisjoner kunne være interessant å forske nærmere på da det vil gi humaniora et nytt verktøy til å skape forståelse for både fortid, nåtid og fremtid.

²⁶² Burke, P. (2010). 5. Co-memorations. Performing the past.

Kapitel 5: diskusjon

Formålet med dette kapittelet er å gjøre noen refleksjoner rundt funnene fra kildegrunnlaget og forskningsspørsmålet etablert i introduksjonskapittelet. Gjennom dette kapittelet er oppdelingen gjort på bakgrunn av forskningsspørsmålene, slik at hvert underspørsmål får sitt eget dedikerte underkapittel.

Styrketradisjoner

Hvorfor er tradisjoner viktige? Tradisjoners rolle i samfunnet og innbyggernes hverdag handler om hvordan vi forstår vår egen felles fortid og samhandler med den. Uten tradisjoner som kan guide oss gjennom kulturelle ritualer, en jungel av kulturelle minner og samfunnsnormer, mister disse sin funksjon og sitt innhold. Tradisjoner er dermed en del av det sosiale limet som holder samfunnet sammen og binder enkeltindivider til gruppen. I et samfunn er det flere forskjellige tradisjoner, hvor hver enkelt tradisjon har en bestemt rolle og funksjon, innenfor samfunnets kollektive minnestruktur. Det finnes tradisjoner som bestemmer hvordan enkelte kulturelle minner skal hedres, hvordan de skal minnes, og, for noen av dem, for hvordan de skal gjennomføres. Samtidig er det en forskjell mellom utøvende tradisjoner og ikke-utøvende tradisjoner. I dette prosjektet er det primært utøvende tradisjoner som har vært i søkelyset. Utøvende tradisjoner holder en plass mellom minner, ritualer og rollespill, hvor deltakeren gjennom sin deltakelse bestemmer tradisjonens utfall, i disse utøvende tradisjonene er det også forskjeller mellom bundne og ubundne gjennomføringer. En bunden gjennomføring vil gjerne være et teaterstykke eller en bestemt statsseremoni som en kroning, hvor det er faste mønster og momenter som er diktert fra fortiden om hvordan utøvelsen av tradisjonen skal skje i nåtid. Ubundne tradisjoner er tradisjoner og ritualer som handler om gjennomføring av fortiden, disse må ikke forveksles med rollespill eller reeanactments hvor deltakeren forsøker å gjenskape et bestemt øyeblikk fra fortiden. De ubundne tradisjonene må forstås som et forsøk på å forstå og hedre fortiden gjennom deltagelse i en tilsvarende tradisjon eller bragd i nåtiden. For dette prosjektet er det selve bragden som er hovedfokuset, der gjennomføringen av en historisk bragd i nåtid er tradisjonen eller ritualen som er satt i søkelys.²⁶³

Nasjoner og samfunn har en identitet og et selvbilde som er bygget opp av historiske bragder, hvor seiere og tap spiller en rolle for hvordan en gruppe oppfatter seg selv. For en nasjon handler gjerne slik bragder om å overkomme nasjonale traumer, mens det for enkelt grupper innenfor en nasjon kan handle om hvordan den gruppen har vært delaktig i nasjonenes utforming. Samtidig er det ikke bare historiske bragder som er med på å skape en nasjons selvbilde, det kan også være bragder innenfor internasjonale sammenkomster og konkurranser som OL og VM. Ved å se på hvilke idretter enkelte nasjoner velger å bruke ressurser på gjennom investeringer i infrastruktur og talent utvikling er det også mulig å se hvilke nasjonale verdier et land verdsetter i forhold til sitt eget nasjonale selvbilde.²⁶⁴

²⁶³ Ibid.

²⁶⁴ Cha, V. D. (2009). A Theory of Sport and Politics. *The International Journal of the History of Sport*, 26(11), 1581-1610. <https://doi.org/10.1080/09523360903132972>

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

Det samme gjelder for enkelte grupper eller kulturer hvor fysiske prestasjoner verdsettes i individet da det reflekter en verdsettelse del av det kulturelle selvbildet, slik at deltagelse i ritualer hvor disse verdsette utøvelsene av bragder knyttet til det kulturelle selvbilde er sentrale, vil etter hvert bli en sentral del av de kulturelletradisjonene til denne gruppen. I mange tilfeller er de fysiske prestasjonene det er snakk om, i disse tilfellene både for enkeltgrupper og for nasjoner, å regne som rene prestasjoner knyttet til fysisk styrke eller utholdenhet. I dette prosjektet er det arbeidet med tradisjoner som omhandler fysisk styrke og dens betydning for nåtid gjennom gjenskapelse av fortiden.

For enkelte nasjoner og grupper handler det felles selvbilde om verdier som kan omtales eller beskrives på følgende måte: styrke, mot, utholdenhet. Nasjoner med slike eller tilsvarende nasjonale verdier, gjør det generelt bedre innen kraftidretter eller styrkeidretter på verdensbasis.²⁶⁵ Slike verdier kan i dag av mange anses som utdaterte, overveldende maskuline eller utav kontakt med nåtiden. Samtidig er det nøyaktig en slik beskrivelse som vil passe for et klansamfunn, med sterke maskuline ledere, tradisjoner og verdier.²⁶⁶ Man kan se et tilsvarende verdigrunnlag ligge til grunn for flere av samfunnene som har styrketradisjoner knyttet til sin kulturarv.²⁶⁷ Samtidig som det er flere nasjoner eller grupper som har styrketradisjoner som en del av sin kulturarv, er de i dag muligens i mindretall, da stryke og maskulinitet ikke lenger har den samme plassen innenfor internasjonal geopolittikk som den kanskje hadde tidligere.²⁶⁸ På samme tid som vesten spesielt går bort fra denne typen nasjonale idealer for ledere og det nasjonale selvbildet er det også land som fortsatt følger denne tankerekken, hvor sterke maskuline ledere vil være det beste for nasjonen, da det nasjonale selvbildet er sterkt og maskulint.²⁶⁹

Styrketradisjoner er dermed en del av enkelte gruppers og nasjoners fortid, nåtid og til dels fremtid. Men for nasjoner som har kommet vider i likestilling, hvor statsledere holdt til en annen stander enn det å være en sterk mann. Hvilken plass har styrketradisjoner i disse nasjonene og gruppene? I arbeidet med dette prosjektet er det nettopp styrketradisjoner som har vært i sentrum, og gjennom det neste kapitlet er det å besvare oppgavens hovedspørsmål som står i fokus. Prosjektets forskningsspørsmål ble i introduksjonskapitlet formulert på følgende måte:

Hvilke plass har styrketradisjoner i dagens samfunn, og hvordan overlever de overgangen mellom fortid og moderne idrett?

Ut fra formuleringen av spørsmålet er det enkelte presisjoner som må gjøres i forhold til hvilke styrketradisjoner det er snakk om, samt hvilke idretter som er sett nærmere på. For prosjektet er det styrketradisjoner fra det skotske høylandet som har vært i søkelyset, da spesielt steinløfting. Steinløfting

²⁶⁵ Houlihan, B. (1997). Sport, national identity and public policy. *Nations and nationalism*, 3(1), 113-137.

²⁶⁶ Bell, D. S. A. (2003). Mythscapes: memory, mythology, and national identity. *The British Journal of Sociology*, 54(1), 63-81. <https://doi.org/10.1080/0007131032000045905>

²⁶⁷ WALTON, J. K. (2011). Sport and the Basques: Constructed and Contested Identities, 1876–1936. *Journal of Historical Sociology*, 24(4), 451-471. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/j.1467-6443.2011.01414.x>

²⁶⁸ Dahlman, C. (2002). Masculinity in Conflict: Geopolitics and Performativity. *Engaging Film: geographies of mobility and identity*, 123.

²⁶⁹ Foxall, A. (2013). Photographing Vladimir Putin: Masculinity, nationalism and visibility in Russian political culture. *Geopolitics*, 18(1), 132-156.

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett
Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

som tradisjon har en lang historie som styrketradisjon, samtidig har steinløfting også en plass i flere moderne idretter. Man kan dermed omformulere prosjektets forskningsspørsmål på denne måten:

Må en styrketradisjon forsvinne for å kunne omformes til en moderne idrett?

Samtidig har moderne idrett flere elementer enn det styrketradisjoner generelt og steinløfting spesielt innehar da styrketradisjoner og moderne idretter ikke er likestilte med hverandre. Som en evolusjon har styrkeidrett oppstått med utgangspunkt i styrketradisjoner på lik linje som moderne maraton ikke deler flere likheter med det legendariske første maratonløpet, enn den omtrentlige distansen og navnet.²⁷⁰ I Norge er kanskje skiløpet *Birkebeinerrennet* det beste eksempelet, hvor navnet viser til Birkebeinernes flukt over fjellet med kongsbarnet Håkon Håkonsson under den norske borgerkrigen mellom 1140-1230²⁷¹. Ved å lage et skirenn som hedrer denne bragden, som også er blitt en så sentral del av den norske nasjonale fortellingen, skaper *Birkebeinerrennet* med navnet en historisk legitimitet for selve rennet,²⁷² på lik linje som andre slike moderne hyllester til fortiden. Moderne styrkeidretter har også sitt opphav i fortiden, selv om de ofte har en langt kortere historie enn både maraton og *Birkebeinerrennet*. Samtidig har flere av de moderne styrkeidrettene et felles opphav, noe som gjør at deres historiske fortid ofte er sammenfallende med hverandre. I styrkeidretten er det felles opphavet ofte ansett for å være de omreisende styrkekunstnerne på slutten av 1800- og begynnelsen av 1900-tallet, av disse er det spesielt Sandow og Dinnie,²⁷³ som har fått mye av æren for å legge grunnlaget for moderne styrkeidrett.²⁷⁴ Samtidig var vektløfting allerede i 1880-tallet etablert som den idretten vi kjenner igjen fra de olympiske lekene i dag. En idrett sporer sitt opphav tilbake til de prøyssiske gymnasiums skolene, eller idrettskolene. Idretten ble introdusert til det engelske publikummet i 1889 og London OL i 1904 var vektløfting en del av lekens innhold på bakgrunn av populariteten Sandow skapte for idretten gjennom sine oppvisninger.²⁷⁵ Samtidig kan man spore vektløfting lengre tilbake i tid enn bare til midten eller slutten av 1800-tallet. Allerede i det antikke Hellas har mennesker vært opptatt av styrke, gjennom arkeologiske utgravninger er det funnet flere steiner som bærer innskripsjoner som kan tyde på at steinene er blitt løftet som en del av enten en styrkekonkurranse, en styrkebragd eller som et styrkeritual.²⁷⁶ Disse steinene er funnet i området rundt Olympia, noe som kan tyde på at de har vært en del av de antikke olympiske lekene. Man antar i dag antar at disse lekene har vært en mellomting mellom religiøst ritual og sportsarrangement,²⁷⁷ eller en form for proxy krigføring, hvor bystatene kunne konkurrere mot hverandre og vinne heder, uten å gå til direkte krig mot hverandre.²⁷⁸ Det religiøse aspektet med konkurranser og utøvende ritualer er ikke noe nytt, i krikken og tempelet er det flere utøvende ritualer som gjennomgås av de fleste troende. Både dåpen, konfirmasjonen og nattverden er slike utøvende ritualer som kan forstås som semistrukturerte, da de har et fast innhold, men hver deltaker opplever dem forskjellig. På samme måte kan det antas at før moderne styrkeritualer og tradisjoner har hatt samme funksjon, gjennom å utføre

²⁷⁰ <https://www.history.com/news/why-is-a-marathon-26-2-miles> 19/08/2021

²⁷¹ <https://www.norgeshistorie.no/hoymiddelalder/0909-borgerkrigene-i-norge.html>

²⁷² <https://www.birkebeiner.no/no/om-oss/var-historie>

²⁷³ Morais, D. G. (2013). Branding Iron: Eugen Sandow's "Modern" Marketing Strategies, 1887-1925. *Journal of Sport History*, 40(2), 193-214.

²⁷⁴ Webster, D. P. (1999). *Donald Dinnie: The First Sporting Superstar*. Ardo Pub.

²⁷⁵ Bonini, G. (2001). London: the cradle of modern weightlifting. *Sports Historian*, 21(1), 56-70.

²⁷⁶ Crowther, N. B. (1977). Weightlifting in Antiquity: Achievement and Training. *Greece and Rome*, 24(2), 111-120. <https://doi.org/10.1017/S0017383500018416>

²⁷⁷ Robertson, N. (1976). The ancient Olympics: Sport, spectacle, and ritual. *Echos du monde classique: Classical news and views*, 20(3), 73-85.

²⁷⁸ Spivey, N. (2012). *The Ancient Olympics*. OUP Oxford.

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett
Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

en bragd eller en dåd, har personen som deltar i ritualen gjennomført et offer. Om dette er tilfelle vil det i så fall bekrefte *Carl Diems* uttalelse «*All sport begynte som en kult*».²⁷⁹

Utfra *Diems* uttalelse kan man begynne med å stille to spørsmål. Hva er sport, og hva er en kult? En kult kan ofte forklares med en gruppe dyrkelse av en guddommelighet innenfor en religion eller et Pantheon. I de polyteistiske religionene er det ofte enkelt guddommer og dens makt område som tilbes spesifikt, mens det i monoteistiske religioner som kristendommen ofte kan manifesteres i helgendyrkelse. Kulten er dermed ofte også basis for en kultur eller en kulturellgruppe innenfor et større samfunn eller befolkning.²⁸⁰ Sport eller utfordringer i form av fysiske prøver som deler av tilbedelses ritualer innenfor fruktbarhets - eller krigerkulturer, er ikke utenkelig, noe som også kommer frem i hvordan man i dag antar at de første olympiske lekene har vært en del av en større festival eller seremoni tilknyttet tilbedelsen av de greske gudene.²⁸¹ Fysiske utfordringer som en del av et større rituale kan tenkes å ha enkelte universale trekk på tvers av kulturer og geografisk opphav.²⁸² Det kan dermed tenkes at steinløfting man har funnet spor av etter i det antikke Hellas,²⁸³ og steinløfting i Skottland i moderne tid kan ha en felles universalitet knyttet til sin utføring og funksjon.²⁸⁴

Hva man kan definere som sport er et andre store spørsmålet som kommer ut av *Diems* uttalelse. Sport er proxy-krigføring, hvor menn og kvinner kjemper mot motstandere innenfor gitte normer og rammer. Enten gjennom direkte kamp mot motstanderen eller gjennom målt kvantitet av mot, styrke, utholdenhet, vilje og mestring i forhold til motstanderen.²⁸⁵ Om man følger denne forklaringen for sport og idrettens grunnlag, faller det innenfor tankesettet og teorigrunnlaget for forståelse av sport og internasjonal politikk, beskrevet av *Cha*.²⁸⁶ Samtidig er ikke nødvendigvis denne forklaringen for sport tilstrekkelig på et lokalt nivå, fremfor et regionalt, nasjonalt eller internasjonalt nivå. På et lokalt nivå som en landsby, eller det lokale samlingspunktet for flere gårder, vil ikke sport nødvendigvis ha den samme funksjonen, utover konkurranse mellom enkeltindivider. I et slikt scenario vil det være mer naturlig å se på sport og idrett som et utøvende bevis for gruppens verdigrunnlag, da mot, styrke, vilje, utholdenhet og mestring er verdier som vil ha stor betydning for mindre grupper eller samfunn, hvor basisen for idrett er hverdagsoppgaver, som er overført til konkurranseform.²⁸⁷ Dette kommer spesielt godt frem i baskisk steinløfting, hvor steinene som tradisjonelt sett er blir løftet i konkurranser, i utforming tilsvarer stein

²⁷⁹ Guttman, A., & Thompson, L. (2001). Japanese Sports: A History. In 1. *Sumō, Ball Games, and Feats of Strength*: (pp. 13-41). University of Hawaii Press. <https://doi.org/doi:10.1515/9780824863128-003>

²⁸⁰ Abou-El-Haj, B. F. (1994). *The medieval cult of saints: formations and transformations*. Cambridge University Press Cambridge.

²⁸¹ Robertson, N. (1976). The ancient Olympics: Sport, spectacle, and ritual. *Echos du monde classique: Classical news and views*, 20(3), 73-85.

²⁸² LEGARE, C. H., & WATSON-JONES, R. E. (2015). RITUALS ARE UNIVERSAL features of human behavior (Boyer & Liénard, 2006; exotic. *The Handbook of Evolutionary Psychology, Volume 2: Integrations*, 2, 829.

²⁸³ Robertson, N. (1976). The ancient Olympics: Sport, spectacle, and ritual. *Echos du monde classique: Classical news and views*, 20(3), 73-85.

²⁸⁴ Carter, J. M., & Krüger, A. (1990). *Ritual and Record: Sports Records, A Quantification in Pre-modern Societies*. Greenwood Press. <https://books.google.no/books?id=F9K1AAAAIAAJ>

²⁸⁵ Barthes, R. (2007). *What is sport?* Yale University Press.

²⁸⁶ Cha, V. D. (2009). A Theory of Sport and Politics. *The International Journal of the History of Sport*, 26(11), 1581-1610. <https://doi.org/10.1080/09523360903132972>

²⁸⁷ Collins, T., Martin, J., & Vamplew, W. (2005). *Encyclopedia of Traditional British Rural Sports*. Routledge. <https://books.google.no/books?id=NWu6sLJn7-kC>

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett
Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

brukt i tradisjonell bygningskonstruksjon²⁸⁸ Dimensjonene i idrett, kanskje spesielt innen styrketradisjonene, er også i et minimum todelt, mellom utøver og tilskuer. Denne todelingen speiler det ritualistiske aspektet ved styrketradisjoner, i «*What is sport*» skriver Barthes om tyrefekting spesifikt, men samtidig om sport generelt som arven etter religiøse ofringer, hvor matadoren og oxen er på en side av ritualet og tilskuerne på den andre siden. Både matadoren og tilskueren vet at oxen skal dø, men bare oxen kjemper for livet. Styrketradisjoner kan sammenliknes ved at det er utøveren mot utfordringen, hvor tilskuer og utøver er selvbevisste i sin rolle, men hvor objektet mangler følelse.²⁸⁹ Ritualet er dermed både for utøver og tilskuer, mot utfordringen, noe man kan se igjen i styrkeidretter i dag, hvor man heier på utøveren mot vektene, fremfor utøvere mot hverandre.²⁹⁰

Styrketradisjoner og moderne styrkeidrett har dermed en sammenfallende struktur hvor utøverne konkurrer mot seg selv og hverandre, samtidig som alle utøverne konkurrer mot en felles utfordring som er vektene. Da vektene og utstyret er det samme for alle utøverne er det deres forberedelser, evnen til å håndtere press og gjennomføringsevne som settes på prøve, fremfor individer mot hverandre. Det samme gjelder for styrketradisjoner og da kanskje spesielt for steinløfting, hvor i motsetning til moderne styrkeidretter, hvor det er presisjonsprodusert utstyr, hvor vektene er kalibrerte til en 1000-del er steinløfting en råere, mer naturlig og utilgivelig styrkeprøve, hvor været, klimaet, geografien og steinene er forskjellige. Dette gjelder ikke bare for de forskjellige steinene i Skottland, men også for hvert forsøk, eller hver gang en deltaker forsøker å løfte steinene. Da været kan ha stor betydning for hvor glatt, kald eller ru steinen er å ta og føle på. Steinene har heller ingen universal utforming, selv ikke produserte *Atlas*-steiner blir helt like i utforming. Steinene er heller ikke sentrerte, slik vanlige konkurranse- eller treningsvekter er, slik at tyngdepunktet på en stein kan være forskjellig utfra hvilken vinkel eller orientering steinene ligger i, ved begynnelsen av løftet. Hver enkelt stein byr på forskjellige utfordringer fra hverandre, og selv om det er sammenfallende elementer, er hver stein individuell og en lett stein kan være mer utfordrende enn en tung stein, om formen eller forholdene tillater det.²⁹¹

²⁸⁸ WALTON, J. K. (2011). Sport and the Basques: Constructed and Contested Identities, 1876–1936. *Journal of Historical Sociology*, 24(4), 451-471. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/j.1467-6443.2011.01414.x>

²⁸⁹ Barthes, R. (2007). *What is sport?* Yale University Press.

²⁹⁰ Burke, P. (2010). 5. Co-memorations. *Performing the past*.

²⁹¹ Crawford, A. M. J. C. A. B. (2018). *Stonelifting: An Ancient Test of Strength Revived*. PENGUIN RANDOM HOUSE SOUTH AFR. <https://books.google.no/books?id=bcxYvQEACAAJ>

Steinløfting i dag

Er dagens steinløftere deltagere «lojale» til fortiden og tydelig forankret i kulturell tradisjon og et ritual, eller er det et forsøk på å gjenopplive fortiden gjennom moderne tolkninger av historiske ritualer?

Hva er Skottland, hva er det å være skotsk, hvilke myter og tradisjoner befinner seg i det skotske landskapet? Disse spørsmålene blir en sentral del av den nasjonalromantiske perioden i både bildekunsten og litteraturen i Skottland på 1800-tallet. Kunstnere, diktere og skribenter utforsker gjennom sine kunstverk, bøker og dikt selve essensen av det skotske, og fortiden gjenskapes i romantiserte historiske fiksjoner. Idéen om hva det var å være skotsk var i endring, om ikke for innbyggeren i Skottland, så i øynene til alle som opplevde den skotske nasjonalromantiske kunsten. En av de best kjente forfatterne som skriver om Skottland i den romantiske perioden, er sir Walter Scott. Gjennom Scotts romaner opplever leserne det romantiske idealet som kunne være Skottland, klanene og deres mytiske historie og tradisjoner. Gjennom kjente verk som *Rob Roy* og *A legend of Monterose* introduseres leseren til en fiksjonalisert versjon av klankulturen i det skotske høylandet. Populariteten til Scotts romaner har i løpet av de siste 200 årene ført til at Scotts versjon av det skotske høylandet er det første mange tenker på når de hører ordet «Skottland».²⁹² Det er dermed en pågående diskusjon hvorvidt Scott skapte det moderne bildet av Skottland, eller om han bare bygget på ideer og tradisjoner som allerede var etablerte.²⁹³ Bildet Scott maler av klankulturen og høylandet har om ikke annet gjort et varig inntrykk på hvordan verden utenfor Skottland, forstår Skottland og dets historie og nasjonalitet.²⁹⁴

Imaget Scott skapte gjorde ikke bare inntrykk på befolkningen i England, men også på kongehuset. Den britiske kongefamilien var fasinert av Scotts versjon av Skottland i en slik grad at Georg IV, under et statsbesøk på begynnelsen av 1820-årene var ikledd en tradisjonell kilt.²⁹⁵ Skottland var spennende med eldgamle tradisjoner og en barbarisk klankultur, som resten av England var for sivilisert til å forstå. Denne populariteten var det en skotsk steinlegger, murer og performer som forsto verdien av i sine oppvisninger.

Donald Dinnie født i 1837, benytter seg av sin skotske identitet til å selge seg selv og sin kunst gjennom hele karrieren som Strongman. En styrkekunstner av internasjonal anerkjennelse og en skotskpatriot, som brukte sin innflytelse og popularitet til å spre myten om den skotske fysiske kulturen utenfor landets grenser. For Dinnie har ikke bare lånt navnet sitt til de kanskje mest populære av de skotske løftesteinene,²⁹⁶ han var også en sentral figur innen etableringen av flere av de skotske lekene.²⁹⁷ I løpet av barndommen og oppveksten ble Dinne introdusert til de skotske manndomssteinene av sin far Robert, som i sin tid også var en mann av imponerende fysikk og styrke. I sitt håndverk som murere var både far og sønn godt kjent med den skotske granittens kvaliteter og utallige bruksområder. Det ikke kjent om Robert eller Donald Dinnie løftet noen av de historiske manndomssteinene, men det som er kjent er at de begge løftet steinene som skulle bli oppkalt etter dem. Dinnie kan også omtales som den første som fikk

²⁹² <https://www.gresham.ac.uk/lectures-and-events/did-sir-walter-scott-invent-scotland> 17/08/2021

²⁹³ Ibid!

²⁹⁴ Scott, P. H. (2013). *Walter Scott and Scotland*. Birlinn. <https://books.google.no/books?id=-aq8BQAAQBAJ>

²⁹⁵ <https://www.theguardian.com/books/2010/aug/16/walter-scott-edinburgh-book-festival> 17/08/2021

²⁹⁶ Samson, T. (2016). *Stoneland* [Dokumentary]. R. Fitness; Rouge.

<https://www.youtube.com/watch?v=MhQINwxn5oo&t=201s>

²⁹⁷ Webster, D. P. (1999). *Donald Dinnie: The First Sporting Superstar*. Ardo Pub.

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett
Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

replikasjoner av manndomssteinene laget, og som han brukte i sine oppvisninger i den senere halvdel av 1800-tallet, noe som kan tyde på at om han ikke har løftet noen av manndomssteinene så hadde han i alle fall kjennskap til deres utforming og størrelse.²⁹⁸

I etableringen av forskjellige *Highland Games* komiteer og leker, var også Dinnie sentral i det man kan omtale som gjenopplivningen av flere av de skotske fysiske tradisjonene. Selv om lekene i noen former hadde overlevd på egenhånd, enten som individuelle konkurranser eller som fullstendige leker inoen klanmiljøer, var ikke *Highland Games* utbredd over hele det skotske høylandet på 1800-tallet slik det er i dag. I tiden etter den engelske borgerkrigen og jakobineropprørene i Skottland på 1600-tallet og 1700-tallet, slo engelskmennene hardt ned på de skotske klanene, og tvangsflyttet flere av dem bort fra høylandet til andre deler av De britiske øyer og Skottland. Klankulturen var dermed på begynnelsen av 1800-tallet i live, enn dog med svak puls.²⁹⁹ Den nyfunne internasjonale interessen for klankulturen, som kom i kjølvannet av blant annet bøkene til Scott, gav dermed et oppsving dyrkelsen av tidligere tradisjoner og ritualer. Blant disse tradisjonene og ritualene finner man både manndomssteinene og flere av de mer kjente øvelsene ide skotske lekene.³⁰⁰ Friheten til å dyrke disse tradisjonene som et resultat av interessen for dem, kan tenkes å ha vært sentral i bevarelsen av dem og på denne måten har tradisjonene ikke dødd ut. Det som ikke kommer klart frem, er om disse gjenopplivede tradisjonene og lekene var helt utdødde, eller om det fortsatt var grupper eller individer som holdt dem i live, slik de var gjennomført i tidligere generasjoner.

Moderne steinløfting begynner med gjenoppdagelsen av Dinniesteinene, som gikk tapt en gang mellom verdenskrigene. Steinene ble gjenfunnet på grunn av engasjementet til David Webster, som etter sin tid i den britiske hæren jobbet som trener for den skotske olympiatoppen på begynnelsen av 1950-tallet. Ifølge Webster lærte han først om steinenes historie av sin far, og skal ved flere anledninger ha sett dem i barndommen på veien til Aboynelekene, med sine foreldre. Fasinasjonen for de skotske lekene og styrketradisjonene ble videre forsterket gjennom arbeidet som trener, da flere av utøverne og trenerstaben snakket om de skotske styrketradisjonene og treningsmetodene brukt for *Highland Games*, og hvorvidt de kunne brukes i de olympiske disiplinene.³⁰¹ Sommeren 1953 begynte Webster letingen etter Dinniesteinene, og fant dem i nærheten av broen og hotellet i Pontarch ved elven Dee. Selv om det tok 20 år etter at Webster fant steinene, og iren Jack Shanks i 1971 ble den første personen som klarte å løfte og bære begge Dinniesteinene, markerer fortsatt funnet av steinene starten på den moderne steinløftertradisjonen som har levd videre frem til i dag.³⁰²

²⁹⁸ Zarnowski, F. (1998). The Amazing Donald Dinnie: The Nineteenth Century's Greatest Athlete. *Iron Game History*, 5(1), 3-11.

²⁹⁹ Stewart, M. (2016). The Decline of Scottish Clans. *the ascendant historian*, 3(2), 7-22.
<https://journals.uvic.ca/index.php/corvette/article/view/15630>

³⁰⁰ Jarvie, G. (1991). *Highland Games: The making of the myth* (Vol. null).

³⁰¹ Samson, T. (2016). *Stoneland* [Dokumentary]. R. Fitness; Rouge.
<https://www.youtube.com/watch?v=MhQINwxn5oo&t=201s>

³⁰² IBID!

På midten av 1900-tallet, var flere av de tradisjonelle manndomssteinene blitt en del av de lokale lekene flere steder i det skotske høylandet. Ved å ta tradisjonell steinløfting inn som en av øvelsene i konkurransen, ble styrkeprøven bevart. De fleste av manndomssteinene man kjenner til i dag, har man kjennskapen til nettopp fordi de har blitt en del av *Highland Games*. Uten interessen for lekene som oppstod i løpet av 1800-tallet, sammen med etableringen av flere lokale leker, er det ikke sikkert at steinløfting som styrkeprøve hadde blitt bevart heller.³⁰³ Samtidig degraderes steinene fra å være en selvstendig tradisjon og manndomsritual, til å være en av flere øvelser innenfor en konkurranse. Selv om *Highland Games* har en lang historie og er en del av den skotske klantradisjonen og kulturen, er det fortsatt to separate tradisjoner som blandes sammen til en felles styrkeprøve for det skotske høylandet.³⁰⁴ Samtidig er lekene mye mer enn bare styrkeutfordringer og øvelser, det er en sportsfestival basert på flere grener, fra poesi og dans, til de mer kjente øvelsene som *Caber* og *Stone putting*.³⁰⁵ Denne sammenblandingen kan det tenkes at påvirker enkelttradisjonene og styrkeprøvene, da utøvere eller løftere, blir mer fokusert på å delta i en konkurranse fremfor å delta i et ritual. Ved gjenoppdagelsen av Dinniesteinene og den senere løftingen av dem, hadde da disse nye lekene allerede blitt veletablerte tradisjoner, hvor noen av dem med en flere hundreår lang historie, og den yngste av dem Aboynelekene med en over 100 år lang historie,³⁰⁶ slik at det første løftet av Dinniesteinene i moderne tid fant sted lenge etter mange av manndomssteinene var blitt en del av *Highland Games*. Det, det dermed kan virke som, er at moderne steinløfting har sprunget ut av *Highland Games* som en individuell styrkeprøve, mye på grunn av arbeidet til David P. Webster, Peter Martin og Jim Splaine, som alle var sentrale i omtalen av og populariteten til Dinniesteinene gjennom sine roller i skotsk styrkeidrett i løpet av siste del av 1900-tallet. Selv lederen for interesseorganisasjonen *Historic Stonelifting*, Martin Jancsiscs, meddeler at arbeidet gjort av Webster, Martin og Splaine er en stor del av årsaken til steinløftings relative popularitet i dag. Uten disse pionerernes arbeid er det uvisst hvilken rolle steinløfting hadde hatt i dag, eller om noen hadde hatt interessen for tradisjonen i det hele tatt.³⁰⁷

Det som kommer klart frem av Figur 1 på side 60 gjengitt under, og den tilhørende løftelisten i **Feil! Fant ikke referanseilden**.³⁰⁸ under, er at momentet til steinløfting ikke har tatt seg opp før begynnelsen av 2000-tallet. Med en total deltagelse av 54 løftere innen utgangen av 2016, mens det mellom 2017 og 2019 var hele 90 løftere som deltok i løftingen av Dinniesteinene. Tilsvarende tendenser er det også for Inversteinene vist i Figur 3 hvor det også etter 2017 er flere løftere som deltar, enn innen utgangen av 2016. Tallene for Inversteinen viser fordi om ikke hele bilde, da perioden som er kartlagt er kortere enn for Dinniesteinene. Samtidig hadde Inversteinen en plass om øvelse innen leker holdt i Glasgow på 1960-tallet.³⁰⁹

³⁰³ Jeck, S., & Martin, P. (1996). *Of Stones and Strength*. IronMind Enterprises.

<https://books.google.no/books?id=EYpGAAAACAAJ>

³⁰⁴ Brewster, M., Connell, J., & Page, S. J. (2009). The Scottish Highland Games: evolution, development and role as a community event. *Current Issues in Tourism*, 12(3), 271-293. <https://doi.org/10.1080/13683500802389730>

³⁰⁵ Colquhoun, I., & Machell, H. (1927). *Highland gatherings* (Vol. null).

³⁰⁶ Webster, D. (1973). *Scottish Highland Games* (ibid.).

³⁰⁷ Samson, T. (2016). *Stoneland* [Dokumentary]. R. Fitness; Rouge.

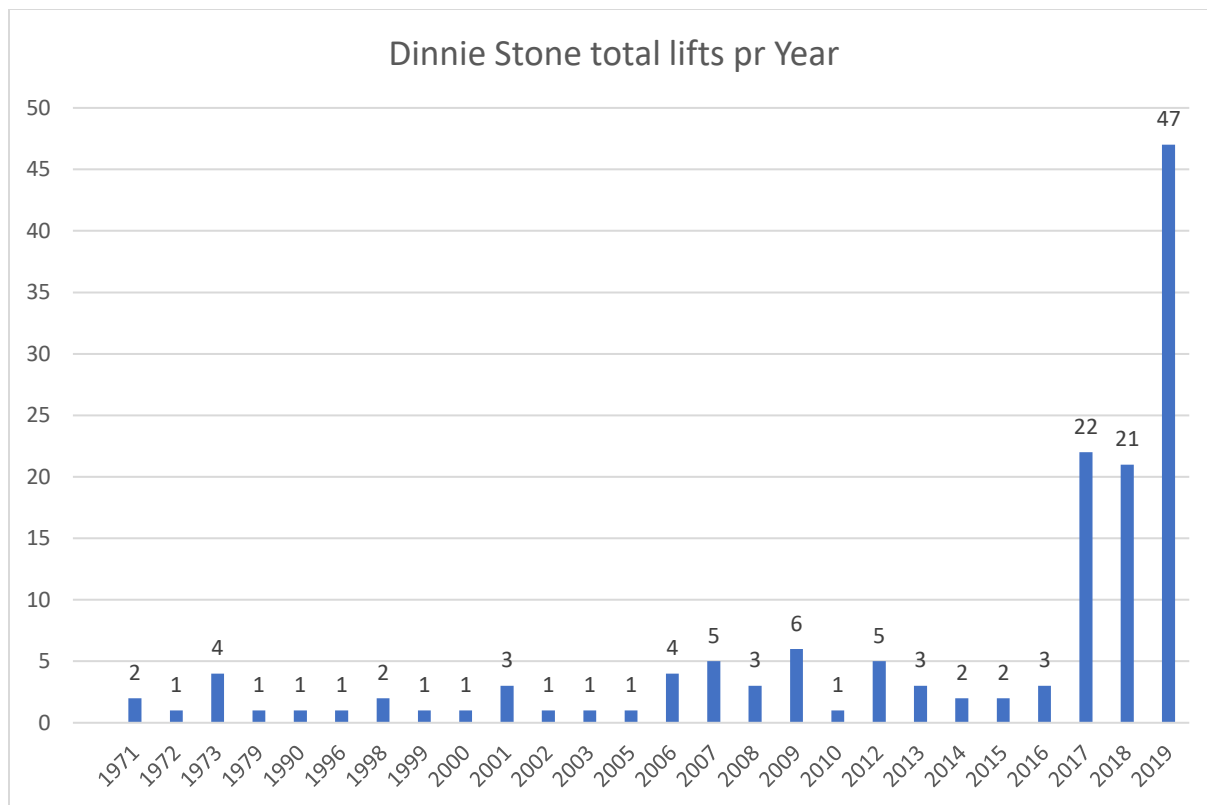
<https://www.youtube.com/watch?v=MhQINwxn5oo&t=201s>

³⁰⁸ **Feil! Fant ikke referanseilden**. Se vedlegg

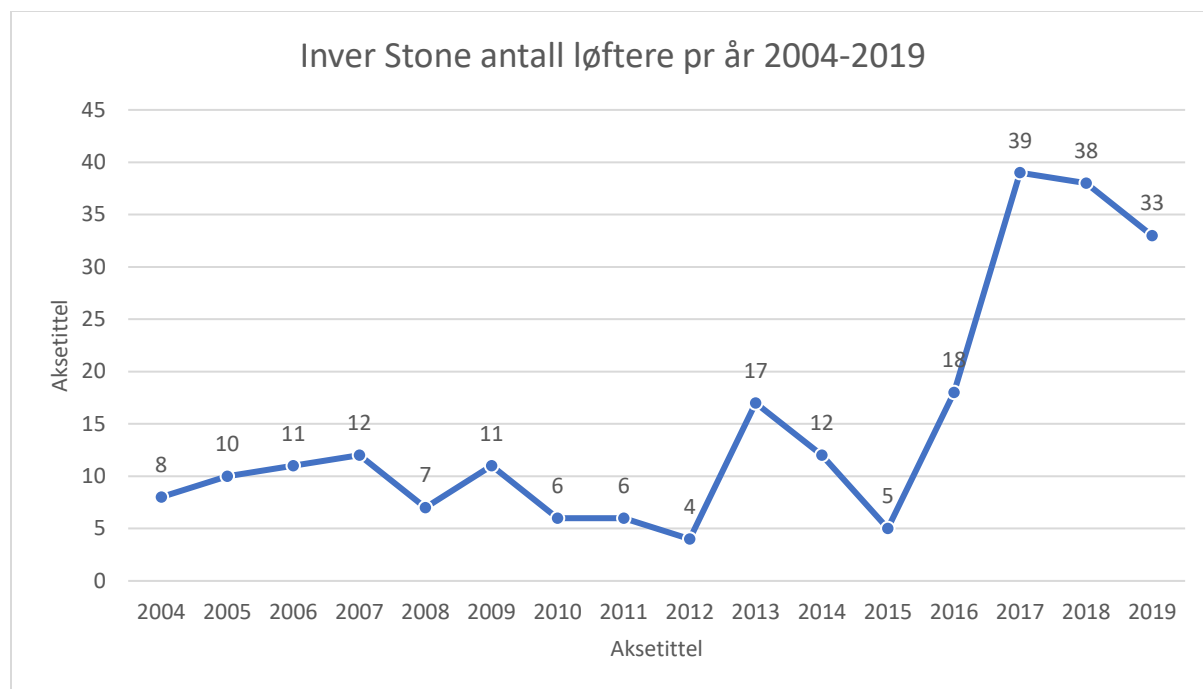
³⁰⁹ Jeck, S., & Martin, P. (1996). *Of Stones and Strength*. IronMind Enterprises.

<https://books.google.no/books?id=EYpGAAAACAAJ>

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett
Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

Figur 1 Dinnie stones total lifts pr Year

Figur 3 Inver Stone total lifts pr Year

Selv om deltakere i dag sporer tradisjonen tilbake til middelalderen og klankulturen, kan det fortsatt ikke med sikkerhet bekreftes at tradisjonen som praktiseres i dag er en del av en ubrutt tradisjon. Selv om moderne deltakere er «lojale» til det historiske grunnlaget og holder på en forankret tradisjon og ritual, kan det fortsatt lyses tvil knyttet til hvilke roller manndomssteinene har hatt i flere perioder av deres nyere historie da det kan se ut til at steinløfting sammen med andre manndomsritualer var noe av det som forsvant fra klankulturen under dens nedgangstid.³¹⁰ Samtidig har tradisjonene og kulturen overlevd, om ikke i sin originale form, i så tilfelle i den nasjonalromantiske formen man ser presentert i Skottland i dag. På samme måte man ikke ville si at bunaden er borte, fordi man i dag ikke går i samme klesdrakt som for 200 år siden, kan det tenkes at klankulturen og dens tradisjoner lever videre på samme premisser som en viktig del av den nasjonale historien og kulturarven.

Orale overleveringer kommer sjeldent frem i skriftlige kilder før de nedtegnes, en handling som overfører dem fra en oral tradisjon til en skriftlig. Problemet med å finne kilder knyttet til steinløfting på sent 1800-tall og frem (til det jeg velger å omtale som restaureringen) på 1950-tallet kan forklares med orale overleveringer mellom generasjonene. Det Webster forteller om sin fars fortellinger om steinene og deres tradisjoner i Websters barndom, til dels bekrefter tilstedeværelsen av en oral overlevering.³¹¹ Martin nevner også liknende fortellinger som utgangspunktet for sin egen fasinasjon av manndomssteinene, sammen med hans referanser til «*the old people*» i boken *Of Stones and Strength*, gjør en oral

³¹⁰ Stewart, M. (2016). The Decline of Scottish Clans. *the ascendant historian*, 3(2), 7-22.

<https://journals.uvic.ca/index.php/corvette/article/view/15630>

³¹¹ Samson, T. (2016). *Stoneland* [Dokumentary]. R. Fitness; Rouge.

<https://www.youtube.com/watch?v=MhQINwxn5oo&t=201s>

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett
Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

overlevering av, om ikke tradisjonen i seg selv, så i det minste kunnskapen om dem og mytene bak dem.³¹² Med slike muntlige fortellinger som bakgrunn er det ikke usannsynlig at det har vært løftere, og tilskuere som har løftet manndomssteinene både i og utenfor konkurranser. Også i perioden hvor steinene enten har vært «glemt» eller bare en del av en større styrkekonkurranse. Fasinasjonen av det som er vanskelig å gjøre, eller hardt å gjennomføre, det fiktive behovet for å teste seg selv mot andre eller mot fortiden og fremtiden, kan ha drevet mange til å forsøke å løfte eller til å løfte steinene uten at deres erfaringer eller fortellinger har blitt nedtegnet. Tradisjonen kan dermed ha overlevd, ikke lenger som et overgangsritual, men heller som en styrkeprøve eller en test av karakter, et ønske om å leve opp til legender og fortellinger, å kunne si at man er like sterk som sine forfedre. Men igjen er det ingen sikre kilder, da det kan være at både Webster og Martin overspiller rollen til fortellingene de vokste opp med, som noe mer enn hverdagslig lokalhistorie fortalt til spreke unge menn.

Deltagelse i tradisjonen er diktert gjennom dem som har formidlet den, etter 1950 har denne rollen falt på mennesker som Webster, Martin, Jancsics og ekteparet Todd. Deres erfaringer, teorier og ønske om å opprettholde tradisjonen slik de har tolket den, har formet moderne steinløfting. Hvorvidt deres tolkning av tradisjonen er «lojal» mot den historiske tradisjonen de har bevart og restaurert er vanskelig å bekrefte eller avkrefte. Da arbeidet som er gjort med bevarelsen av historisk steinløfting i form av skriftlige kilder i stor grad er gjort av de samme personene, eller under veiledning og inspirasjon av dem. Siden tolkningene av tradisjonen er gjort på bakgrunn av muntlige overleveringer og mangelfulle skriftlige kilder, kan det derfor hende at hele grunnlaget for tradisjonen er feilaktig. Samtidig er det klart at styrketradisjoner har hatt en plass i den historiske klankulturen i form av konkurranser internt i klanene og eksternt mellom klanene. Hvorvidt disse tradisjonene også har vært en del av overgangsriter og manndomsprøver er heller ikke usikkert. Samtidig innrømmer steinløftingens gudfar David Webster delvis sin rolle i å gjenopplivingen det glemte og forsvunne, i introduksjonene til Stoneland.³¹³

³¹² Jeck, S., & Martin, P. (1996). *Of Stones and Strength*. IronMind Enterprises.
<https://books.google.no/books?id=EYpGAAAACAAJ>

³¹³ Stoneland

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett
Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

Kvinner og Mannssteinene

Hvilken plass er det for kjønnsroller inn utøvelsen av ritualene, da steine ofte omtales som «Manhood Stones» eller «Clach Cuid Fir». Hvordan mottas kvinner som ønsker å forsøke å løfte steinene?

Å delta på et likeverdig grunnlag, innen idrett, arbeidsliv og sosialt, er essensen i kampen for likestilling. I denne kampen har mange kvinner brutt med tradisjoner og sosiale normer og prestert utover hva samfunnet og noen ganger de selv forventet av dem.³¹⁴

Clach Cuid Fir kan oversettes fra gælisk som enten *mannssteinene* eller *stein noen menn løfter*.³¹⁵ Disse steinene er ment som en utfordring, og det er ikke for hvem som helst å løfte dem, selv verdensmestere og berømte styrkeløftere, bodybuildere, strongman og vektløftere har forsøkt å løfte steinene og kommet til kort. Det er ikke bare vekten eller dimensjonen av dem som skaper utfordringen, det er også miljøet og teknikken som gjør steinene vanskelig.³¹⁶

Styrkeidretter er i år igjen oppe til diskusjon i media i forhold til kvinners deltagelse i sporten, og fordelene menn har fremfor kvinner i ren fysisk styrke.³¹⁷ Forskjellene mellom kvinner og menn er synlig i disse idrettsgrenene, og deltagelse i konkurranser som OL har ikke alltid vært en selvfølge for kvinnelige vektløftere. Da det var så sent som i Sydney OL i år 2000 at kvinner først fikk delta i vektløfting i de olympiske lekene.³¹⁸ Selv om kvinner på dette tidspunktet hadde vært deltakere i sporten siden dens begynnelse på 1800-tallet, uten at å trene vektløfting, og det å delta i konkurranser kan sammenliknes.³¹⁹ Kvinners plass i internasjonal styrkeidrett har dermed kommet som et resultat av mange års kamp og noen foregangskvinner som har vist veien for andre. En av disse kvinnene har også satt sitt spor på steinløfting og etablerte kvinners plass i den historiske mannsprøven.

I 1979 løfter den første kvinnen Dinniesteinene, bare 8 år etter den første mannen har løftet dem. På dette tidspunktet er det bare syv personer som fra før har løftet steinene, med unntak av Robert og Donald Dinnie. I en periode hvor det fortsatt var uklare i hvor sterk en var nødt til å være for å kunne løfte steinene og før man viste hvor tunge de var, beviste en kvinne at det var mulig å løfte dem, og ikke bare

³¹⁴ Hall, M. A. (1988). The discourse of gender and sport: From femininity to feminism. *Sociology of sport journal*, 5(4), 330-340.

³¹⁵ Jeck, S., & Martin, P. (1996). *Of Stones and Strength*. IronMind Enterprises.
<https://books.google.no/books?id=EYpGAAAACAAJ>

³¹⁶ Crawford, A. M. J. C. A. B. (2018). *Stonelifting: An Ancient Test of Strength Revived*. PENGUIN RANDOM HOUSE SOUTH AFR. <https://books.google.no/books?id=bcxYvQEACAAJ>

³¹⁷ <https://www.vg.no/sport/i/Qx6lPV/transatleten-vekker-ol-harme-ekstremt-trist-for-kvinneidretten> 17/08/2021 13:41

³¹⁸ <https://iwf.sport/2020/09/22/20-years-anniversary-female-inclusion-weightlifting-olympic-games/> 17/08/2021 14:00

³¹⁹ Rodriguez, P. (2016). *LIFTING THE BAR: A HISTORY OF INCLUSION, EMPOWERMENT AND THE RISE OF WOMEN'S OLYMPIC WEIGHTLIFTING* _ A Thesis Presented to the California State University, Fullerton].

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett
Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

for mennene.³²⁰ Det skulle dog gå bortimot 40 år før en ny kvinne presterte samme styrkebragd.³²¹ Plassen til denne kvinnen i steinløfting, dens historie og moderne tolkning er dermed tidlige etablert under restaureringen av tradisjonen, samtidig garanterer ikke en kvinnes deltagelse at andre kvinner kan følge etter.

I idrettspsykologi brukes det mye tid og ressurser på temaet motivasjon, og hvilken rolle motivasjon har innen prestasjonsidretter.³²² Det denne forskningen har kommet frem til er at det i hovedsak handler om to forskjellige typer motivasjon som driver individer til å prestere innen sport, indremotivasjon og ytre motivasjon.³²³ Hvilke type motivasjon som driver en person kommer an på flere forskjellige faktorer og de fleste befinner seg et sted på en skala mellom kun indremotivert og kun ytre motivert. Faktorene som spiller inn på hvor på skalaen man befinner seg er blant annet: kjønn, treningsalder, erfaring og idrettsgren. Disse sammen med en rekke andre faktorer spiller inn på hvordan en kan motivere en utøver på best mulig vis. For dette prosjektet er det forskjellene i hva som motiverer kjønnene som er av interesse. Forskning på temaet viser at det er en forskjell i hvordan kvinner og menn motiveres til å prestere innen flere forskjellige idretter. På samme tid er det flere sammenfallende likheter for hvordan kvinner motiveres på tvers av hvilke idretter de konkurrerer i.³²⁴ Hvor menn ofte motiveres av prestasjoner, prestisje og plass på pallen, alle karakteristiske for ytre motiverte individer. Motiveres kvinner på sin side oftere av egen fremgang og prestasjon, fremfor plasseringer innenfor idretten.³²⁵ Dette betyr ikke at kvinner ikke motiveres av ytre faktorer og menn ikke av indrefaktorer, samtidig viser denne forskningen knyttet til psykologienes faktorer i konkurranser, at det er forskjell mellom kjønnene utover det fysiske når det kommer til styrkeidretter.³²⁶

Med bakgrunn i hva sport er og hva sport oppgjennom historien har representert i form av maskuline idealer og verdier,³²⁷ har kvinners plass innen styrkeidretten kommet til som et resultat av hardt arbeid og dedikasjon fra enkeltindivider.³²⁸ Det kan dermed komme som en overraskelse for mange at den åttende personen som i modernetid løftet Dinniesteinene var en kvinne, samtidig var hennes bragd et resultat av flere år med trening og bare et steg på veien mot flere verdensrekorder. Inspirasjonen for bragden er hentet fra historien, allerede på slutten av 1800-tallet var det kvinner som imponerte publikum med sine oppvisninger av fysikk og styrke, kvinner som Minerva og Athleta var kjente styrkekunstnere innenfor

³²⁰ Todd, T. C. (2016). Thoughts of a Stonelover [kronikk]. *Iron Game History*, 14(1).
<http://www.thedinniestones.com/Articles%20of%20Interest/Thoughts%20of%20a%20Stonelover%20.pdf?ie=UTF8&qid=1479506862&sr=8-1&keywords=donald+dinnie>

³²¹ Koubaridis, A. (2018, 8/8/2018). Nurse becomes first woman in 40 years to lift famous 732-pound stones. *New York Post*. https://nypost.com/2018/08/08/nurse-becomes-first-woman-in-40-years-to-lift-famous-732-pound-stones/?utm_source=url_sitebuttons&utm_medium=site%20buttons&utm_campaign=site%20buttons

³²² Fry, M. D., & Moore, E. W. G. (2019). Motivation in sport: Theory and application. In *APA handbook of sport and exercise psychology, volume 1: Sport psychology, Vol. 1* (pp. 273-299). American Psychological Association.

³²³ Marsh, H. W. (1994). Sport motivation orientations: Beware of jingle-jangle fallacies. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 16(4), 365-380.

³²⁴ Koivula, N. (1999). Sport Participation: Differences in Motivation and Actual. *Journal of Sport Behavior*, 22(3).

³²⁵ Roberts, G. C., & Duda, J. L. (1984). Motivation in sport: The mediating role of perceived ability. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 6(3), 312-324.

³²⁶ Kraemer, W. J., Ratamess, N. A., Flanagan, S. D., Shurley, J. P., Todd, J. S., & Todd, T. C. (2017). Understanding the Science of Resistance Training: An Evolutionary Perspective. *Sports Medicine*, 47(12), 2415-2435.
<https://doi.org/10.1007/s40279-017-0779-y>

³²⁷ Barthes, R. (2007). *What is sport?* Yale University Press.

³²⁸ Postow, B. C. (1980). Women and masculine sports. *Journal of the Philosophy of Sport*, 7(1), 51-58.

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett
Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

samme epoke som Donald Dinnie og Eugene Sandow.³²⁹ Men hovedinspirasjonen kom fra Katie Sandwina, en styrkekunstner og performer på begynnelsen av 1900-tallet.³³⁰

Dr. Janice (Jan) Todd var i 1979 den første kvinnen som løftet Dinnisteinene, men var allerede på dette tidspunktet en ekstraordinær styrkeutøver, med flere verdensrekorder og Guinness rekorder i sporten styrkeløft, og spesielt øvelsen markløft.³³¹ Hun brukte tre forsøk på å løfte Dinnisteinene, etter de to første forsøkene og det tredje forsøket hadde hun en pause hvor hun reflekterte over sin rolle som foregangskvinne og rollemodell.³³² Denne refleksjonen over Todds rolle som første kvinne til å løfte steinene er ikke uventet, på dette tidspunktet er kvinner i styrkeidretter en sjeldenhet. Og de neste tiårene skal introdusere noen uheldige stereotyper om kvinner og vekttrening som fortsatt henger igjen blant mange.³³³

Todds refleksjoner rundt sin egen rolle som foregangskvinne i styrkesport og steinløfting er klare eksempler på hvilken rolle motivasjon spiller for å prestere innen styrkeidretter. Todd bruker ikke bare sitt eget ønske om å lykkes som begrunnelse for å motivere seg selv, hun ser også utover og forstår sin prestasjons verdi for andre. Denne kombinasjonen av ytre og indre motivasjon ser man igjen blant flere toppatleter, og denne evnen nevnes som en av hovedårsakene til at noen presterer bedre enn andre i idrett.³³⁴ Denne evnen til å motivere seg selv kan også være en av årsakene til at det tok nesten 40 år før neste kvinne løftet Dinnisteinene, hvor menn kan bruke rå kraft, må kanskje kvinnelige løftere grave litt dypere for å gjennomføre samme prestasjon.

Det å være den første til å gjøre noe, beviser ikke alltid at bragden man har gjennomført er mulig å gjøre for andre. Dinnisteinene er legendariske nettopp fordi det tok så lang tid før noen kunne gjenskape prestasjonen, og det er her fasinasjonen av det som er vanskelig spiller inn. Mennesker motiveres av det som er utfordrende, men blir apatiske av oppgaver som virker umulige. Det er med andre ord først når en prestasjon kan gjentas av andre og tredje deltaker, at flere motiveres til å delta. Gjennom perioden på 40 år hvor ingen kvinner løftet Dinnisteinene, var det fortsatt viktige hendelser i kvinners deltagelse i styrkeidretter. Som nevnt over ble vektløfting for kvinner først en olympisk konkurranse i år 2000, og i løpet av 2010-tallet har det vært en enorm utvikling forbundet kvinners deltagelse i styrkeidretter og trening. I den grad at i idretten styrkeløft er det pr 2016 hadde flere kvinnelige utøvere i Norge enn det er mannlige utøvere.³³⁵ Samtidig lever mange av mytene og stereotypene knyttet til kvinner og styrketrening vider. Selv om et mål er nådd er det fortsatt ikke alle som aksepterer at kvinner deltar i styrkeidretter.

³²⁹ Todd, J. (2007). Center Ring: Katie Sandwina and the Construction of Celebrity. *Iron Game History*, 10(1), 4-13.

³³⁰ Ibid.

³³¹ <https://www.usapowerlifting.com/womens-hall-of-fame/jan-todd/> 18/08/2021 19:51

³³² Samson, T. (2016). *Stoneland* [Dokumentary]. R. Fitness; Rouge.
<https://www.youtube.com/watch?v=MhQINwxn5oo&t=201s> 00:30:02

³³³ Ebben, W. P., & Jensen, R. L. (1998). Strength training for women: Debunking myths that block opportunity. *The Physician and sportsmedicine*, 26(5), 86-97.

³³⁴ Fry, M. D., & Moore, E. W. G. (2019). Motivation in sport: Theory and application. In *APA handbook of sport and exercise psychology, volume 1: Sport psychology, Vol. 1* (pp. 273-299). American Psychological Association.

³³⁵ <https://www.aftenposten.no/sport/sprek/i/wPKQmG/opsiktsvekkende-utvikling-flere-kvinner-enn-menn-deltok-i-nm-i-styrk> 18/08/2021 20:00

Den økende deltakelsen til kvinner i styrkeidretter og den generelle økende aksepten for sterke kvinner, gjorde at det på 2010-tallet bare var et tidsspørsmål før neste kvinne løftet Dinnisteinene. Denne økende deltakelsen i styrkeidrett generelt åpnet også for at flere styrkeidretter fikk kvinneklasser. Hvor det før 2010-tallet bare var styrkeløft og vektløfting som hadde egne kvinneklasser, åpnet populariteten til Crossfit for at flere styrkeidretter som Strongman også etablerte egne kvinneklasser, noe som videre førte til større kvinneinvolvement og større utbredelse av styrkeidretter som treningsform og konkurranseform.³³⁶ Samtidig som disse positive endringene skjedde med kvinners plass i styrkeverden, holdes fortsatt mange myter om kvinner og styrketrening vedlike i den generelle befolkningen. Det kommer dermed ikke som noen overraskelse at det tok nesten 40 år før neste kvinne løftet Dinnisteinene. Jan Todds rolle innenfor steinløfting og styrkekultur er forankret i hennes rolle og interesse for fagfeltet. Sammen med sin mann Terry Todd, har hun vært med å bygge mye av det styrkeverden er i dag, spesielt i de mindre kjente styrkeidrettene. Deres arbeid og forskning knyttet til historien til Strongman, Highland Games, og fysisk kultur har gitt utslag i deres ubestridte ekspertise på området.

Kvinner som steinløfter

Kjønnsfordelingen innen steinløfting er blant dagens deltagere ganske ujevn, hvor bare i overkant av 2% av løfterne er kvinner, av disse 2% er hovedvekten av løftene knyttet til Dinnisteinene. Dinnisteinenes rolle i steinløfting er også prekær, da Dinnisteinene i utgangspunktet ikke er blant de historiske manndomssteinene, samtidig som de har en større plass i moderne steinløfting. Om man da ser bort fra de kvinnene som kun har løftet Dinnisteinene, sitter man i dag igjen med ingen kvinner som har løftet Inversteinen, av 233 løftere siden 2004, noe som gir en enda større skeivfordeling i steinløfting som manndomsprøve. Samtidig har det vært flere kvinner som har forsøkt å løfte Inversteinen, spesielt siden 2018 har det vært fem kvinner som har forsøkt å gjennomføre bragden. Denne økningen i antallet forsøkte løft, sett sammen med at i samme periode løftet fem kvinner Dinnisteinene, kan det tenkes at kjønnsfordelingen i steinløfting kommer til å endre seg i fremtiden. Da tallene tilsier at det er en økning i antallet løftere av begge kjønn, som resultat av økt interesse for tradisjonen både i Skottland og internasjonalt. Sett sammen med den økte kvinneandelen innen organiserte styrkeidretter som har forekommet de siste årene, er det ikke unaturlig at det kan komme endringer i steinløfting også, muligens ikke innen den gjenopplivede manndomsprøven, men for steinløfting som styrkeprøve er kvinners plass åpen og tilstedeværende. Kjønnsrollene i steinløfting kan utfra disse tallene beskrives som en klassisk rollefordeling mellom kjønnene. Hvor mennene gjennomfører styrkeritualene, og kvinnene er vitner til bragden. Det å bære vitne til et utøvende ritual er likefullt en aktiv rolle, da det å observere, formidle og bevare minnene knyttet til ritualen, er en sentral del i overleveringen av dem.³³⁸ Uten vitner ville styrkeprøver antagelig ikke eksistere, da styrkebragder er basert på deltakerens motivasjon og vilje. Forskjellen mellom kvinner og menn i hva som motiverer dem til deltagelse, bekrefter på mange måter at vitnene til styrkeritualen, er like viktige som deltakeren, da det uten vitner ikke ville være noe grunnlag for å delta.

³³⁶ McGarry, K. (2010). Sport in transition: emerging trends on culture change in the anthropology of sport. *Reviews in Anthropology*, 39(3), 151-172.

³³⁷ Thompson, W. R. (2013). Now trending: worldwide survey of fitness trends for 2014. *ACSM's Health & Fitness Journal*, 17(6), 10-20.

³³⁸ Burke

Kvinner som bevarer

Innenfor manndomsritualer er det flere roller som skal oppfylles. Felles for mange av rollene er at de er passive fremfor deltakende i gjennomføringen av ritualet. Da manndomsritualer i hovedsak er etablert for å teste unge menns kvaliteter innen samfunnets verdigrunnlag, kan manndomsritualer deles inn i to grupper, voldelige og ikke voldelige ritualer.³³⁹ Disse ritualene er ikke bare en del av overgangsmarkeringer, de markerer også deltakernes plass i hierarkiet internt i gruppen. En annen måte å dele manndomsritualer inn på er, mellom kjønnsritualer og samkjønnsritualer, hvor samkjønnsritualer avgjør deltakernes i hierarkiet. I denne inndelingen vil mellomkjønnsritualer roller kunne beskrives som frierritualer eller tiltrekningsritualer som er med på å bestemme den mannlige deltakerens plass blant gruppens gifteklare menn.³⁴⁰ I manndomsritualer er har kvinner ofte en passiv rolle som observatør, fremfor en aktiv rolle som deltaker. Mennene konkurrerer seg imellom og gevinsten er en plass i hierarkiet og en mulighet til å formere seg.³⁴¹ I et lengre perspektiv er rollen som deltaker mindre viktig enn rollen som observatør, da det er gjennom observatørens rolle at ritualets verdi og formidlingshorisont etableres. Da menn ikke konkurrerer uten at det er observatører til stede, de ytre motivasjonsfaktorene som ofte driver menn, gjør at uten en ytre påvirkning vil ingen konkurranse finne sted. Dette betyr ikke at menn ikke konkurrerer seg imellom uten kvinners nærvær.³⁴² Videre er det i de fleste kulturer kvinner som har ansvaret for barneoppdragelsen, om ikke for alltid, så i alle fall de første årene. Rollen i barneoppdragelse gir også en rolle som formidler av samfunnets tradisjoner, ritualer og minner på et tidlig stadium i barnas liv.³⁴³ Kvinners rolle som observatører og vitner til manndomsritualer gir dem forståelsen til å formidle verdiene ritualet ønsker å frembringe videre til sine barn.³⁴⁴

Steinløfting i dag er da ikke et manndomsritual i ordets rette forstand, da menns valg om deltakelse eller ikke deltagelse i ritualet ikke har noen avgjørende konsekvens for deres videre liv. Steinløfting i dag er dermed mer å forstå som et styrkeritual eller en styrketradisjon, hvor deltakelse skjer på bakgrunn av et ønske om tilhørighet i en historisk tradisjon fremfor et historisk ritual. Denne forskjellen i hvordan man skal forstå moderne steinløfting er også med på å avgjøre kvinners rolle forbundet med styrkeprøven. Om steinløftings opprinnelige funksjon som overgangsritual fra barndom til mann eller kriger fortsatt hadde vært en sentral del av det skotske samfunnet, ville kvinners deltagelse brutt med etablerte kjønnsroller.³⁴⁵ Siden steinløfting ikke lenger innehar sin opprinnelige funksjon er det dermed ikke noen etablerte kjønnsroller å bryte, utover de kjønnsrollene som er tilegnet styrkeidrett og styrkeprøver i utgangspunktet. De kjønnsrollene og mytene som har dominert styrkeidrett er i dag i mange tilfeller også brutt eller foreldet,³⁴⁶ slik at kvinner innen steinløfting er å anse som likeverdige deltakere som menn.

³³⁹ Alcorta, C. S., & Sosis, R. (2013). Ritual, religion, and violence: An evolutionary perspective.

³⁴⁰ Rossano, M. J. (2015). The evolutionary emergence of costly rituals. *PaleoAnthropology*, 2015, 78-100.

³⁴¹ Ibid.

³⁴² Gilman, S. L. (1999). "Barbaric" Rituals? In *Is Multiculturalism Bad for Women?* (pp. 53-58). Princeton University Press.

³⁴³ Billson, J. M. (1996). Keepers of the culture: the power of tradition in women's lives//Review. *The American Review of Canadian Studies*, 26(1), 143.

³⁴⁴ Gilman, S. L. (1999). "Barbaric" Rituals? In *Is Multiculturalism Bad for Women?* (pp. 53-58). Princeton University Press.

³⁴⁵ Dworkin, S. L., & Messner, M. A. (2002). Just do... what? Sport, bodies, gender. *Gender and sport: A reader*, 17-29.

³⁴⁶ Ebben, W. P., & Jensen, R. L. (1998). Strength training for women: Debunking myths that block opportunity. *The Physician and sportsmedicine*, 26(5), 86-97.

Steinløfting i endring

Å være den første til å gjennomføre en bragd, er å sette ett eksempel for andre. Å bryte barrierer er avgjørende for samfunnets fremgang, i løpet av de siste 150årene har barrierer blitt brutt innen idrett adskillige ganger. Gjennom disse foregangsmenneskene har idretten utviklet seg og blitt bedre, mer fullkommen og en bedre refleksjon av samfunnet.³⁴⁷ Rollen som først kvinne til å løfte Dinnisteinene, handler ikke om steinløfting eller styrketradisjoner, men om kvinnekamp. Om kvinners mulighet til å konkurrere på like premisser som menn, en kamp det fortsatt er behov for. Samtidig har kvinner sin deltaker i styrkeidrett kommet langt og får ofte større anerkjennelse for sine prestasjoner enn menn. Samtidig har fortsatt den første kvinnen til å delta i styrkeidrett en plass i kvinnekampens historie.³⁴⁸ Jan Todd innehar flere roller i flere forskjellige styrketradisjoner, som deltaker, forgangsperson og som observatør. Uten kvinner som henne og Holland-Keen, som er med på å bryte barrierer og bevise at det tilsynelatende umulige er mulig, vil ikke styrkeidrett spesielt og idrett generelt ha en plass i fremtiden.³⁴⁹ Deres bidrag til steinløfting bekrefter at kvinner kan delta, og at kvinner kan gjennomføre de samme styrkebragdene som menn.³⁵⁰ Da det i steinløfting ikke er noen tilpasning, vektklasser eller hjelpemidler, er det heller ingen plass for kjønn, for å være en steinløfter er det bare en ting som gjelder, og det er fysisk styrke, en kvalitet som både kvinner og menn kan oppnå med den rette motivasjonen og drivkraften. Samtidig har disse foregangskvinnene satt et eksempel andre følger, løftelistene for Dinnisteinene viser at etter Holland-Keen løftet steinene i 2018, har fire andre kvinner løftet dem. Denne utviklingen kan tyde på at kvinner har etablert sin plass i steinløfting, og at de kommer til å beholde den i fremtiden.³⁵¹

³⁴⁷ Hall, M. A. (1988). The discourse of gender and sport: From femininity to feminism. *Sociology of sport journal*, 5(4), 330-340.

³⁴⁸ Todd, J. (2007). Center Ring: Katie Sandwina and the Construction of Celebrity. *Iron Game History*, 10(1), 4-13.

³⁴⁹ Duncan, M. C. (2006). Gender warriors in sport: Women and the media. *Handbook of sports and media*, 231-252.

³⁵⁰ Postow, B. C. (1980). Women and masculine sports. *Journal of the Philosophy of Sport*, 7(1), 51-58.

³⁵¹ Vedlegg 10

Steinløfting som varemerke

Hvordan fungerer overgangen mellom kulturarv og moderne idrett, etter at tradisjonen har blitt innlemmet i konkurranser som Highland Games, The World's Strongest Man og Arnold Strongman Classic? Vil kommersialisering av steinløfting føre til en forvitring av de tradisjonelle aspektene ved ritualet.

Til forskjell fra mange andre styrkeidretter og øvelser, kan man kategorisere steinløfting enten som en øvelse i en konkurranseidrett, eller som en styrketradisjon. Selv om begge formene for steinløfting har det samme opphavet i tradisjonelle manndomssteiner, er utformingen og gjennomføringen av de to formene forskjellig fra hverandre.

Det kan tenkes at de fleste som i dag kjenner til steinløfting, ble kjent med øvelsen gjennom idretten Strongman. For nordmenn kom introduksjonen til øvelsen i form av en verdensrekord satt av en Arild Haugen i 2008.³⁵² Øvelsen beskrives av Haugen i et intervju med NRK Rogaland i 2008, som en signatur øvelse innen idretten Strongman.³⁵³ Haugen har rett i sin beskrivelse av øvelsen som en hovedøvelsene i Strongman, øvelsen gjennomføres ved at utøveren løfter fem gradvis tyngre steiner opp på gradvis lavere «tønner» eller plattformer.³⁵⁴ Steinløfting har vært en del av idretten siden 1986 og har gjennom flere konkurranser vært den avgjørende øvelsen for å avgjøre vinneren av tittelen Verdens Sterkeste Mann.³⁵⁵ Gjennomføringen av øvelsen som i Strongman omtales som Atlas Stones, etter titanen Atlas som i gresk mytologi bar verden på sine skuldre, minner om hvordan enkelte av de tradisjonelle løftesteinene skal løftes fra bakken og plasseres på en søyle kalt Pudrac på gælisk.³⁵⁶ Denne likheten mellom de to steinløftene er ikke en tilfeldighet, da steinløfting ble introdusert til Strongman som en av øvelsene av David Webster. Webster som på dette tidspunktet var leder for *Royal Scottish Highland Games Association*,³⁵⁷ og ble invitert til å komme med forslag til øvelser som passet for konkurransen *World's Strongest Man*. En av øvelsene som ble foreslått var altså steinløfting, som allerede i 1986 hadde lange tradisjoner i *Highland Games*.

I de skotske lekene hadde steinløfting på dette tidspunktet antagelig allerede befunnet seg i over 100 år. Allerede på Donald Dinnies tid som foregangsperson for bevaringen av lekene og opprettelsen av flere leker, var steinløfting en av øvelsene for lekene holdt i Inverness.³⁵⁸ Flere av de kjente manndomssteinene er fortsatt del av lokale leker, og er på denne måten bevart. Samtidig er det også steiner som har vært del

³⁵² <https://www.youtube.com/watch?v=vWHEaBOWASc> 20/08/2021 22:00

³⁵³ <https://www.nrk.no/rogaland/-problemet-er-a-fa-i-seg-nok-mat-1.7217777> 20/08/2021 22:05

³⁵⁴ Hindle, B. R., Lorimer, A., Winwood, P., & Keogh, J. W. L. (2019). The Biomechanics and Applications of Strongman Exercises: a Systematic Review. *Sports Medicine - Open*, 5(1). <https://doi.org/10.1186/s40798-019-0222-z>

³⁵⁵ <https://www.theworldsstrongestman.com/events/atlas-stones/> 20/08/2021 22:08

³⁵⁶ <https://liftingstones.org/articles/puterach> 20/08/2021 22:10

³⁵⁷ <https://www.rshga.org/about> 20/08/2021 22:13

³⁵⁸ Zarnowski, F. (1998). The Amazing Donald Dinnie: The Nineteenth Century's Greatest Athlete. *Iron Game History*, 5(1), 3-11.

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett
Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

av lekene som nå har «kommet tilbake til» til tradisjonell steinløfting, som styrkeprøve og manndomsprøve. Et eksempel på dette er Inversteinene som ble brukt i Glasgowlekene på 1960-tallet.³⁵⁹

Det er ikke utenkelig at manndomssteinene ble en del av Highland Games på en naturlig måte. Etter jakobineropprørene på 1600- og 1700-tallet var det en nedgang i den skotske klankulturen. Gjennom beviste taktikker forsøkte engelskmennene å få en slutt på klanstrukturen, ved å ødelegge de kulturelle tradisjonene i det skotske høylandet. I restaureringen av klankulturen som fant sted på slutten av 1800-tallet, ble Highland Games som kulturell tradisjon en sentral del i revitaliseringen av det kulturelle grunnlaget i høylandet. Lekenes plass i restaureringen kan ses i plassen de har fått som en del av selve det skotske varemerket for å trekke turister til regionen.³⁶⁰ Det kan dermed tenkes at innlemmingen av steinløfting i de skotske lekene fant sted allerede før klankulturen begynte sin nedgang på 1700-tallet. I en slik kulturell krise vil det være naturlig å samle flere enkeltradisjoner sammen for bedre å kunne bevare dem som felles kulturarv, fremfor flere kulturelleminner. Deltagelse i lekene kunne dermed også bety deltagelse i manndomsritualer, uten at enkeltritualer og tradisjoner mistet sin plass.³⁶¹

I restaureringen av Highland Games og populariseringen av høylandskulturen på andre halvdel av 1800-tallet, ble flere av manndomssteinene inkludert i lekene. Av samme årsaker som den tidligere innlemmingen av steinløfting i lekene, ble nye steiner innlemmet i nye leker. Gjenopplivingen av klankulturen og Highland Games ble samlet, og flere øvelser ble inkludert for å «redde» flest mulig tradisjoner fra fortiden.³⁶²

Innlemmingen av steinløfting i Highland Games førte dermed til at tradisjonen nådde et bredere publikum, og det er gjennom lekene at både Webster og Martin lærer om steinene.³⁶³ Selv om manndomssteinene som er en del av lekene, ikke har fått den samme gjenopplivingen som manndomsprøve, slik mange av de «glemte» steinene har.³⁶⁴ Kan dette forklares med at de innlemmede steinene aldri ble glemt, men heller flyttet seg fra en del av det kulturelleminnet til et annet. Tradisjonen endret funksjon uten å endre innhold og slik overlevde den.³⁶⁵ Frem til noen tok interesse for steinløfting som enestående tradisjon og begynte gjenopplivingen av den historiske manndomsprøven.³⁶⁶

³⁵⁹ Jeck, S., & Martin, P. (1996). *Of Stones and Strength*. IronMind Enterprises.

<https://books.google.no/books?id=EYpGAAAACAAJ>

³⁶⁰ Jarvie, G. (1991). *Highland Games: The making of the myth* (Vol. null).

³⁶¹ Stewart, M. (2016). The Decline of Scottish Clans. *the ascendant historian*, 3(2), 7-22.

<https://journals.uvic.ca/index.php/corvette/article/view/15630>

³⁶² Brewster, M., Connell, J., & Page, S. J. (2009). The Scottish Highland Games: evolution, development and role as a community event. *Current Issues in Tourism*, 12(3), 271-293. <https://doi.org/10.1080/13683500802389730>

³⁶³ Webster, D. P. (1999). *Donald Dinnie: The First Sporting Superstar*. Ardo Pub.

³⁶⁴ Jeck, S., & Martin, P. (1996). *Of Stones and Strength*. IronMind Enterprises.

<https://books.google.no/books?id=EYpGAAAACAAJ>

³⁶⁵ Burke, P. (2010). 5. Co-memorations. Performing the past.

³⁶⁶ Crawford, A. M. J. C. A. B. (2018). *Stonelifting: An Ancient Test of Strength Revived*. PENGUIN RANDOM HOUSE SOUTH AFR. <https://books.google.no/books?id=bcxYvQEACAAJ>

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

Den videre plassen steinløfting har fått i styrkeidrett, kan krediteres til Terry Todd, som i 1990 ble den første lederen for Stark Centeret ved University Texas Austin.³⁶⁷ I rollen som leder for senteret og bevarer av de amerikanske styrketradisjonene ble Terry Todd invitert av Arnold Schwarzenegger til å skape den gjeveste styrkekonkurransen i verden. Utstyrt med en livstids arbeid rettet mot styrkehistorie og utfordringer begynte Todd arbeidet, og i 2002 var Arnold Strongman Classic et faktum.³⁶⁸ Utfordringen var nå å finne øvelsene som kunne etablere hvem som var den sterkeste mannen i historien. Ved å ta utgangspunkt i moderne Strongman øvelser ble Arnold Strongman Classic kjent for å ha noen av de tyngste øvelsene i idretten, og flere rekorder ble satt innen øvelsene markløft, yoke, farmers walk og atlassteiner.³⁶⁹ Samtidig gav ikke disse konkurransene idretten noe nytt innhold, og konkurransen, selv om den var spektakulær, ble ikke den publikumsfavoritten den hadde potensiale til å være. På begynnelsen av 2010-tallet begynte arbeidet med å revitalisere Arnold Strongman Classic, ved å se tilbake i tid til de historiske strykeprestasjonene 1800-tallets styrkekunstnere gjennomførte i sine show³⁷⁰ begynte en ide å ta form, ved å teste nåtidens sterkeste menn mot historiens sterkeste menn kunne man for det første få et innblikk i hvilke påkjennelser de historiske showene må ha vært for utøverne. Man kunne også skape publisitet rundt konkurransen ved å presentere den som en historisk rekord som skulle brytes. I 2019 ble de historiske Dinniesteinene introdusert som det årets legendariske styrkebragd som skulle utfordres av moderne utøvere.³⁷¹ Til disse historiske utfordringene behøvdtes også utstyr til konkurransene, utstyr av moderne kvalitet som kunne kopiere det historiske utstyret, men som også kunne gjøre utfordringen større, for publikum er det ikke bare nok å se en rekord bli tangert, publikum vil se en rekord bli brutt.

Innen 2015 var Rogue Fitness et navn nesten alle som trener styrkeidrett kjente til, og med deres produksjons lokaler og fabrikk i Columbus Ohio, samme by som Arnold Sport Festival arrangeres, og Arnold Strongman Classic er en del av, var det naturlig å Rogue om hjelp til å produsere utstyret brukt til disse replikasjonene av historiske bragder. Dette samarbeidet begynte allerede med de første historiske utfordringene, og ble godt dokumentert og publisert av Rogue som en del av deres markedsføring.³⁷² Rogues markedsføring har vært et av firmaets sterkeste virkemidler for å oppnå den plassen de nå innehar i treningsbransjen. Markedsføring som strekker seg fra eksklusive produksjonsavtaler og assosiasjoner med hele idretter, til vellagde artikler, serier og dokumentarfilmer. De viktigste dokumentarfilmene for dette prosjektet har vært filmene som har omhandlet steinløftertradisjonene i Europa, og da spesielt filmen *Stoneland* som kom ut i desember 2016.

³⁶⁷ Samson, T. (2016). *Stoneland* [Dokumentary]. R. Fitness; Rouge.

<https://www.youtube.com/watch?v=MhQINwxn5oo&t=201s>

³⁶⁸ Ibid.

³⁶⁹ Ibid.

³⁷⁰ Ibid.

³⁷¹ Ibid.

³⁷² Ibid.

Stoneland

Markedsføringen av steinløfting er ikke noe nytt, siden steinene begynte sin renessanse på midten av 1950-tallet er det gjort flere forsøk på å markedsføre styrkeprøven og manndomsritualet til publikum ved å ha ekstra oppvisninger ved lokale *Highland Games* og innarbeidingen av øvelsen i idretter som Strongman. Samtidig har disse forsøkene på å skape blesst eller interesse for steinene ikke nådd et globalt publikum, tallene i Figur 1 og Figur 3 viser at antallet løftere forholder seg stabilt over lengre perioder, og at det er først ved inntoget av sosiale medier på siste halvdel av 2000-tallet at antallet løftere begynner å øke. Stoneland øker interessen for steinløfting globalt, slik figur 6 viser, samtidig som den skaper assosiasjonen mellom Rogue og steinløfting.

Dinnisteinene, til forskjell fra de andre manndomssteinene og styrkeprøvene som involverer steiner, har en fordel i at det er metallringer festet i dem. Disse ringene er selve grepet løfteren holder i for å løfte steinene fra bakken som i styrkeøvelsen markløft. Siden Dinnisteinene ble gjenoppdaget i 1953, har deltakerne som har forsøkt å løfte steinene trent på løftet med hjemmelagde jernringer. Disse hjemmelagde ringene har fått et eget kapittel i *Of Stones and Strength* fordi de er en viktig del av det å løfte Dinnisteinene. I desember 2016, uken etter *Stoneland* blir publisert til publikum, lanserer Rogue Fitness sine Dinnie Replica Rings, laget på samme tradisjonelle måte som de originale ringene, med amerikansk stål, arbeidskraft og tradisjonshåndverk.³⁷³ Det ble også laget en kort reklamefilm knyttet til dokumentarfilmen, som satte søkelys på selve ringene og replikasjonen Rogue lanserte.³⁷⁴ Sammenfallende med publikasjonen av *Stoneland* og lanseringen av masseprodusert «utstyr» til steinløfting, øker interessen for styrkeprøven. Årene 2017 til 2019 har flere løftere enn de tidligere årene til sammen både for Dinnisteinene og Inversteinen. Denne økningen i antallet deltakere kan ha hatt konsekvenser for hvordan steinene oppfattes og tradisjonen gjennomføres.

Å oppleve noe autentisk er en av de viktigste grunnene til at turister oppsøker tradisjonelle festivaler, feiringer eller seremonier.³⁷⁵ Kulturell turisme er ikke et nytt fenomen, og har funnet sted så langt tilbake som antikken.³⁷⁶ Romantiseringen av høylandskulturen på 1800-tallet og revitaliseringen av styrketradisjoner på 1900-tallet har skapt en interesse for sports- og kulturell turisme i Skottland fra begynnelsen av 2000-tallet, og som fortsatt er i økning.³⁷⁷ Denne formen for turisme er i utvikling, hvor det for mange besøkende ikke lenger er nok å være tilskuere til konkurransene og styrkeprøvene, de ønsker også å være deltakere i dem.³⁷⁸ Dette ønske om deltakelse har gjort at flere nye turistbaserte konkurranser og styrkeprøver er kommet til, for å avlaste de tradisjonelle konkurransene.³⁷⁹

³⁷³ <https://www.roguefitness.com/rogue-dinnie-ring-set>

³⁷⁴ <https://www.facebook.com/watch/?v=250444206508110>

³⁷⁵ De Azeredo Grunewald, R. (2002). Tourism and cultural revival. *Annals of Tourism Research*, 29(4), 1004-1021.

³⁷⁶ AKBULUT, O. A Criticism Of Contemporary Mass Tourism By Historical Analogic Approach. *International Journal of Contemporary Tourism Research*, 2(2), 52-59.

³⁷⁷ Brewster, M., Connell, J., & Page, S. J. (2009). The Scottish Highland Games: evolution, development and role as a community event. *Current Issues in Tourism*, 12(3), 271-293. <https://doi.org/10.1080/13683500802389730>

³⁷⁸ Weed, M., & Bull, A. (2004). *Sports tourism: Participants, policy and providers* (Vol. null).

³⁷⁹ Ibid.

I steinløfting er dette nye konkurranser som *The Gathering* og *The Donald Dinnie Games* som har oppstått i løpet av de siste 20 årene. Sammen med en økende interesse for *Highland Games* i USA, som har ført til at likende leker arrangeres flere steder i USA og Canada.³⁸⁰ Disse nye lekene er en del av den kulturelle turismen, som forsøker å skape en autentisk opplevelse for den besøkende, ofte som resultat at tradisjonen eller kulturen de forsøker å fremstille blir en stereotype fremfor en autentisk representasjon.³⁸¹ Disse fabrikkerte oppvisningene kan dermed forstås som historisk reenactment, hvor deltakeren gjenskaper fortiden vel vitende om at de lever i nåtiden. Tradisjonell steinløfting kan på denne måten beholde sin autenticitet, ved å tilby et alternativ til turister og «utenforstående» som ønsker å delta. Hvor tradisjonell steinløfting er en Co-memorering, et autentisk forsøk på å delta i en bestemt kulturelltradisjon, hvor deltagelse er kulturelt betinget og eksklusiv.

Innlemmelsen av steinløfting i andre idretter har økt antallet mennesker som deltar i tradisjonen. Denne økningen kombinert med et skifte i nasjonaliteter som deltar, vil uten tvil være med på å bryte ned de tradisjonelle aspektene av steinløfting. Selv om det i dag er flere skotter som deltar enn tidligere overskygges disse deltakerne av antallet ikke-skotske løftere. Det kan gjøres et argument for at flere av de utenlandske løfterne har familieforbindelser til Skottland gjennom utvandrede individer. Samtidig blir det vanskelig å hevde at deltagelsen skjer på samme grunnlag. Da utenlandske deltakere tilsynelatende anser steinløfting som en konkurranse fremfor en styrketradisjon. Steinløfting står mellom to kulturelle uttrykk, den skotske klankulturen på ene siden og styrkekultur på andre siden. Tradisjonen og ritualen overlever å være en del av begge kulturene, om deltakerne og arrangørene forstår sin egen rolle. I *Stoneland* gir Jancsics uttrykk for at for ham er det en forskjell mellom skotter som ønsker å løfte steinene og amerikanere, selv om han gjerne hjelper alle som ønsker å løfte steinene mener han det er ekstra stas når unge skotske menn ønsker å delta i manndomsprøven.³⁸² Det blir dermed en forskjell i intensjonen til deltakeren som avgjør hvilken kulturell deltagelse de representerer, hvor de på ene siden bare kan delta som medlem av den globale styrkekulturen, eller de kan velge å delta i steinløfting som en del av den skotske klankulturens kulturarv og identitet.³⁸³

³⁸⁰ Donaldson, E. A. (1986). *The Scottish Highland Games in America* (ibid.).

³⁸¹ McIntosh, A. J., Hinch, T., & Ingram, T. (2002). Cultural identity and tourism. *International Journal of Arts Management*, 39-49.

³⁸² Samson, T. (2016). *Stoneland* [Dokumentary]. R. Fitness; Rouge.
<https://www.youtube.com/watch?v=MhQINwxn5oo&t=201s>

³⁸³ Burke, P. (2010). 5. Co-memorations. Performing the past.

Kapittel 6: Oppsummering og Konklusjon

Formålet med denne masteroppgaven har vært å se på hvilken plass styrketradisjoner har i dag. I arbeidet med oppgaven er styrketradisjoner representert ved den skotske steinløftertradisjonen, også kjent som de skotske manndomssteinene. Ved å ta i bruk skriftlige kilder, dokumentarfilmer og deskriptiv statistikk, som grunnlag for å analysere tradisjoners funksjoner og overleveringsevne i overgangen mellom moderne idrett og styrketradisjonene de tidvis er basert på. Formuleringen av forskningsspørsmålet for oppgaven er som følger:

Hvilken plass har styrketradisjoner i dagens samfunn, og hvordan overlever de overgangene mellom fortid og moderne idrett?

For å svare på dette spørsmålet formulerte jeg også tre underspørsmål for bedre å kunne belyse forskjellige sider av den skotske steinløftertradisjonen. Disse spørsmålene er som følger:

1. Er dagens steinløftere deltagere «lojale» til fortiden og tydelig forankret i kulturell tradisjon og et ritual, eller er det et forsøk på å gjenopplive fortiden gjennom moderne tolkninger av historiske ritualer?
2. Hvilken plass er det for kjønnsroller i disse ritualene, da steinene ofte omtales som «*Manhood Stones*» eller «*Cluch Cuid Fir*». Hvordan mottas kvinner som ønsker å forsøke å løfte steinene?
3. Hvordan fungerer overgangen mellom kulturarv og moderne idrett, etter at tradisjonen har blitt innlemmet i konkurranser som *Highland Games*, *World Strongest Man* og *Arnold Strongman Classic*? Vil kommersialisering av steinløfting føre til en forvitring av de tradisjonelle aspektene ved ritualer.

Ved å se på skriftlige kilder og intervjuer gjort med deltakere i tradisjonen, og analysere disse i lys av teorier om kulturelle minner og co-memorering har oppgaven gjennom de foregående fem kapitlene forsøkt å belyse disse spørsmålene.

Ved å se på bøker skrevet av deltakere i tradisjonell skotsk steinløfting, har det kommet frem innsikt i tradisjonens historie, myter og gjennomføring. Mens det gjennom dokumentarfilmer og avisintervjuer har kommet frem de personlige motivasjonene for å delta i tradisjonen. Videre er det gjennom bruk av statistikk og tall, belyst hvilke omfang tradisjonen har og dens plass i den globale styrkekulturen. De samme tallene har også gitt en forståelse av deltagelse i tradisjonene og hvorvidt kjønn har hatt en betydning for hvem som velger å delta i steinløfting.

Hvordan fungerer overgangen mellom kulturarv og moderne idrett etter at tradisjonen har blitt innlemmet i konkurranser som Highland Games, World Strongest Man og Arnold Strongman Classic? Vil kommersialisering av steinløfting føre til en forvitring av de tradisjonelle aspektene ved ritualer?

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett
Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

Inkluderingen som styrkeøvelse i forskjellige styrkeidretter har brakt nye deltakere til steinløfting. Med disse nye deltakerne har det også fulgt endringer for hvem som deltar i styrkeritualet steinløfting, fremfor styrkeprøven. Denne endringen har ført til en økning i antallet utenlandske deltakere i steinløfting, noe som har brakt med seg endringer i hvordan steinløfting blir arrangert, hvor turister og styrkeutøvere deltar innenfor egne konkurranser, mens de som ønsker å delta på et kulturelt nivå gjør dette utenfor disse konkurransene. Hovedforskjellen mellom deltakelsen er dermed forankret i hvilke uttrykk for steinløfting deltakeren ønsker å være en del av. Hvor de som ønsker å delta i en co-memorering og kjenne tilhørighet til skotsk kulturarv og tradisjon, mens de som ønsker å teste seg selv og sin egen styrke og konkurrere mot andre har hver sin plass i moderne steinløfting. Steinløftertradisjonen står innenfor to kulturtradisjoner som styrkeprøve og konkurranse på ene siden og som kulturarv og styrketradisjon på andre siden, med ulikt innhold og utførelse, men med samme forankring.

Hvilken plass er det for kjønnsroller i disse ritualene, da steinene ofte omtales som «Manhood Stones» eller «Cluch Cuid Fir». Hvordan mottas kvinner som ønsker å forsøke å løfte steinene?

Kvinner som ønsker å delta som styrkeatleter i steinløfting mottas med åpne armer, og mottar gjerne større oppmerksomhet enn mennene som deltar, da antallet kvinner er marginalt i forhold mennene. I historisk steinløfting opprettholdes fortsatt de tradisjonelle kjønnsrollene, med kvinner som vitner fremfor aktive deltaker. Samtidig er det i dag endringer i hvem som deltar i tradisjonen generelt, slik at det kan se ut til at kvinner i fremtiden kommer til å ha en større plass som deltakere innenfor tradisjonen enn det de har hatt til nå. Det kan dermed se ut til at det bare er et tidsspørsmål før kvinner etablerer en større plass i styrkeprøven og styrketradisjonen steinløfting, på samme måte som de gjennom de siste 20 årene har gjort innen andre styrkeidretter.

Er dagens steinløftere deltagere «lojale» til fortiden og tydelig forankret i kulturell tradisjon og et ritual, eller er det et forsøk på å gjenopplive fortiden gjennom moderne tolkninger av historiske ritualer?

Det som er kommet frem i arbeidet med denne oppgaven er at steinløfting er bevart ved hjelp av en kabal dedikerte individer, som gjennom sin styrke, posisjon og rå karisma har reddet tradisjonen fra å dø ut. Samtidig har arbeidet deres på noen måter vært forgjeves, da tradisjonen og styrkeprøven slik den praktiseres i dag bare er en skygge av de historiske manndomssteinene. Selv om momentene er de samme i dagens tradisjon, er likevel noe gått tapt til historiene. Det er ikke lenger et krav i samfunnet at man skal løfte steinene for å kunne anses som mann, og alle som ønsker og klarer det er velkommen til å løfte dem. Denne delen av tradisjonene er dermed tapt, samtidig omfavnes tradisjonelle deler av den skotske klankulturen av flere av deltakerne, der de kler seg i kilt og med ærverdighet mottar sin ørnefjær som bevis for sin styrke. Det er derfor sannsynlig at tradisjonen ikke hadde overlevd om den ikke hadde blitt utvannet, og at selve bevaringen av steinløfting som styrkeprøve er viktigere enn bevaringen av steinløfting som manndomsprøve.

I dagens samfunn er det vanskelig å rettferdiggjøre behovet for rene manndomsprøver. Kjønnkamp, likestilling og idrett har på mange områder visket ut de tradisjonelle forskjellene mellom kjønnene. Å

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett
Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

fortsette bevaringen av manndomsritualer ville dermed ikke være i tråd med tiden eller likestillingens misjon. Bevaringen av styrkeprøver og tradisjonene de har sitt utspring fra er på sin side viktigere. Vi fasineres av styrke, ikke bare for egenskapene de gir oss, men for hva det gjør med oss. Fysisk styrke er beundret i årtusen fra det antikke Hellas til i dag, og inkluderingen av kvinner i styrkekulturen gjør at styrke fortsatt har en rolle å spille i dagens samfunn. Styrkeprøvens plass i dagens samfunn handler derfor om en utfordring for alle, fremfor en utfordring for de få, hvor uten disse målene å strekke seg etter og bevisene for nåtiden og fortiden at styrke er universelt og ikke forbeholdt en del av samfunnet. Dette er styrkeprøvens funksjon i nåtid og fremtid.

Hvilken plass har styrketradisjoner i dagens samfunn, og hvordan overlever de overgangene mellom fortid og moderne idrett?

Dette spørsmålet kunne i sin enkelhet blitt omformulert til: hvilken plass har styrke i dagens samfunn? Da svaret på disse spørsmålene er sammenfallende og omfattende, og omhandler ikke bare styrke, tradisjoner og nåtid, men også livsstil, moderne arbeidssituasjonen og påvirkningen av markedsføring og sosiale medier.

Styrke betyr noe i dagens samfunn fordi det er en av de siste autentiske formene for selvforbedring. Omtrent alle andre statussymboler kan kjøpes, leies eller «fakes» for poeng og likes på sosiale medier. Styrke på sin side er noe som må arbeides for, det krever tid, innsats og vilje. Samtidig finnes det «raske» løsninger for å oppnå større resultater av ens egen treningsinnsats gjennom bruken av steroider og andre prestasjonsfremmende midler. Styrke krever fortsatt tid og arbeid, man våkner ikke bare en dag og er sterk, det er et resultat av akkumulert arbeid over tid. Det er denne utsatte tilfredstilelsen som er styrkens virkelige funksjon i dagens samfunn, man kan ikke bestille det, man kan ikke kjøpe det, man må arbeide for det, over dager, uker og år.

Styrketradisjonenes plass i denne kulturen bygget opp rundt trening, styrke og fysisk fostring, som alle som trener i dag er en del av er å holde oss alle til ansvar, ved å minne oss på at disse styrkebragdene var mulige i fortiden og i fremtiden, hvor deltakelse i dem ikke handler om å konkurrere med andre enn en selv. Styrketradisjoner som steinløfting handler ikke om å imponere eller å kunne skryte, de handler om å finne en forbindelse til fortiden gjennom en utfordring, som er individuell for alle. Å finne en større stein å løfte, eller å løfte en vektstang som er mye tyngre enn manndomssteinene er imponerende og krever arbeid, og innsats. Men det er en prestasjon uten bånd til fortiden.

Å delta i en styrketradisjon krever noe av deltakeren, noe mer enn å bare måte opp, man kan ikke være en passiv deltaker i disse performative tradisjonene. I sin uforandrede form er styrketradisjonenes utfordring den samme i dag som den var i fortiden. Å gjennomføre tradisjonene handler dermed ikke om det er mulig eller ikke, men hvor mye innsats en som deltaker er villig til å legge i den. Men disse verdiene innehar også styrkeprøver, og styrketradisjoner er også styrkeprøver.

Forskjellen mellom dem handler om forståelsen av hvorfor man velger å delta. Om man velger å løfte de historiske steinene for å bevise for andre at man kan gjøre det, og få oppmerksomhet for sin egen styrke, behandler man ikke steinene som en tradisjon, men heller som et redskap for egen berømmelse. Å løfte

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett
Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

steinene med forståelsen av deres historie og plass innenfor kulturen som gav opphav til tradisjonen. Det å være en del av denne historien og løfte steinene for å ha en plass innenfor tradisjonen er forskjellen mellom å gjennomføre en styrkeprøve og det å delta i en styrketradisjon.

Stryketradisjoners har en plass i dagens samfunn, og overlever nettopp fordi de er blitt en del av moderne idrett. Det er disse tradisjonene som i mange tilfeller har vært første steget i evolusjonen til moderne styrkeidrett slik vi kjenner den i dag. Plassen disse styrketradisjonene har er å holde deltakerne i styrkekulturen forankret i historien. Styrketradisjonene overlever overgangen til moderne idrett, nettopp fordi, deltakerne i idretten trenger en forståelse av idretten utover det å løfte vekter. Man kan være vektløfter, styrkeløfter eller strongman/women uten å bry seg om historien til idretten, men historien forsvinner ikke av den grunn. Som deltaker og utøver er plassen man innehar et resultat at idrettens historie og utvikling, og styrketradisjonene er en del av dette. Deltakelse i styrketradisjoner er dermed ikke et krav for å drive med styrketrening eller styrkeidrett, men deltakelse i styrketradisjoner kan være med å forankre individets deltagelse i noe større enn dem selv.

Bibliografi

Uncategorized References

- Abou-El-Haj, B. F. (1994). *The medieval cult of saints: formations and transformations*. Cambridge University Press Cambridge.
- AKBULUT, O. A Criticism Of Contemporary Mass Tourism By Historical Analogic Approach. *International Journal of Contemporary Tourism Research*, 2(2), 52-59.
- Alcorta, C. S., & Sosis, R. (2013). Ritual, religion, and violence: An evolutionary perspective.
- Andreasson, J., & Johansson, T. (2014). The Fitness Revolution: Historical Transformations in the Global Gym and Fitness Culture. *Sport science review*, 23(3-4), 91-112.
- Artola, M. E. Herri kirolak: sports activities which specifically contribute to the promotion and enjoyment of the emotion of sports. *Euskal jokoa eta jolasa*, 159.
- Assmann, J. (2011). Communicative and Cultural Memory. In (pp. 15-27). Springer Netherlands.
https://doi.org/10.1007/978-90-481-8945-8_2
- Barthes, R. (2007). *What is sport?* Yale University Press.
- Befring, E. (1969). *Deskriptiv statistikk og målingsproblemer*. Universitetsforl.
- Bell, D. S. A. (2003). Mythscapes: memory, mythology, and national identity. *The British Journal of Sociology*, 54(1), 63-81. <https://doi.org/10.1080/0007131032000045905>
- Billson, J. M. (1996). Keepers of the culture: the power of tradition in women's lives//Review. *The American Review of Canadian Studies*, 26(1), 143.
- Bonini, G. (2001). London: the cradle of modern weightlifting. *Sports Historian*, 21(1), 56-70.
- Brewster, M., Connell, J., & Page, S. J. (2009). The Scottish Highland Games: evolution, development and role as a community event. *Current Issues in Tourism*, 12(3), 271-293.
<https://doi.org/10.1080/13683500802389730>
- Brilha, J. (2016). EU conservation overlooks geology. *Nature*, 529(7585), 156-156. <https://doi.org/10.1038/529156c>
- Burdette, J. (2019). *Weights of the World: An Examination of the Evolutionary Histories of the Atlas Stone and Gada, and the Philosophy of Resistance Training*. eScholarship, University of California.
- Burke, P. (2010). 5. Co-memorations. Performing the past.
- Carneiro, H. A., & Mylonakis, E. (2009). Google Trends: A Web-Based Tool for Real-Time Surveillance of Disease Outbreaks. *Clinical Infectious Diseases*, 49(10), 1557-1564. <https://doi.org/10.1086/630200>
- Carter, J. M., & Krüger, A. (1990). *Ritual and Record: Sports Records and Quantification in Pre-modern Societies*. Greenwood Press. <https://books.google.no/books?id=F9K1AAAAIAAJ>
- Cha, V. D. (2009). A Theory of Sport and Politics. *The International Journal of the History of Sport*, 26(11), 1581-1610. <https://doi.org/10.1080/09523360903132972>
- Chapman, D. L. (1994). *Sandow the magnificent: Eugen Sandow and the beginnings of bodybuilding* (Vol. 114). University of Illinois Press.
- Chen, Y., & Li, S. X. (2009). Group Identity and Social Preferences. *American Economic Review*, 99(1), 431-457.
<https://doi.org/10.1257/aer.99.1.431>
- Collins, T., Martin, J., & Vamplew, W. (2005). *Encyclopedia of Traditional British Rural Sports*. Routledge.
<https://books.google.no/books?id=NWu6sLj7-kC>
- Colquhoun, I., & Machell, H. (1927). *Highland gatherings* (Vol. null).
- Craige, C. (2017, 31 mars 2017). Muscleman Martin's got 11million worldwide fans. *The Northern Scot*, 1.
<https://www.northern-scot.co.uk/news/video-muscleman-martins-got-11-million-worldwide-fans-143253/>
- Crawford, A. M. J. C. A. B. (2018). *Stonelifting: An Ancient Test of Strength Revived*. PENGUIN RANDOM HOUSE SOUTH AFR. <https://books.google.no/books?id=bcxYvQEACAAJ>
- Crowther, N. (1999). Sports, nationalism and peace in ancient Greece. *Peace Review*, 11(4), 585-589.
<https://doi.org/10.1080/10402659908426311>

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett
Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

- Crowther, N. B. (1977). Weightlifting in Antiquity: Achievement and Training. *Greece and Rome*, 24(2), 111-120.
<https://doi.org/10.1017/S0017383500018416>
- Dahlman, C. (2002). Masculinity in Conflict: Geopolitics and Performativity. *Engaging Film: geographies of mobility and identity*, 123.
- Dalland, O., & Keeping, D. (2020). *Metode og oppgaveskriving* (7. utgave. ed.). Gyldendal.
- Dashper, K., Fletcher, T., & McCullough, N. (2014). *Sports Events, Society and Culture*. Taylor & Francis.
<https://books.google.no/books?id=2xAWBAAAQBAJ>
- De Azeredo Grünewald, R. (2002). Tourism and cultural revival. *Annals of Tourism Research*, 29(4), 1004-1021.
- Dessingué, A. (2015). From collectivity to collectiveness: Reflections (with Halbwachs and Bakhtin) on the concept of collective memory. *The Ashgate research companion to memory studies*, 89-102.
- Donaldson, E. A. (1986). *The Scottish Highland Games in America* (Vol. null).
- Dorka, U. E. (2002). Lifting of stones in 4th dynasty pyramid building. *Göttinger Miszellen*(189), 11-22.
- Dovidio John, F., Gaertner Samuel, L., & Kafati, G. (2000). Group identity and intergroup relations The common in-group identity model. In *Advances in Group Processes* (Vol. 17, pp. 1-35). Emerald Group Publishing Limited. [https://doi.org/10.1016/S0882-6145\(00\)17002-X](https://doi.org/10.1016/S0882-6145(00)17002-X)
- Duncan, M. C. (2006). Gender warriors in sport: Women and the media. *Handbook of sports and media*, 231-252.
- Dworkin, S. L., & Messner, M. A. (2002). Just do... what? Sport, bodies, gender. *Gender and sport: A reader*, 17-29.
- Dybdahl, K. D. (1971). *Praktisk statistikk : elementær innføring i skriving av hovedoppgave, bruk av spørreskjema og deskriptiv statistikk med oppgaver* (Vol. nr 9). Sosialskolen.
- Ebben, W. P., & Jensen, R. L. (1998). Strength training for women: Debunking myths that block opportunity. *The Physician and sportsmedicine*, 26(5), 86-97.
- Edelheit, H. (1964). Jung's 'Memories, Dreams, Reflections'. *The Psychoanalytic Quarterly*, 33(4), 561-566.
<https://doi.org/10.1080/21674086.1964.11926329>
- Escamilla, R. F., Francisco, A. C., Kayes, A. V., Speer, K. P., & Moorman 3rd, C. T. (2002). An electromyographic analysis of sumo and conventional style deadlifts. *Medicine and science in sports and exercise*, 34(4), 682-688.
- Felix, R., Rauschnabel, P. A., & Hinsch, C. (2017). Elements of strategic social media marketing: A holistic framework. *Journal of Business Research*, 70, 118-126.
- Finch, C., Mahoney, M., Townsend, M., & Zazryn, T. (2003). Rural sports and recreational injuries in Australia: what do we know? *Australian Journal of Rural Health*, 11(3), 151-158.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1046/j.1440-1584.2003.00500.x>
- Forsberg, C., & Wengström, Y. (2015). *Att göra systematiska litteraturstudier : värdering, analys och presentation av omvårdnadsforskning* (4. utg. ed.). Natur & kultur.
- Foxall, A. (2013). Photographing Vladimir Putin: Masculinity, nationalism and visuality in Russian political culture. *Geopolitics*, 18(1), 132-156.
- Franke, J., Härdle, W. K., & Hafner, C. M. (2004). *Statistics of financial markets* (Vol. 2). Springer.
- Freedman, C. (2004). Polemical Afterword: Some Brief Reflections on Arnold Schwarzenegger and on Science Fiction in Contemporary American Culture. *PMLA/Publications of the Modern Language Association of America*, 119(3), 539-546.
- Fry, M. D., & Moore, E. W. G. (2019). Motivation in sport: Theory and application. In *APA handbook of sport and exercise psychology, volume 1: Sport psychology, Vol. 1* (pp. 273-299). American Psychological Association.
- García, C. (2012). The Use of Sports as a Tool of Public Diplomacy in Regions or "Stateless Nations": The Case of the Basque Country in Contemporary Spain. *Journal of Sports Media*, 7(2), 115-128.
- Gilman, S. L. (1999). "Barbaric" Rituals? In *Is Multiculturalism Bad for Women?* (pp. 53-58). Princeton University Press.
- Gotshalk, L. (1984). Sports performance series: Analysis of the deadlift. *Strength & Conditioning Journal*, 6(6), 4-9.
- Guttman, A., & Thompson, L. (2001). *Japanese Sports: A History*. University of Hawai'i Press.
<https://books.google.no/books?id=lbOau1trIMMC>
- Guttman, A., & Thompson, L. (2001). Japanese Sports: A History. In *1. Sumō, Ball Games, and Feats of Strength:* (pp. 13-41). University of Hawaii Press. <https://doi.org/doi:10.1515/9780824863128-003>

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett
Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

- Halbwachs, M., & Coser, L. A. (2020). *On Collective Memory*. University of Chicago Press.
<https://books.google.no/books?id=eifnDwAAQBAJ>
- Hales, M. E., Johnson, B. F., & Johnson, J. T. (2009). Kinematic analysis of the powerlifting style squat and the conventional deadlift during competition: is there a cross-over effect between lifts? *The Journal of Strength & Conditioning Research*, 23(9), 2574-2580.
- Hall, M. A. (1988). The discourse of gender and sport: From femininity to feminism. *Sociology of sport journal*, 5(4), 330-340.
- Heffernan, C. (2017, 9 november 2017). Like a Rolling Stone: STRONG LIFTING IN NINETEENTH-CENTURY AND EARLY TWENTIETH CENTURY IRELAND. *British Society of Sports History*.
<https://www.playingpasts.co.uk/articles/physical-culture/like-a-rolling-stone-strong-lifting-in-nineteenth-century-and-early-twentieth-century-ireland/>
- Heffernan, C. (2020). *The History of Physical Culture in Ireland*. Palgrave Macmillan.
https://books.google.no/books?id=y_EWEAAAQBAJ
- Heinrich, H.-A., & Weyland, V. (2016). Communicative and cultural memory as a micro-meso-macro relation. *International Journal of Media & Cultural Politics*, 12(1), 27-41. https://doi.org/10.1386/macp.12.1.27_1
- Hindle, B. R., Lorimer, A., Winwood, P., & Keogh, J. W. L. (2019). The Biomechanics and Applications of Strongman Exercises: a Systematic Review. *Sports Medicine - Open*, 5(1). <https://doi.org/10.1186/s40798-019-0222-z>
- Houlihan, B. (1997). Sport, national identity and public policy. *Nations and nationalism*, 3(1), 113-137.
- Jarvie, G. (1991). *Highland Games: The making of the myth* (Vol. null).
- Jeck, S., & Martin, P. (1996). *Of Stones and Strength*. IronMind Enterprises.
<https://books.google.no/books?id=EYpGAAAACAAJ>
- Kansteiner, W. (2002). Finding Meaning in Memory: A Methodological Critique of Collective Memory Studies. *History and Theory*, 41(2), 179-197. <https://doi.org/10.1111/0018-2656.00198>
- Kattago, S. (2015). *The Ashgate Research Companion to Memory Studies*. Ashgate.
<https://books.google.no/books?id=LTJLBgAAQBAJ>
- Koivula, N. (1999). Sport Participation: Differences in Motivation and Actual. *Journal of Sport Behavior*, 22(3).
- koubaridis, A. (2018, 8/8/2018). Nurse becomes first woman in 40 years to lift famous 732-pound stones. *New York Post*. https://nypost.com/2018/08/08/nurse-becomes-first-woman-in-40-years-to-lift-famous-732-pound-stones/?utm_source=url_sitebuttons&utm_medium=site%20buttons&utm_campaign=site%20buttons
- Kraemer, W. J., Ratamess, N. A., Flanagan, S. D., Shurley, J. P., Todd, J. S., & Todd, T. C. (2017). Understanding the Science of Resistance Training: An Evolutionary Perspective. *Sports Medicine*, 47(12), 2415-2435.
<https://doi.org/10.1007/s40279-017-0779-y>
- Krokan, A. (1995). *Forstå statistikk : statistiske metoder for samfunnsfag og humaniora*. Kolve forl.
- LEGARE, C. H., & WATSON-JONES, R. E. (2015). RITUALS ARE UNIVERSAL features of human behavior (Boyer & Liénard, 2006; exotic. *The Handbook of Evolutionary Psychology, Volume 2: Integrations*, 2, 829.
- Lernoud, J., Potts, J., Sampson, G., Voora, V., Willer, H., & Wozniak, J. (2016). The state of sustainable markets-statistics and emerging trends 2015.
- Marsh, H. W. (1994). Sport motivation orientations: Beware of jingle-jangle fallacies. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 16(4), 365-380.
- McGarry, K. (2010). Sport in transition: emerging trends on culture change in the anthropology of sport. *Reviews in Anthropology*, 39(3), 151-172.
- McIntosh, A. J., Hinch, T., & Ingram, T. (2002). Cultural identity and tourism. *International Journal of Arts Management*, 39-49.
- Melve, L., & Ryymin, T. (2018). *Historikerens arbeidsmåter*. Universitetsforl.
- Morais, D. G. (2013). Branding Iron: Eugen Sandow's "Modern" Marketing Strategies, 1887-1925. *Journal of Sport History*, 40(2), 193-214.
- Morse, J. M., & Niehaus, L. (2009). *Mixed method design : principles and procedures* (Vol. volume 4). Left Coast Press.
- Nemeth, D. The Lifting-Stones of Cheju Island.

Løftesteiner, minner og moderne styrkeidrett: Hvordan styrketradisjoner overlever moderne idrett
Stones of Strength and Memory: How strength-based rituals survive modern sport

- Nikoloutsos, K. P. (2013). Reviving the Past: Cinematic History and Popular Memory in "The 300 Spartans" (1962). *The Classical World*, 106(2), 261-283. <http://www.jstor.org.ezproxy.uis.no/stable/24699761>
- O'Reilly, M. A., Whelan, D. F., Ward, T. E., Delahunt, E., & Caulfield, B. M. (2017). Classification of deadlift biomechanics with wearable inertial measurement units. *Journal of biomechanics*, 58, 155-161.
- Postow, B. C. (1980). Women and masculine sports. *Journal of the Philosophy of Sport*, 7(1), 51-58.
- Prabucki, B. (2014). Basque festival Aste Nagusia as an interesting example of cultural and sport tourism attraction. *New Trends in Tourism Research-A Polish Perspective*, 1.
- Preis, T., Moat, H. S., & Stanley, H. E. (2013). Quantifying Trading Behavior in Financial Markets Using Google Trends. *Scientific Reports*, 3(1), 1684. <https://doi.org/10.1038/srep01684>
- Ray, C. (2001). *Highland heritage: Scottish Americans in the American South* (Vol. null).
- Rienecker, L., Stray Jørgensen, P., Skov, S., & Landaas, W. (2013). *Den gode oppgaven : håndbok i oppgaveskriving på universitet og høyskole* (2. utg. ed.). Fagbokforl.
- Roberts, G. C., & Duda, J. L. (1984). Motivation in sport: The mediating role of perceived ability. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 6(3), 312-324.
- Robertson, N. (1976). The ancient Olympics: Sport, spectacle, and ritual. *Echos du monde classique: Classical news and views*, 20(3), 73-85.
- Rodriguez, P. (2016). *LIFTING THE BAR: A HISTORY OF INCLUSION, EMPOWERMENT AND THE RISE OF WOMEN'S OLYMPIC WEIGHTLIFTING _ A Thesis Presented to the California State University, Fullerton*.
- Rossano, M. J. (2015). The evolutionary emergence of costly rituals. *PaleoAnthropology*, 2015, 78-100.
- Russell, N. (2006). Collective Memory before and after Halbwachs. *The French Review*, 79(4), 792-804. <http://www.jstor.org/stable/25480359>
- Samson, T. (2016). *Stoneland* [Dokumentary]. R. Fitness; Rouge. <https://www.youtube.com/watch?v=MhQINwxn5oo&t=201s>
- Schacter, D. L., Norman, K. A., & Koutstaal, W. (1998). THE COGNITIVE NEUROSCIENCE OF CONSTRUCTIVE MEMORY. *Annual Review of Psychology*, 49(1), 289-318. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.49.1.289>
- Scott, P. H. (2013). *Walter Scott and Scotland*. Birlinn. <https://books.google.no/books?id=-aq8BQAAQBAJ>
- Spivey, N. (2012). *The Ancient Olympics*. OUP Oxford.
- Statistics, R. (1998). Theory and Methods. In: Wiley, New York.
- Stewart, M. (2016). The Decline of Scottish Clans. *the ascendant historian*, 3(2), 7-22. <https://journals.uvic.ca/index.php/corvette/article/view/15630>
- Thompson, W. R. (2013). Now trending: worldwide survey of fitness trends for 2014. *ACSM's Health & Fitness Journal*, 17(6), 10-20.
- Todd, J. (2007). Center Ring: Katie Sandwina and the Construction of Celebrity. *Iron Game History*, 10(1), 4-13.
- Todd, T. C. (2016). Thoughts of a Stonelover [kronikk]. *Iron Game History*, 14(1). <http://www.thedinniestones.com/Articles%20of%20Interest/Thoughts%20of%20a%20Stonelover%20.pdf?ie=UTF8&qid=1479506862&sr=8-1&keywords=donald+dinnie>
- Wallensten, J. (2007). Special Reviews Section: 300 six packs: pop culture takes on Thermopylae: 300 (USA, 2006, Warner Bros.), directed by Zach Snyder, screenplay by Zach Snyder, Kurt Johnstad and Michael B. Gordon, based on the graphic novel by Frank Miller and Lynn Varley. *European Journal of Archaeology*, 10(1), 79-81.
- Waller, D. (2011). *The perfect man: the muscular life and times of Eugen Sandow, Victorian strongman*. Victorian Secrets.
- WALTON, J. K. (2011). Sport and the Basques: Constructed and Contested Identities, 1876–1936. *Journal of Historical Sociology*, 24(4), 451-471. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/j.1467-6443.2011.01414.x>
- Webster, D. (1973). *Scottish Highland Games* (Vol. null).
- Webster, D. P. (1999). *Donald Dinnie: The First Sporting Superstar*. Ardo Pub.
- Weed, M., & Bull, A. (2004). *Sports tourism: Participants, policy and providers* (Vol. null).
- Zarnowski, F. (1998). The Amazing Donald Dinnie: The Nineteenth Century's Greatest Athlete. *Iron Game History*, 5(1), 3-11.

Vedlegg

Arkivmateriale
Vedlegg 1.pdf

Vedlegg 7.pdf

Arkivmateriale
Vedlegg 2.pdf

Vedlegg 8.pdf

Arkivmateriale
Vedlegg 3.pdf

Vedlegg 12 Dinnie
Stones vektsertifikat

Arkivmateriale
Vedlegg 4.pdf

Vedlegg 16.pdf

Arkivmateriale
Vedlegg 5.pdf

Vedlegg 10
transkripsjon Stonel

Vedlegg 6 svar
hse.pdf